

Ontwikkelrichting landschap Valkenswaard - Deel B

Ontwikkelrichting
per deelgebied

Inhoudsopgave

Deel B Ontwikkelrichting per deelgebied

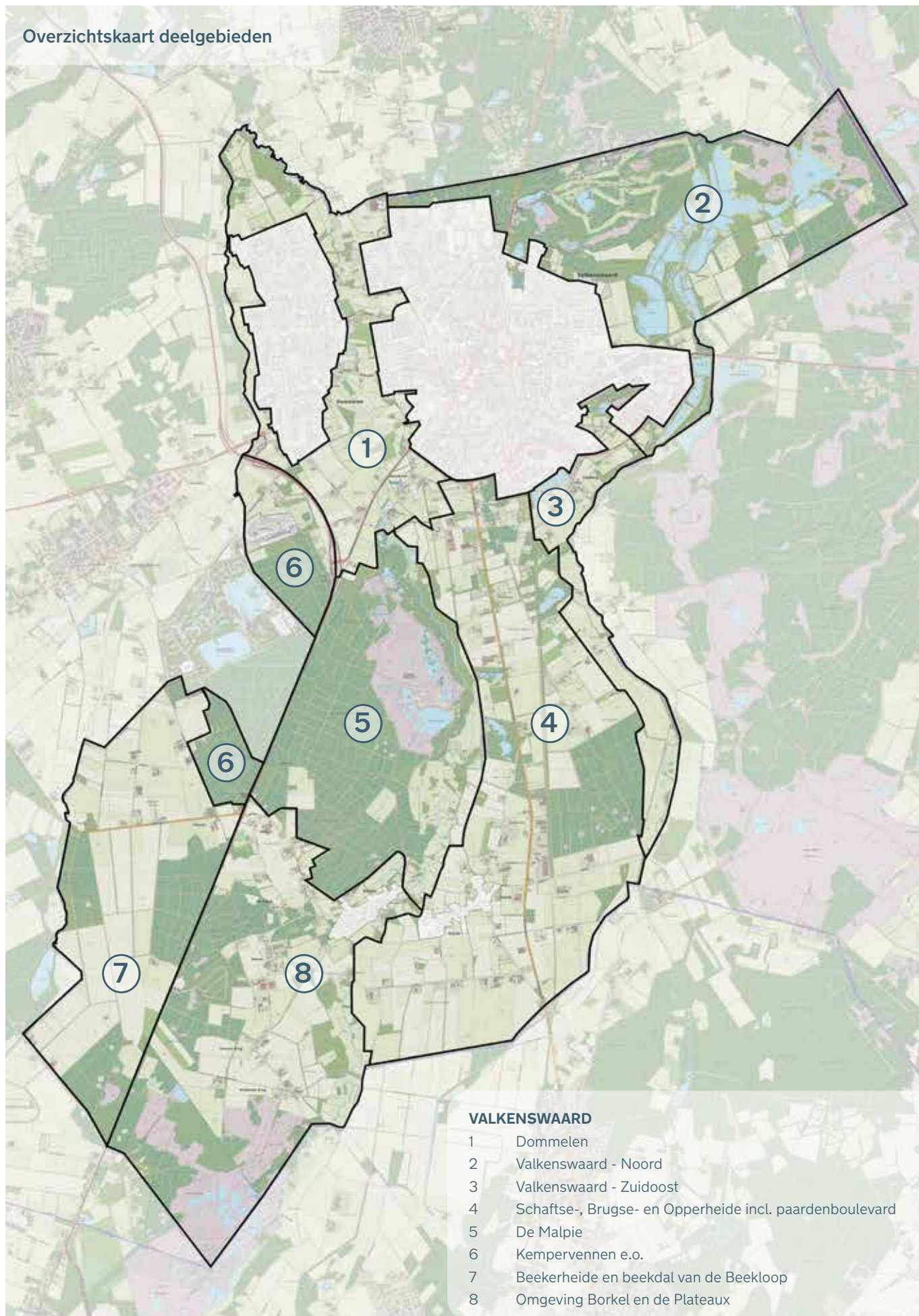
Opbouw document

Leeswijzer	4
Conceptversie	4

Deelgebieden **6**

1	Dommelen	6
2	Valkenswaard - Noord	26
3	Valkenswaard - Zuidoost	42
4	Schaftse-, Brugse- en Opperheide incl. paardenboulevard	60
5	De Malpie	78
6	Kempervennen e.o.	96
7	Beekerheide en beekdal van de Beekloop	114
8	Omgeving Borkel en de Plateaux	130

Overzichtskaart deelgebieden

Opbouw document

Leeswijzer

De ontwikkelrichting landschap Valkenswaard bestaat uit twee delen. In Deel A zijn de hoofdstukken opgenomen die beschrijven aan welke ambities de gemeente wil bijdragen, welke vraagstukken er in het landelijk gebied spelen en wat dit betekent voor het buitengebied van Valkenswaard. Dit laatste is geland in een ontwikkelrichting per deelgebied, aangevuld met beelden, een kaart en een overzicht van maatregelen. In deel B vindt u de uitgebreidere uitwerking per deelgebied, waaruit de ontwikkelrichting is voortgekomen.

Per deelgebied is een uitwerking gemaakt van:

- Een beknopte landschapsanalyse met inzicht in het watersysteem
- Een beleidsoverzicht met relevante kaders en ontwikkelrichtingen
- Wensen van gebiedspartners, bewoners en ondernemers
- Een ontwikkelrichting
- Een overzicht van maatregelen

Bij het beleidsoverzicht per deelgebied zijn kaarten opgenomen ter ondersteuning van de specifieke beleidsambities op die plek. Voor betere grafische weergaven en legenda eenheden kan het originele document geraadpleegd worden.

Legenda

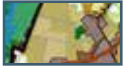
Landschappelijke indeling

Beekdalen: natte natuur en kleinschalige natuurlijke graslanden.

Beekdalen: gronden in extensief agrarisch gebruik

Oude cultuurgronden: oude akkercomplexen (met gehuchten) eeuwenlang in gebruik, goede abiotische omstandigheden voor akkerbouw.

Bos en heide: waarden voor flora en fauna versterken binnen de natuurgebieden

Jonge ontginningen: landbouwpercelen met perceelsrandbeplanting

Landschappelijke en cultuurhistorische waarden

Beschermen landschapsvenster en doorzichten

(Cultuurhistorisch) waardevolle object

(Cultuurhistorisch) waardevol structuur of element

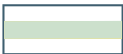
Natuur & beplanting

Laan behoud en aanvullen/versterken

Perceelsrandbeplanting - behoud en versterken landschapsstructuur/groenblauwe dooradering

Kruidenrijke berm

Ecologische relatie tussen natuurgebieden versterken

Wegen

Bestaande wegen

Bestaande (recreatieve) paden

Gewenste recreatieve routing

Gewenste fietsroute

Water

Vernatting gronden, periodiek erg nat. Inzetten op water vasthouden en infiltreren

Klimaatrobuust beekprofiel

Afkoppelen hemelwater stedelijk gebied

Overig

Bebouwingsconcentratie

Bijzonder uitkijkpunt in natuurgebied

Natuurpoort versterken met kleinschalige functies

Recreatieve voorziening

1 Dommelen

Het landschap

Het gebied

Dit deelgebied behelst het landschap rond de kern Dommelen en tussen de kernen Dommelen en Valkenswaard. Het is als volgt begrensd:

- Aan de westzijde door de loop van de Keersop;
- Aan de oostzijde door de grens van de bebouwing van Valkenswaard;
- Aan de noordzijde door de gemeentegrens met Waalre;
- En aan de zuidkant door het Eurocircuit en het natuurgebied De Malpie;

De kern van Dommelen is stedelijk gebied en maakt geen deel van deze ontwikkelrichting.

Het deelgebied bestaat uit:

- De beekdalen van de Dommel en Keersop (de kern Dommelen ligt op een hoge kop tussen beide beekdalen);
- In het zuiden het agrarisch gebied op de hogere gronden tussen beide beekdalen (Venbergseweg);
- Het buurtschap Deelshurk op de oostelijke rand van het beekdal van de Dommel.

Kenschets van het landschap

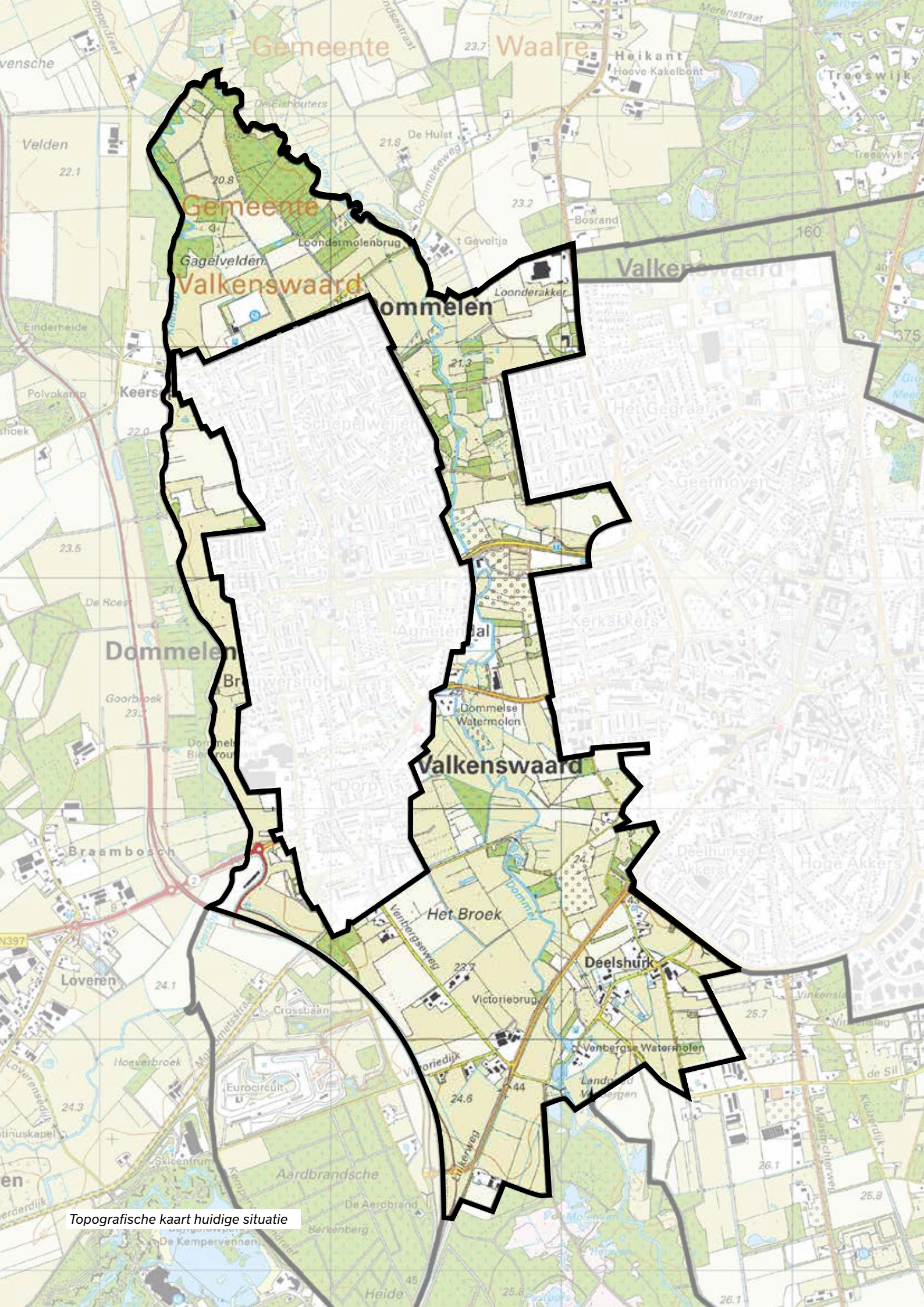
De beekdalgronden langs de Dommel bestaan uit een afwisseling van gras- en bouwlandjes en broekbosjes in een kleinschalige percelering. Het dal vormt een groene buffer tussen de twee dorpskernen Dommelen en Valkenswaard. Daarmee is het een aantrekkelijk uitloopgebied voor de bewoners van deze kernen.

Het smallere dal van de Keersop is meer open. De bossen aan de westzijde van het beekdal begeleiden de beek. Ten noorden van Dommelen komen beide beekdalen samen in een kleinschalig gebied met bosjes. Het gebied rond de Venbergseweg in het zuiden is relatief grootschaliger en open van karakter.

Langs de Dommel staan twee oude watermolens: de Dommelsche watermolen tussen Dommelen en Valkenswaard in en de Venbergse watermolen. Vroeger stonden ten westen en noorden van Dommelen nog twee watermolens: de Loondermolen en de Keersoppermolen.

De Dommelsche watermolen

Topografische kaart huidige situatie

Cultuurhistorie

De vruchtbare beekdalen van de Dommel en de Keersop kenmerken zich van oorsprong door de kleinschalige beemdenstructuur; vele kleine graslandjes omzoomd met elzensingels en struweelhagen.

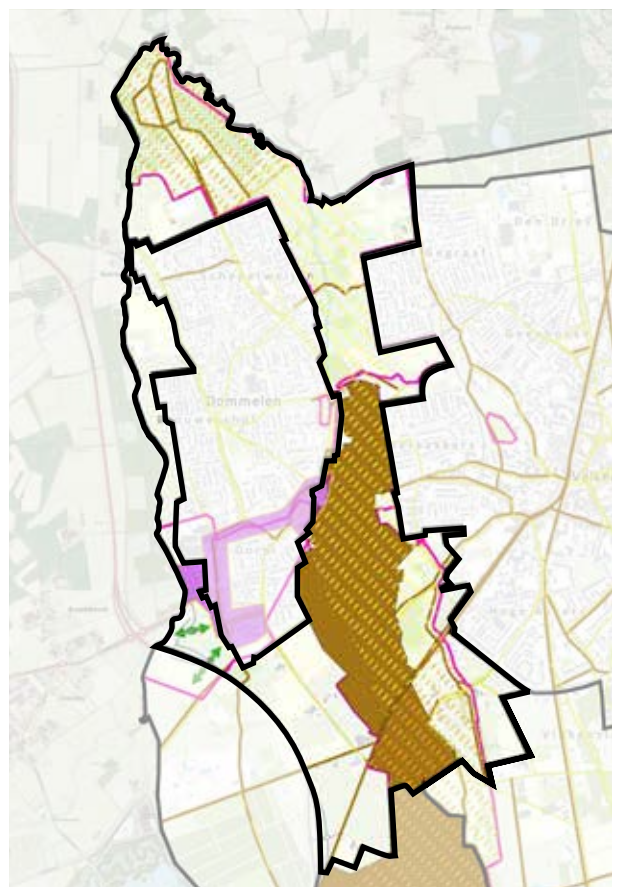
De Loondermolen, gelegen net ten noorden van dit deelgebied (onderdeel van gemeente Waalre), heeft een grote invloed gehad op het landschap. Om de molen van water te voorzien werden de Dommel en de Keersop gestuwd waardoor de beekdalen hier zeer nat waren. Het grondgebruik beperkte zich dan ook tot drassige hooilanden op de wat hogere plekken. De lagere delen waren veengebiedjes waar turf gestoken werd (rapportage natuurinrichtingsplan Dommelkwartier, 2021).

Op de kaart van 1900 zijn twee heidegebieden te onderscheiden. Een kleine net ten noorden van de huidige kern Dommelen op de uitloper van de hoge rug tussen de beide beekdalen. En in het zuiden een grotere die deel uit maakt van het grootschalige open, deels natte, heidelandschap van de Aardbrandsche heide.

Naast de flanken van de beekdalen lagen de open akkercomplexen van Dommelen en Valkenswaard. Deze zijn, op enkele kleine plekken na, nu volledig bebouwd met uitbreidingswijken.

Cultuurhistorische waardenkaart

- Het beekdal de Dommel herbergt verschillende cultuurhistorische waarden. Onder andere elementen als graslandpercelen (beemden), perceelsrandbegroeiing en hakhout-bosjes zijn waardevol. Veranderingen mogen hier geen afbreuk aan doen.
- De oude dorpskern van Dommelen wordt hoog gewaardeerd. Er wordt onder andere gestreefd naar het vergroten van de relatie tussen de oude kern en het landschap.

Cultuurhistorische waardenkaart (2021)

Bodem en Water

Huidig watersysteem

Dit deelgebied omvat de beekdalen van de Dommel en de Keersop. Naast de hoofdwaterlopen zijn er A- en B-watergangen en greppels die onderdeel uitmaken van een fijnmazig waterstelsel. De dorpen zijn gebouwd op de hogere koppen die afwateren op de beekdalen.

In de huidige situatie is het beekdal van de Dommel veel minder nat dan rond 1900. Dit heeft drie redenen:

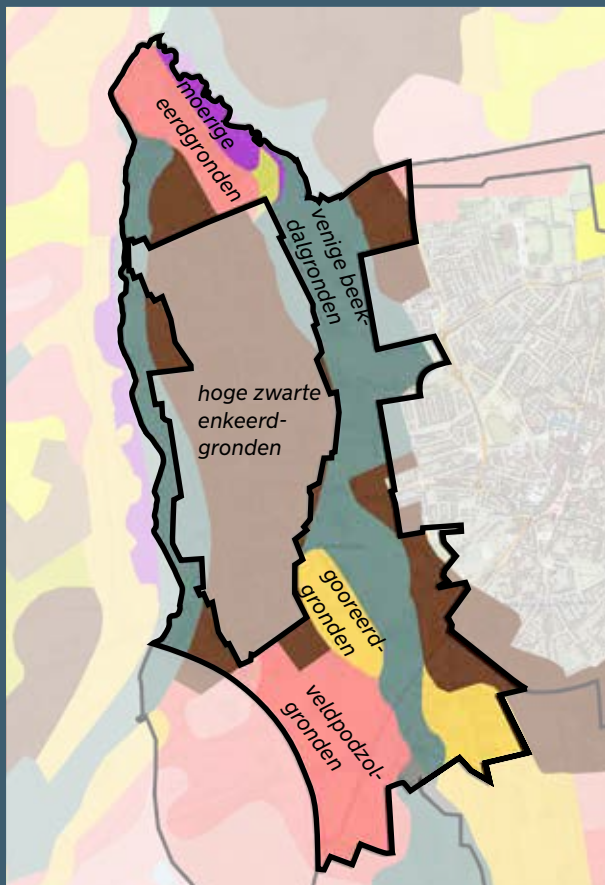
- de afwatering is verbeterd door een parallel gegraven sloot bij de Loondermolenbrug;
- in het verleden werd het water opgestuwd voor de Loondermolen. Hedentendaage heeft het Waterschap de Dommel hier lagere vistrappen en een stuw geplaatst;
- veel lage percelen zijn opgehoogd met zand van de hoge akkers aan weerszijden van het beekdal (rapportage natuurinrichtingsplan Dommelkwartier, 2021).

Bodem

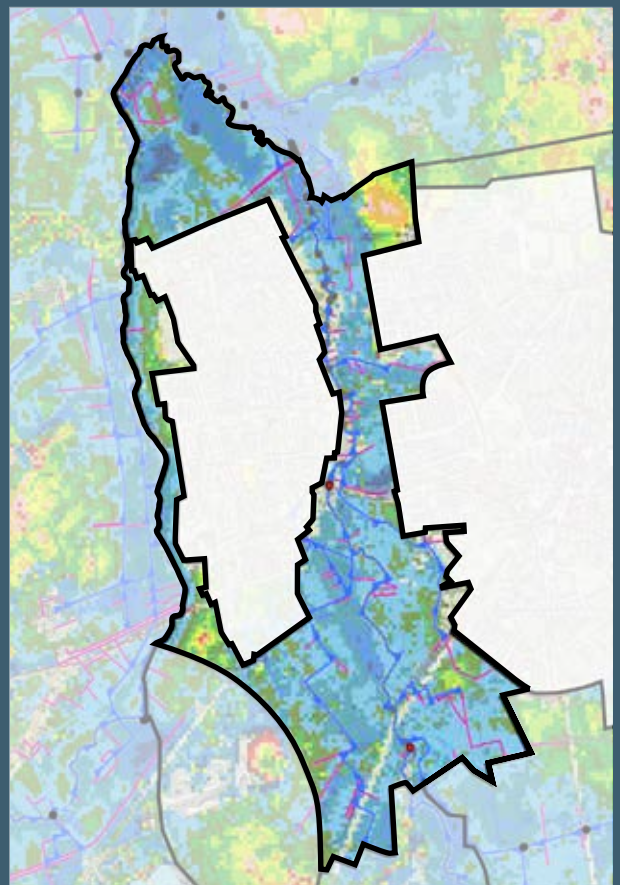
De beekdalen bestaan voornamelijk uit natte, venige beekdalgronden. Het humushoudende dek is hier ontstaan door geleidelijke ophoging met potstalmest, gemengd met zand, die op de oorspronkelijke beekkeerdgrond is aangebracht.

De oude heidegronden zijn nog zichtbaar als podzolgronden.

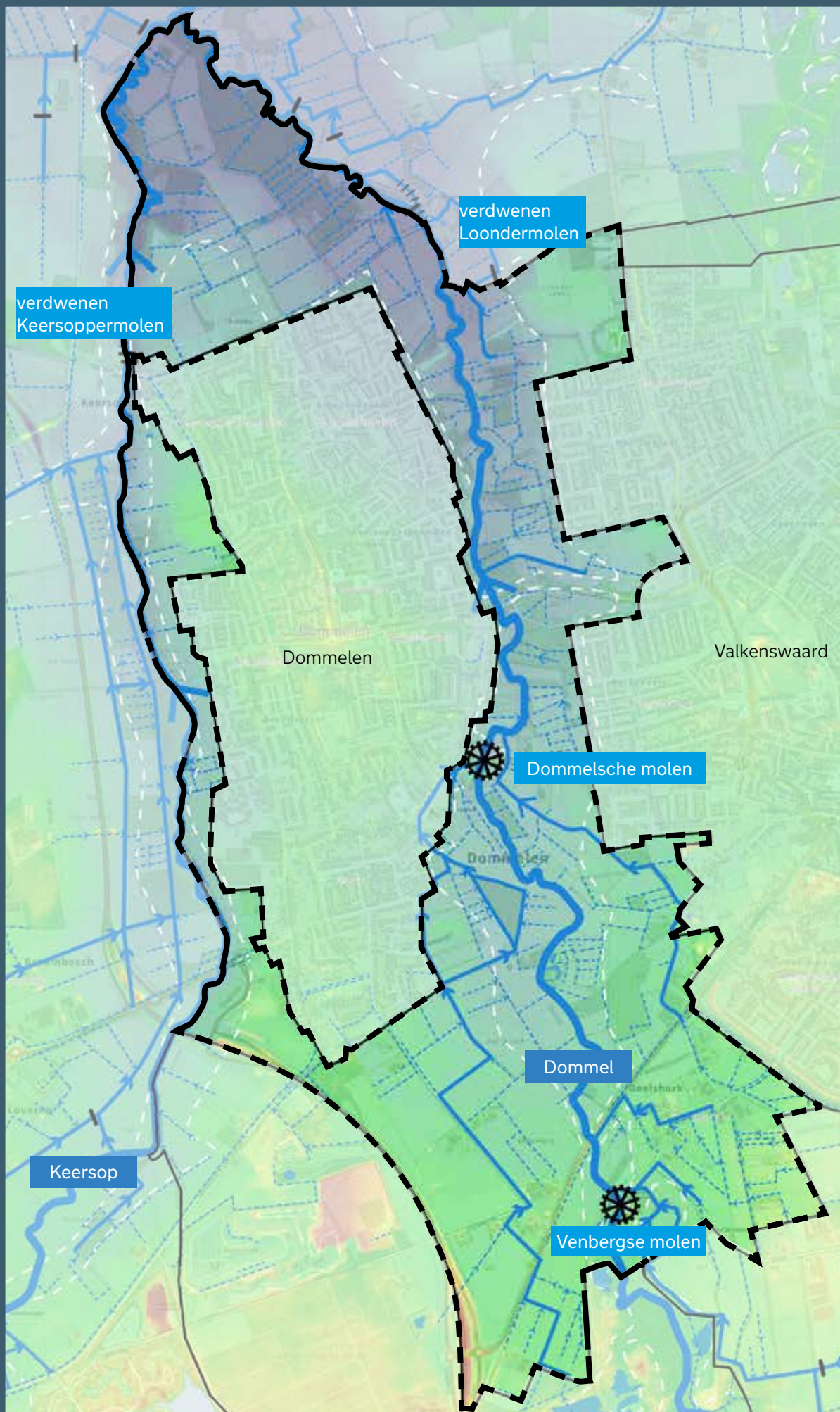
Ondergronden

Bodemkaart
Kaartenbank Provincie Noord-Brabant

Gemiddelde hoogste grondwaterstand (GHG)
met legger Waterschap De Dommel

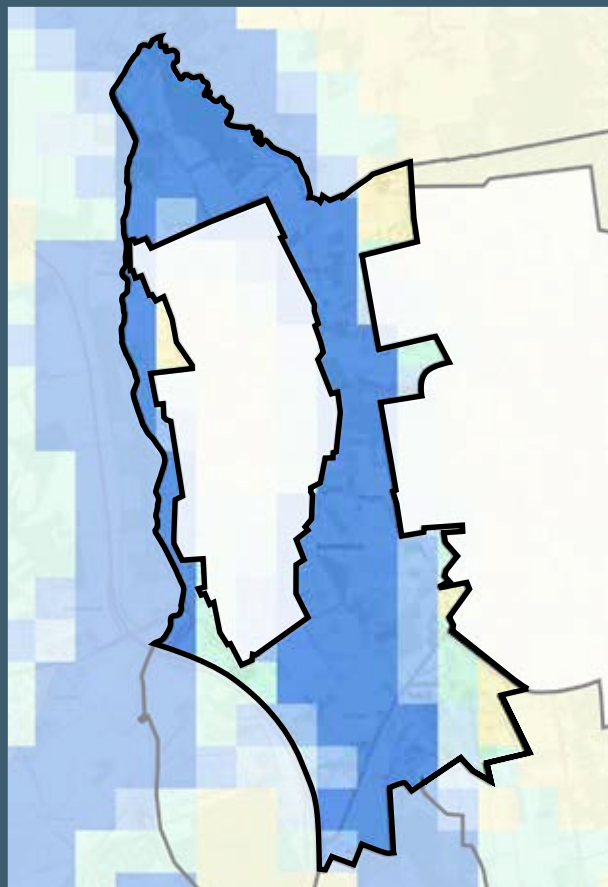

Watersysteem huidige situatie
 Grafische vertaling van kaarten uit Legger Waterschap De Dommel,
 Kaartenbank Provincie Noord-Brabant en Nationaal georegister

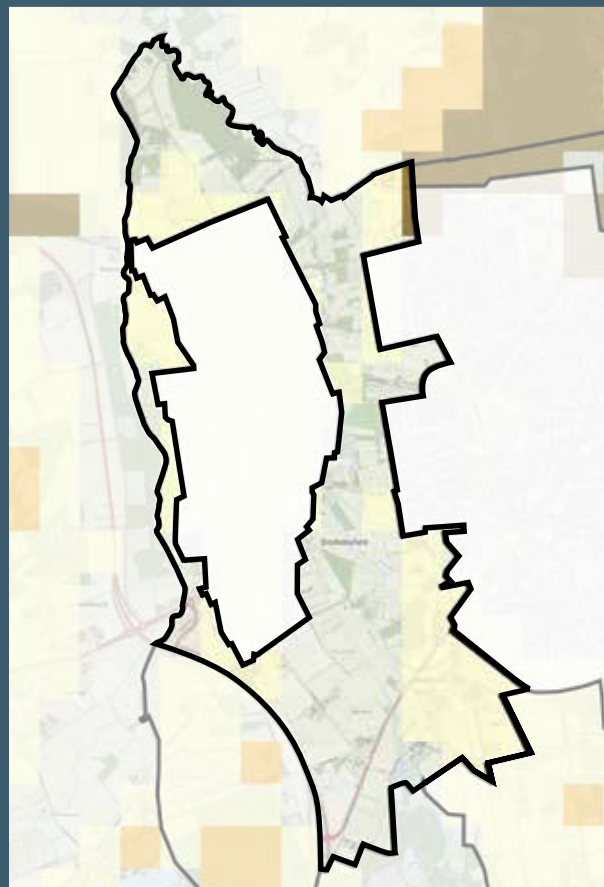
Aandachtspunten voor een klimaatrobuust watersysteem

- De gronden gelegen in het beekdal kennen bijna overal sterke kwel. Toch is het maaiveld verdroogd geraakt.
- Het stedelijk gebied van Dommelen en Valkenswaard ligt op dekzandruggen in het landschap en wateren af op het beekdal.
- Vanwege de hoge grondwaterstanden zijn er weinig beregeningsputten aanwezig.

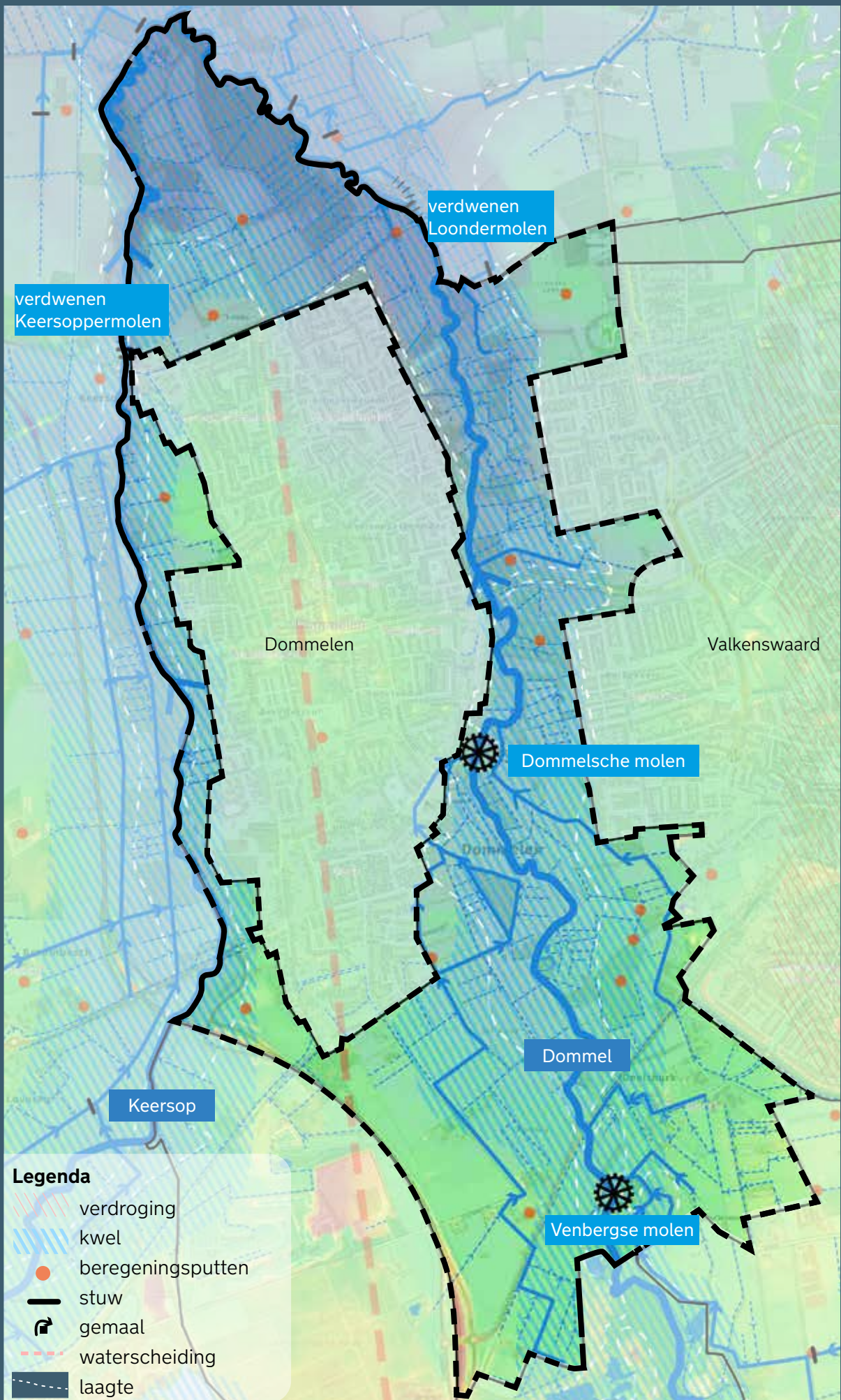
Ondergronden

*Kwel en infiltratie
Kaartenbank Provincie Noord-Brabant*

*Droogtestress
Kaartenbank Provincie Noord-Brabant*

Relevante beleidskaders en ambities

Provincie Noord Brabant

Interim omgevingsverordening (2022)

- Veel bosjes en graslanden in de beekdalen zijn opgenomen in het Natuur Netwerk Brabant. Op de oude akkers en heide grond na zijn alle overige gronden binnen het deelgebied Dommelen geduid als groenblauwe mantel. Dit is een zone die als buffer fungeert voor de natuur en de ruimtelijke samenhang tussen natuurgebieden versterkt.
- Beide beeklopen en enkele aanliggende gronden zijn Natura2000 gebieden
- In de beekdalen zijn diverse gronden aangewezen als (reservering voor) regionale waterberging.

Natuurbeheerplan

- De natte natuurparel is onderdeel van het NNB. Dit zijn waterafhankelijke natuurgebieden met bijzondere ecologische waarden. Belangrijk is het verbeteren van de waterkwaliteit en de verdroging oplossen.
- Enkele gronden binnen het Natuurnetwerk Brabant zijn nog niet ontwikkeld tot natuur. Deze gronden zijn vaak nog in gebruik voor landbouw. Het streven is om deze gebieden voor 2027 om te vormen tot natuur.

Gemeente Valkenswaard

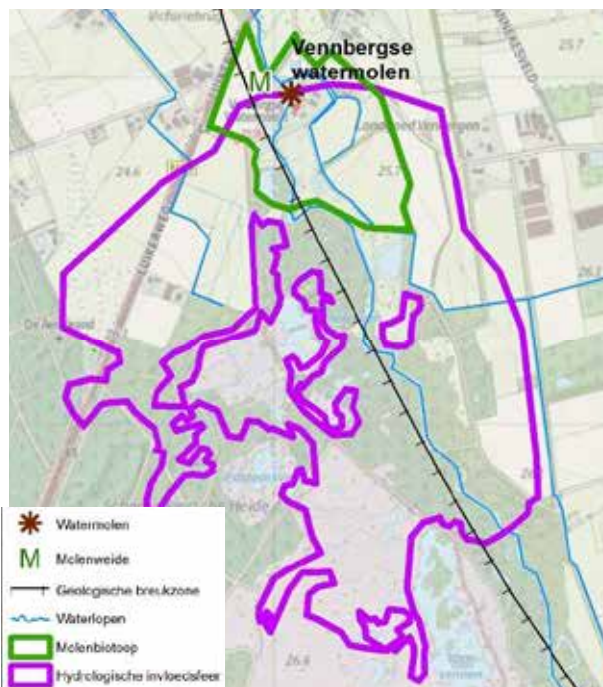
Watermolenlandschappen

- De Venbergse molen (gesticht rond 850, beschermd Rijksmonument) wordt met een zeer grote landschappelijke waarde beoordeeld. Het molengebouw, rad en waterwerken zijn intact. Het watermolenlandschap is behouden gebleven en vormt een belangrijk natuurgebied. Ook het technisch systeem is intact, er is voldoende water en wordt sinds 2019 weer regelmatig gebruikt.
- Gelegen in de Natte Natuurparel, Natuurnetwerk Brabant en Natura2000. Dit is een bijzonder fraaie, unieke plek met hoge natuurwaarden.

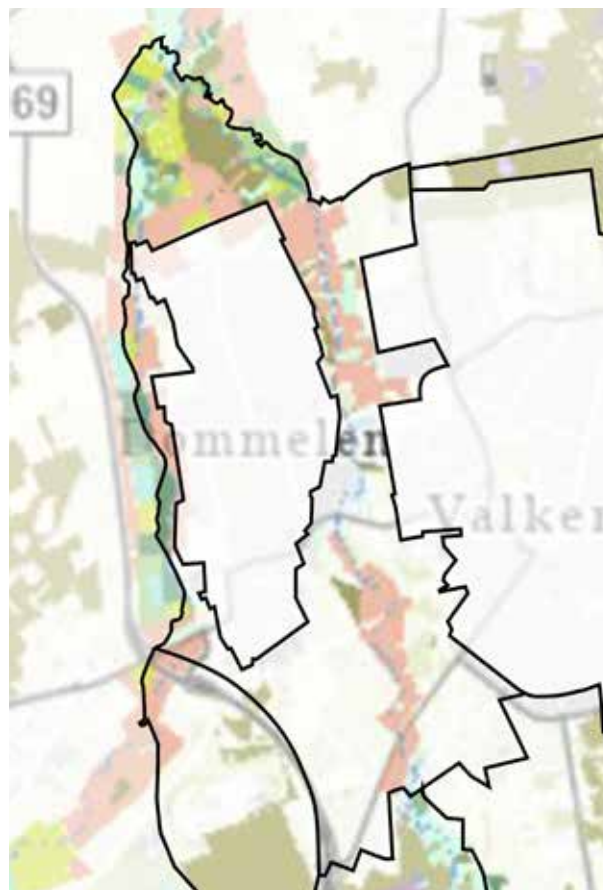
Overige aanleidingen

Recreatief routenetwerk

- Rondom Dommelen liggen diverse wandelpaden en er zijn er ommetjes mogelijk. De paden zijn vooral oost-west verbindingen. Mogelijkheden om langs de beken (noord-zuid) te wandelen ontbreken.
- Recreatieve fietsroutes zijn goed vertegenwoordigd in dit gebied.

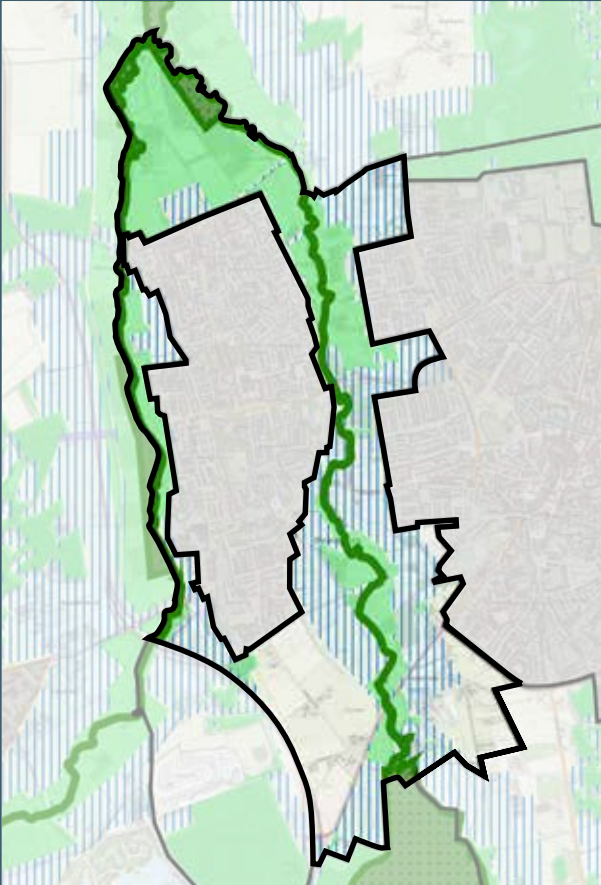

Watermolenlandschappen, 2019

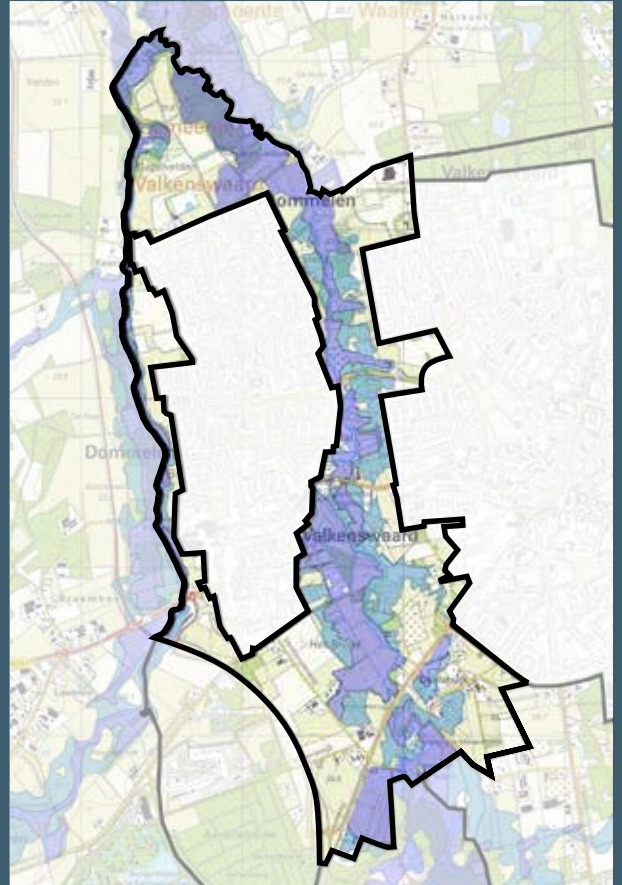

Natuurbeheerplan (2023)

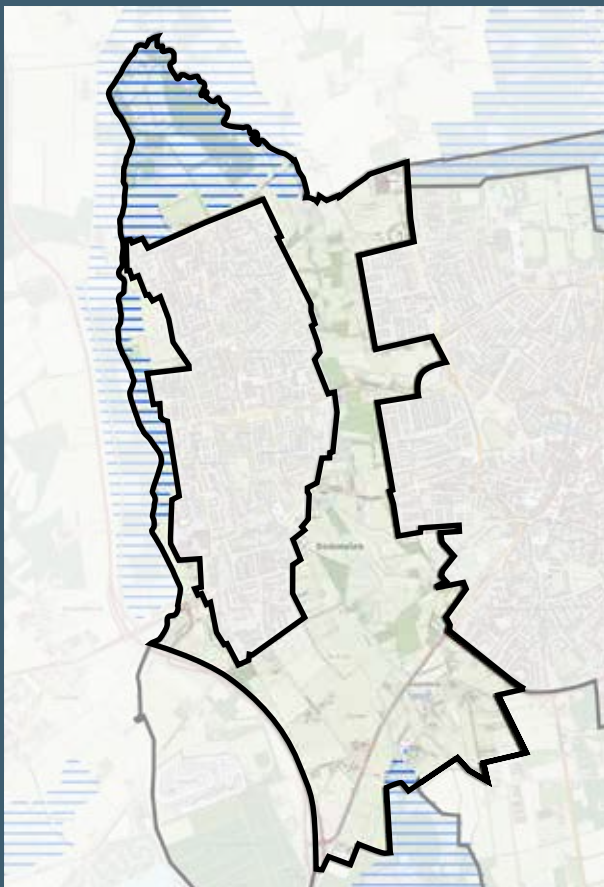
- landbouw om te vormen naar natuur

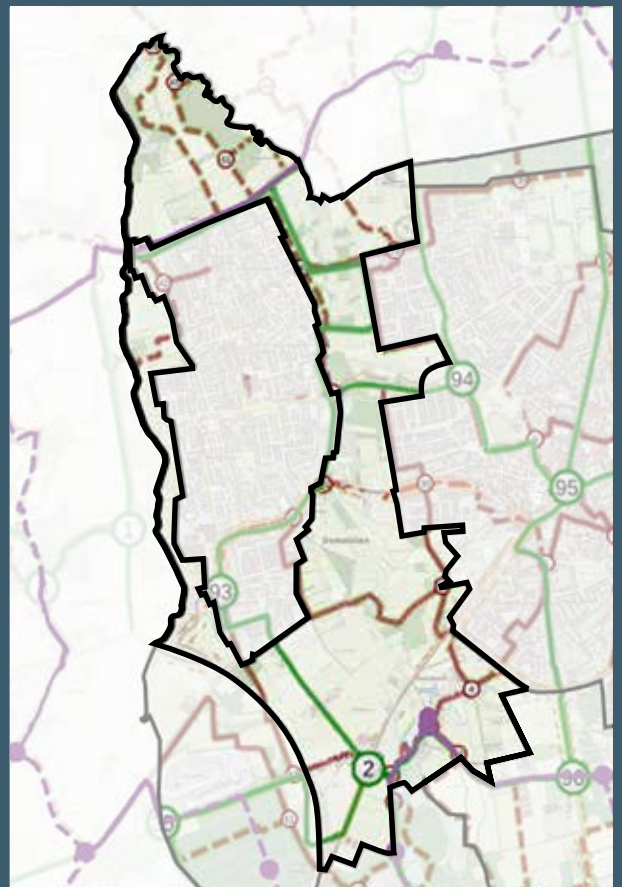
Interim omgevingsverordening (2022)
- Natuur Netwerk Brabant
- Groenblauwe mantel
- Natura2000

Interim omgevingsverordening (2022)
- Reservering waterberging
- Regionale waterberging

Natuurbeheerplan (2023)
- Natte Natuurparel

Recreatieve routes
- rood: wandelnetwerk
- groen: fietsnetwerk
- paars: ruiterroutes

Relevante ontwikkelingen

Plannen

Natuurinrichtingsplan Dommelmekwartier, Bosgroep (2021)

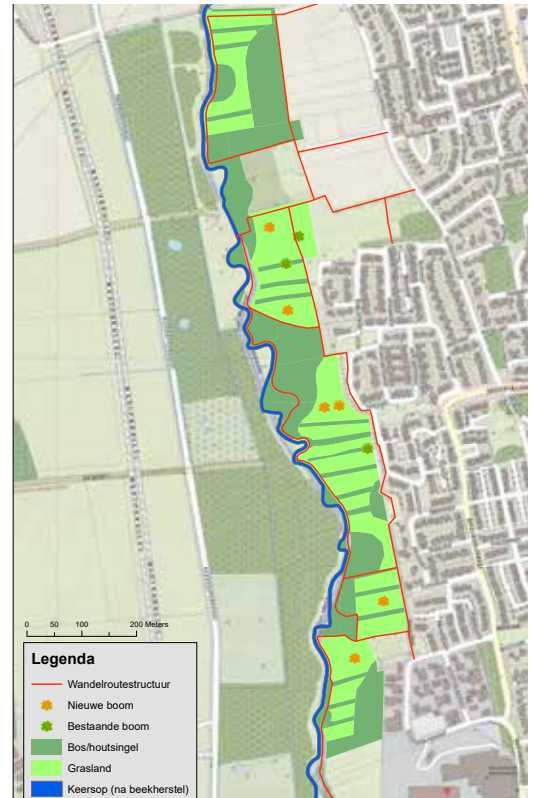
- Inrichtingsplan voor het beekdal van de Dommel tussen Valkenswaard en Dommelen voor een optimale functievervulling (zoals uitloopgebied voor omwonenden, essentiële schakel in het Natuurnetwerk Brabant en voor Natura2000 en ruimte voor wateropgave). Herinrichting gronden in gemeentelijk eigendom is in voorbereiding.

Natuurontwikkeling in het Keersopdal, gemeente Valkenswaard, Staatsbosbeheer en Waterschap de Dommel (2021)

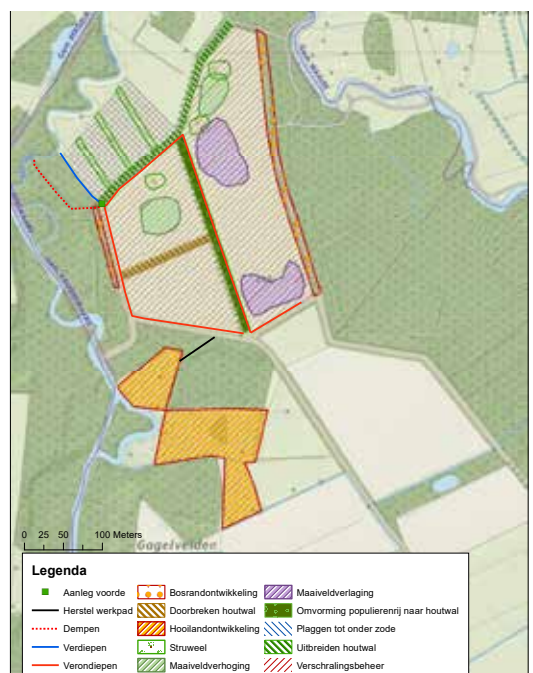
- Een deel van het Keersopdal is ingericht als nieuwe natuur en toegankelijk gemaakt voor de recreant. Wandelen langs de beek wordt mogelijk.
- Deze ontwikkeling is onderdeel van de inrichting van de Keersopperbeemden en sluit aan op de herinrichting van de Keersop door het Waterschap.

Natuurontwikkeling 't Heike, gemeente Valkenswaard en Natuurmonumenten (2021)

- Ontwikkeling parallel aan bovenstaande ontwikkeling in het Keersopdal. Natuurontwikkeling ter hoogte van de samenvloeiing van de Keersop en de Dommel.

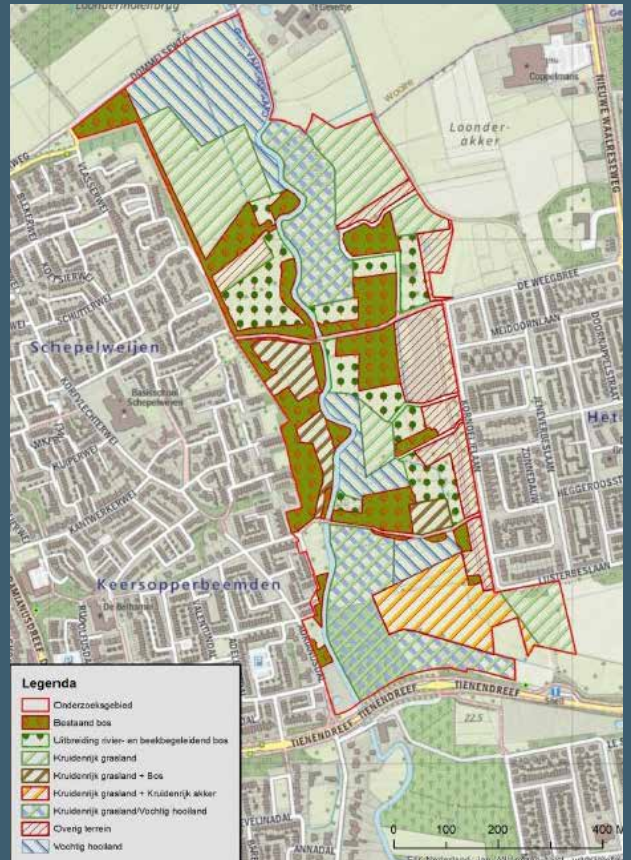
Natuurontwikkeling in het Keersopdal, gemeente Valkenswaard en Waterschap de Dommel (2021)

Natuurontwikkeling 't Heike, gemeente Valkenswaard en Natuurmonumenten (2021)

Inrichtingsvisie

Inrichting o.b.v. natuurdoeltypen

Aanpassingen waterhuishouding

kaarten afkomstig van:
 natuurinrichtingsplan Dommelkwartier, april 2021
 Bosgroep Zuid Nederland & Badus Bodem en Water

Uitvoeringsprogramma Dommelland

Gemeente Valkenswaard

Uitvoeringsprogramma Dommelland (2021)

Het zuidelijk deel van het gebied Dommelen ligt in het deelgebied Leisurezone. Rond het gehucht Deelshurk en de Venbergse watermolen (horecavoorziening natuurpoort de Malpie) overlapt het deelgebied met Natuurpoort de Malpie. Met verschillende projecten wordt er invulling gegeven aan gestelde ambities. De volgende ambities zijn van toepassing op het gebied Dommelen:

Leisurezone

- Bestaande natuurwaarden niet aan te tasten en waar mogelijk natuurwaarden te versterken.
- Aanbod intensieve leisurefunctie vergroten (*buiten gebied Dommelen*) en een goede verbinding tussen het bestaande leisurecluster en het centrum van Valkenswaard.

Natuurpoort de Malpie

- Er wordt voortgebouwd op het bestaande recreatieve aanbod.
- Op een prima bereikbare locatie wordt een goed gefaciliteerde parkeerplaats gerealiseerd.
- De natuurpoort wordt ook bereikbaar met openbaar vervoer.

Reacties op Uitvoeringsprogramma Dommelland

Werkgroepen met bewoners (2021)

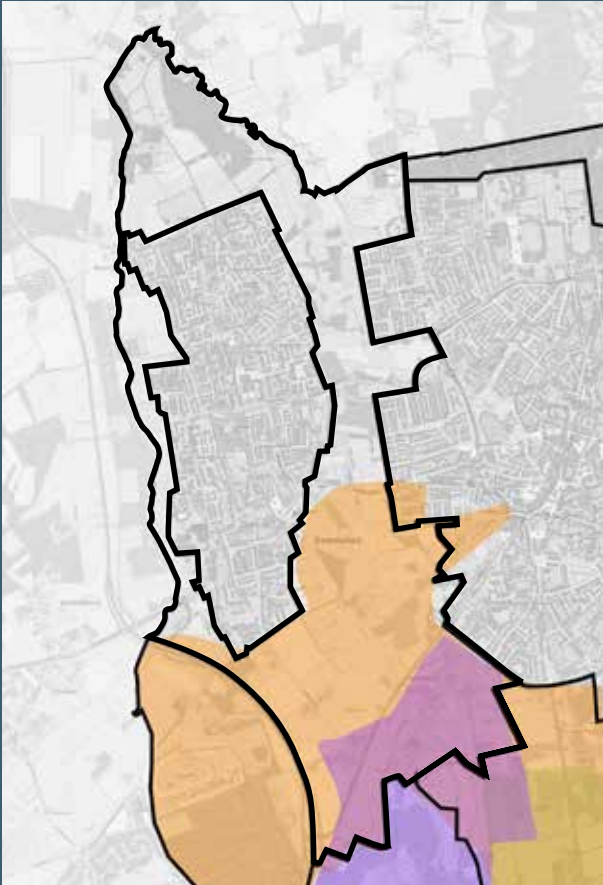
De belangrijkste uitkomsten die van toepassing zijn op het gebied Dommelen:

Leisurezone

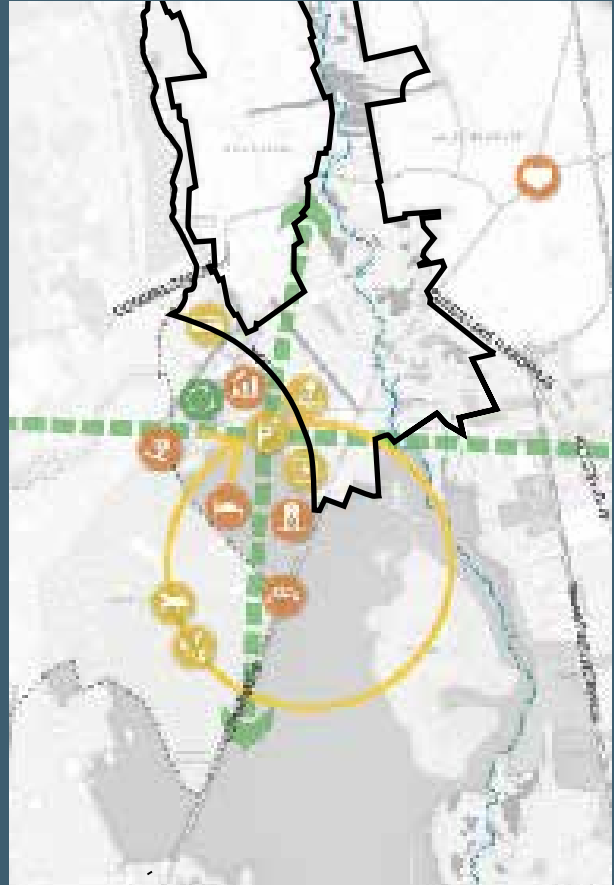
- Zoek naar een goede balans tussen intensieve leisure, extensieve recreatie en natuurwaarden.
- Cluster een nieuwe leisurefunctie met de bestaande leisurefuncties zoals het Eurocircuit.
- Vermijd het toevoegen van leisurefuncties aan de zuidelijke kernrand van Valkenswaard. Hier zijn namelijk al veel Valkenswaardse ondernemers gevestigd.

Natuurpoort de Malpie

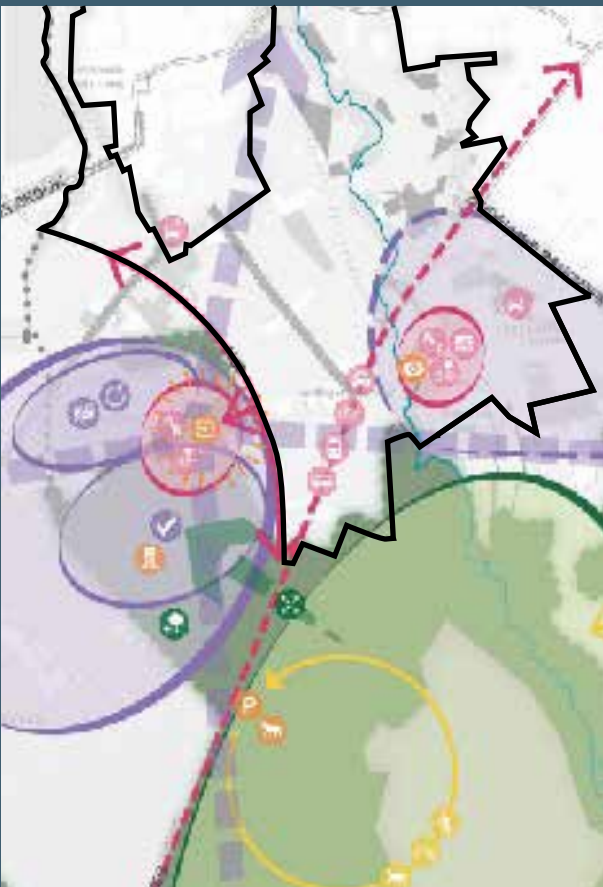
- Maak de cultuurhistorie in het gebied weer zichtbaar en/of beleefbaar. Denk onder meer aan de Venbergse Watermolen en de schans van Weert.
- Deelshurk e.o. ondersteunende kleine initiatieven die kunnen bijdragen aan het grotere doel zoals: een koffietuin, natuurkampeerterrein, mini camping of camperplaats. Initiatieven zoeken verbinding met natuur van de Malpie.

Deelgebieden uitvoeringsprogramma Dommelland
- paars: Natuurpoort de Malpie
-oranje: Leisurezone

Uitvoeringsprogramma
- Overzichtskaart opgaves Leisurezone

Posters werkatelier uitvoeringsplan Dommelland
- Ambities opgesteld door werkgroepen met bewoners

Posters werkatelier uitvoeringsplan Dommelland
- Ambities opgesteld door werkgroepen met bewoners

Visie en plannen gebiedspartners

Waterschap de Dommel

Aandacht voor klimaatadaptatie & waterrobuustheid.
Ingrepen:

- Sloten dempen of verondiepen. Zowel in landbouw- en natuurgebied als bermsloten langs wegen.
- Stuwtejes plaatsen om in de winter water vast te houden. Voorkomt sproeien in het voorjaar.
- Afkoppelen van hemelwater van de riolering en ruimte voor infiltratie.
- Gebruik inheemse soorten. Beter voor de biodiversiteit en minder water nodig.
- Inzetten op toekomstbestendige teelten.

Streefbeeld Dommeldal Natuurmonumenten

- Beekdallandschap tussen Dommelen en Valkenswaard versterken tot een mooi natuurlijk uitloopgebied.
- Openheid te vergroten en de natuurwaarden vergroten
- Ecologische verbinding tussen Malpie en 't Heike behouden en versterken
- Geen ruimte voor bebouwing. Voor bedrijvigheid geldt: functie volgt peil. Er perspectief dient te komen voor bestaande ondernemers.
- In natte natuurgebieden is de fiets in mindere mate toegestaan, voor mountainbiken is de natuur te kwetsbaar.

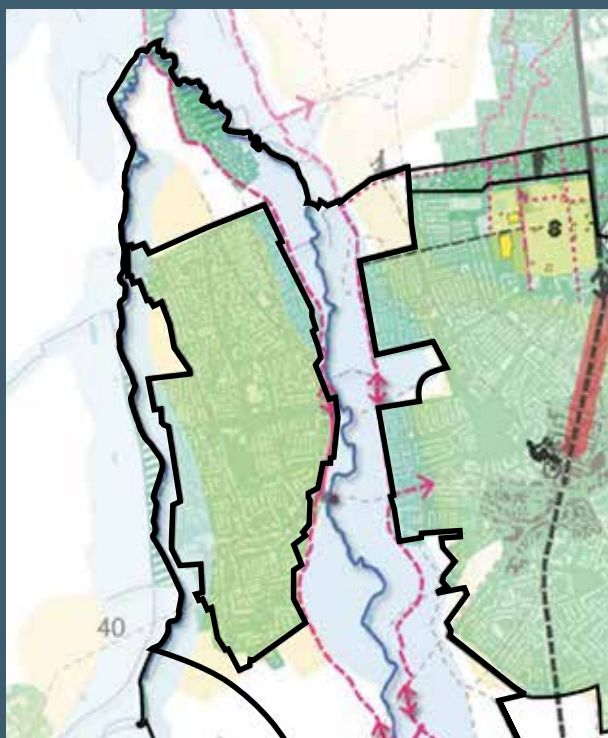
Vitale stadsranden (2022)

Dommelen is een van de gebieden waarvoor een ontwerpend onderzoek is gedaan om de complexiteit van de relatie tussen ruimtelijke ingrepen en gezondheidswinst in beeld te krijgen. Ambities:

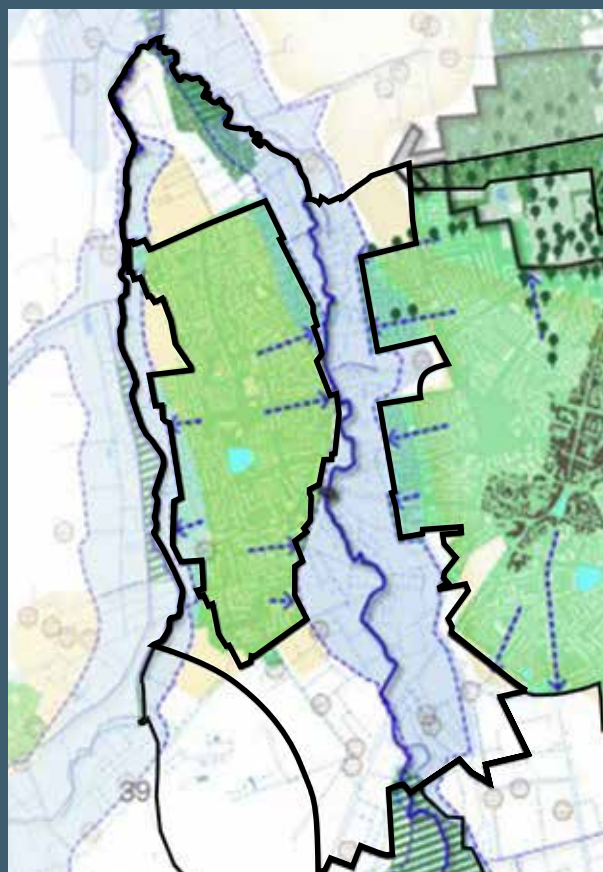
- Groene verbindingen tussen stad, natuur en buitengebied realiseren. Een robuust natuurlijk beekdalsysteem is voorwaardelijk. Hemelwater dorpen afkoppelen via het beekdal
- Fijnmazige aantakkingen op de woonwijken en routes voor dagelijkse ommetjes.

*Praatprent natuurmonumenten (2021)
- open natuurlijk beekdal tussen Dommelen
en Valkenswaard*

*Vitale stadsranden, Tu Eindhoven (2022)
- de attractieve stadsrand*

*Vitale stadsranden, TU Eindhoven (2022)
- de schone, groene en klimaatbestendige laag*

Ontwikkelrichting Dommelen

Een kleinschalig afwisselend beekdallandschap als waterrijk natuurpark, zorgvuldig verweven met de dorpsranden van Valkenswaard en Dommelen en voorzien van een fijnmazig padennetwerk voor de bewoners van deze twee kernen.

De fraaie authentieke buurtschappen Keersop en Deelshurk en de omgeving rond de Venbergse watermolen worden gekoesterd. De molen vormt een aantrekkelijke vertrekpunt voor een bezoek aan de Malpie.

In de beekdalen wordt ruimte gegeven aan de opvang van piekbuien en in het zuidelijk deel sluit de gewaskeuze voor de agrarische percelen aan op de hogere grondwaterstanden.

Natuur- en landschapsontwikkeling langs de beekdalen

- Met de geplande en de gerealiseerde natuurontwikkelingen in het Dommelkwartier, het Keersopdal en 't Heike wordt een groot deel van de ontwikkelrichting gerealiseerd.
- Het open jonge ontginningenlandschap langs de Venbergse weg wordt, in aansluiting op het beekdallandschap, groen dooraderd door de aanleg van singels, heggen en/of kruidenrijke randen op de perceelsgrenzen die haaks liggen op de weg cq. ontginningsas.
- Patronen en relictten uit de cultuurhistorie blijven behouden en worden zichtbaar en beleefbaar gemaakt, waaronder het watermolenlandschap van de Venbergse molen. De buurtschappen Keersop (deel van de bebouwde kom Dommelen) en Deelshurk blijven behouden als eigenstandige, kleinschalige en herkenbare buurtschappen waarbij de authentieke bebouwing, de groene erven en het omliggend landschap nauw met elkaar verweven zijn.

Recreatief landschap

- Het watermolenlandschap bij de Venbergse watermolen wordt verder versterkt waarbij de cultuurhistorische en landschappelijke kwaliteiten van de molen en zijn omgeving behouden blijven en verder ontwikkeld worden.
- In en rond Deelshurk kunnen ondersteunende kleinschalige initiatieven worden ontwikkeld die bijdragen aan een aantrekkelijk en recreatief landschap: bijvoorbeeld een koffietuin, een natuurkampeerterrein of mini-camping. Initiatieven die afbreuk doen aan het kleinschalige authentieke karakter van de plek zijn niet mogelijk. Bijvoorbeeld een grotere recreatieve voorziening of ontwikkeling.

Klimaatrobuust landschap

- Daar waar mogelijk en zinvol is worden sloten gedempt, verontdiept en/of stuwen geplaatst zodat de oppervlakkige afvoer van regenwater richting de Dommel verminderd en infiltratie vergroot wordt;
- Vernatting van het beekdal;
- Het beschikbaar houden van de natuurlijke overstromingsgebieden, gereserveerd voor periodieke waterberging;
- Afkoppelen hemelwater kernen.

Extensief agrarisch ondernemerschap

- Agrarisch landgebruik gaat samen met biodiversiteitsherstel, schoon water en een gezonde bodem.
- Op gronden op de overgang naar de beekdalen is, door de toekomstige vernatting, enkel extensief grondgebruik mogelijk. Teelt volgt hierbij het waterpeil.

VRAAGSTUK

- Vernatting van het gebied heeft consequenties voor de landbouw
- Beoogde leisureontwikkeling nabij Eurocircuit en invloed hiervan op het natuurpark Dommelen

Referenties beekdallandschap

Referenties recreatieve mogelijkheden in het landschap

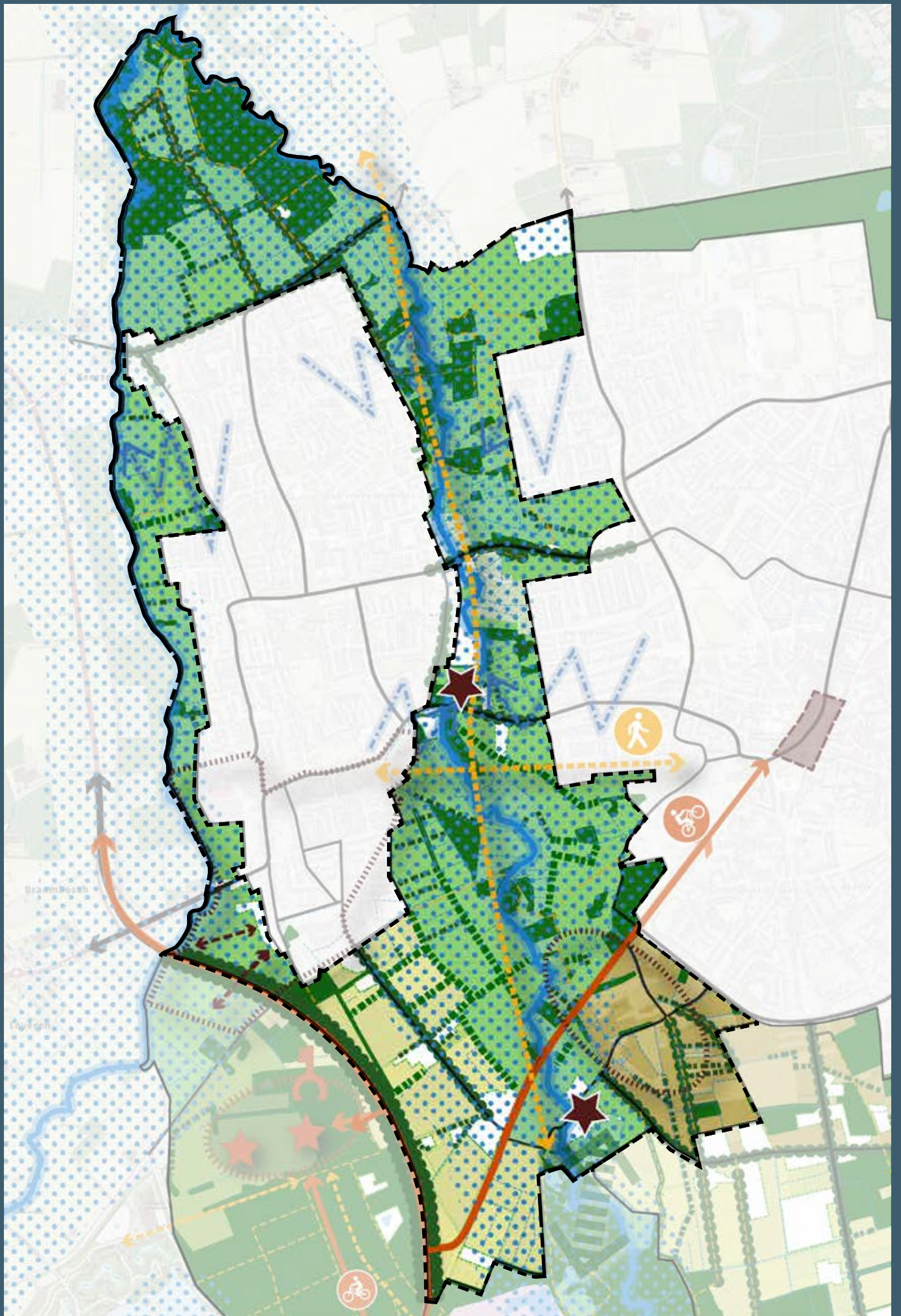
Eerst maatregelenoverzicht Dommelen

Maatregelen fysiek

- Behoud en herstel landschapselementen
- Kwaliteitsverbetering Dommelkwartier
- Verbetering fietsnetwerk (Dommelpad)
- Aanleg ontbrekende onderdelen wandelnetwerk
- Afkoppelen en opvang hemelwater stedelijk gebied
- Landschappelijke inpassing nieuwe N69
- Omvormen van laatste landbouwgronden binnen NNB naar natuur

Maatregelen beleid

- ontwikkelen visie bebouwingsconcentraties voor de buurtschappen: dit vormt het kader voor transformaties van erven, waaronder de spelregels voor eventueel toe te voegen bebouwing.
- actief VAB-beleid, faciliteren en ondersteunen door gemeenten

Visiekaart deelgebied 1 Dommelen

2 Valkenswaard - Noord

Het landschap

Het gebied

Dit natuurrijke deelgebied ten noorden van Valkenswaard is begrensd door:

- het Waalre'se bos (onderdeel van gemeente Waalre) aan de noordzijde;
- de snelweg A2 aan de oostzijde;
- het heide- en bosgebied Leenderbos/Groote Heide op grondgebied van gemeente Heeze-Leende aan de zuidoostkant;
- het stedelijk gebied Valkenswaard aan de westkant.

De belangrijkste landschappelijke eenheden zijn:

- Het Philips de Jong wandelpark, een bosrijk uitloopgebied;
- Het uitgestrekte Eindhovense Golfterrein;
- Het beekdal de Tongelreep, omzoomd door visvijvers;
- Enkele clusters van agrarische percelen nabij de openbare wegen;
- Het Landgoed Valkenhorst met het Greveschutven en heidegronden.

Kenschets van het landschap

Het gebied bestaat bijna geheel uit waardevolle natuur, waaronder een groot deel bos. Er is een variëteit tussen nattere broekbossen langs de beek en droger naaldbos en heide op de hoger gelegen delen. Karakteristiek is de aanwezigheid van het vele water: de beek de Tongelreep met daarnaast de visvijvers en de vennen op de hoger gelegen delen. Het landschap bevat dan ook een diversiteit aan leefgebieden voor flora en fauna, waaronder vele vogels en amfibieën.

Het beekdal met visvijvers vormt een duidelijke scheiding in het gebruik: in de westzijde liggen verschillende recreatieve functies (golfbaan en wandelpark) en aan de oostzijde ligt het kwetsbare en rustigere deel van het natuurgebied. Er liggen nog enkele percelen landbouwgrond in het gebied welke intensief worden gebruikt. Het gebied is in zijn geheel een belangrijk uitloopgebied voor de kern van Valkenswaard.

Greveschutven

Cultuurhistorie

Het gebied kenmerkt zich eeuwenlang door een meanderende Tongelreep door een smal, moerassig en struikachtig beekdal met daaromheen een open heidelandschap.

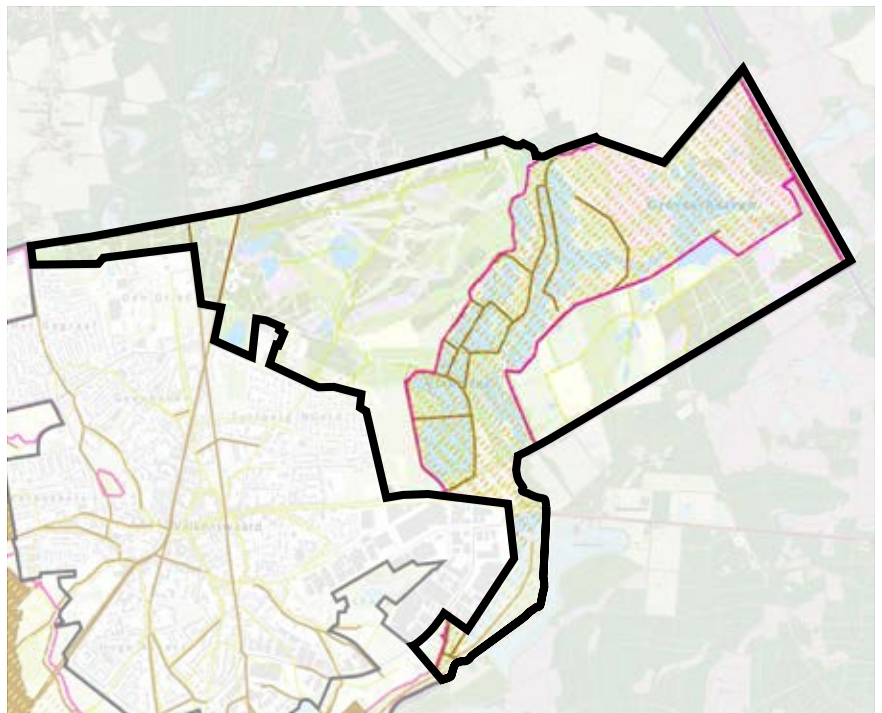
Begin 20e eeuw worden de eerste stukken heide ontgonnen tot productie bos en worden de eerste vijvers voor het kweken van vis aangelegd. Het water werd hiervoor parallel aan de dalflank afgeleid naar de vele visvijvers die onderling via een ingenieus verdeelsysteem aan elkaar werden gekoppeld. Dit betekent dat het op de dalflanken van het beekdal natter werd. Het gebied is verder bebost en de vennen zijn later aangesloten op de beek, zodat zij konden worden ontwaterd. Deze bebossing en ontwatering heeft tot verdroging van het gebied geleid.

De viskwekerij is niet meer in gebruik. Er is in dit bijzondere gebied een ongekend ecologisch paradijs ontstaan door de grote afwisseling van water, rietmoeras, broekbos, heide en vennen.

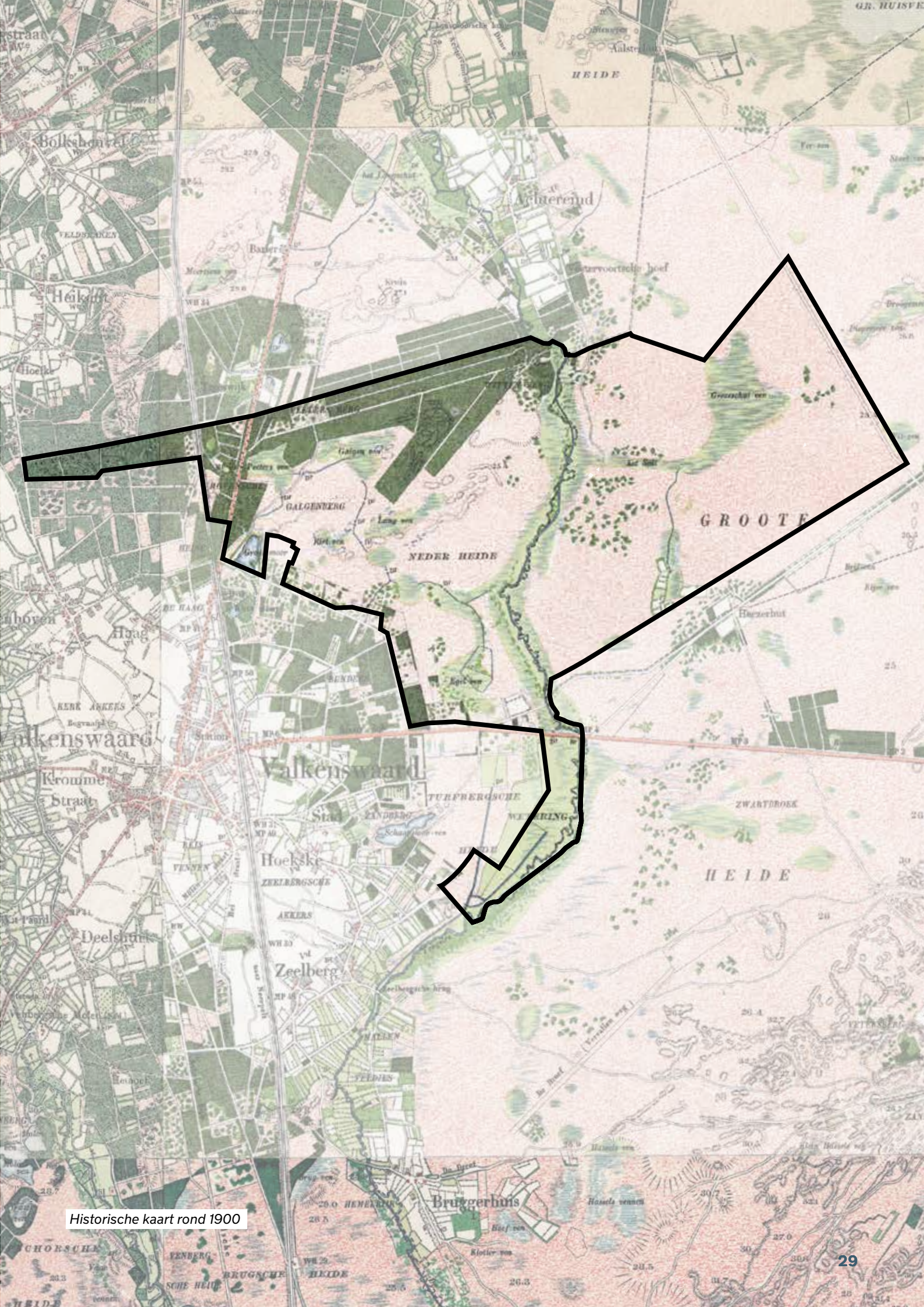
De westzijde van het gebied is lang in het bezit geweest van de familie Philips uit Eindhoven. Zij heeft een deel als golfterrein ingericht en een ander deel, het Philips de Jong wandelpark, aan de bevolking van Valkenswaard geschonken als wandelpark.

Cultuurhistorische waardenkaart

- De oude viskwekerijen herbergen verschillende cultuurhistorische waarden. Met name het systeem van opgeleide beken, kaden en sluisjes, om het peil op hoogte te houden is bijzonder. Het gebied is een cultuurhistorisch ensemble en de beplanting is aangewezen als historisch groen.
- Behoud van dit gebied is alleen mogelijk wanneer er geen afbreuk wordt gedaan aan deze cultuurhistorische waarden.

Cultuurhistorische waardenkaart (2021)

Historische kaart rond 1900

Bodem en Water

Huidig watersysteem

Het deelgebied kent een afwisselend hoogtevverloop door de van oorsprong aanwezige dekzandrug met stuifduinen, doorkruist door het lager gelegen dal van de Tongelreep. Door de jaren heen zijn er veel sloten en systemen aangelegd om het gebied te ontwateren.

De hydrologische ingrepen die in het verleden hebben plaatsgevonden werken sterk verdrogend op het gebied. Voor de afwatering van het Galgeven en de ontwatering van het laaggelegen landbouwperceel snijden diepe sloten zich door het gebied. Door deze ontwatering wordt de afvoer van regenwater versneld en afvoerpieken benedenstrooms versterkt.

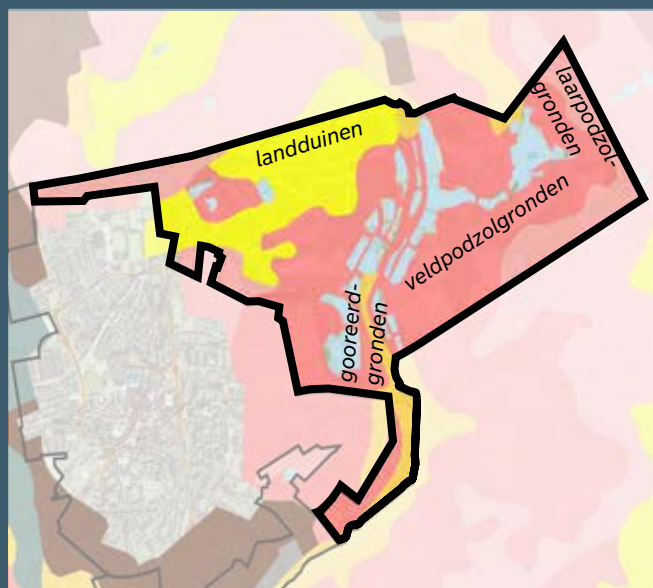
Inmiddels vindt er ook weer herstel van enkele van deze ontwateringsingrepen plaats en worden vervolgingrepen onderzocht. Zuidelijk in dit gebied zijn er twee opgeleide beken (Bronzesloot en Witsloot) die de visvijvers voeden vanuit de Tongelreep. De visvijvers zijn onderling met sloten verbonden met overlopen naar de Tongelreep.

Op het landgoed Valkenhorst is een voormalige boomkwekerij omgevormd tot natuurgebied, waarbij de vennen als afvoerloze laagtes zijn hersteld.

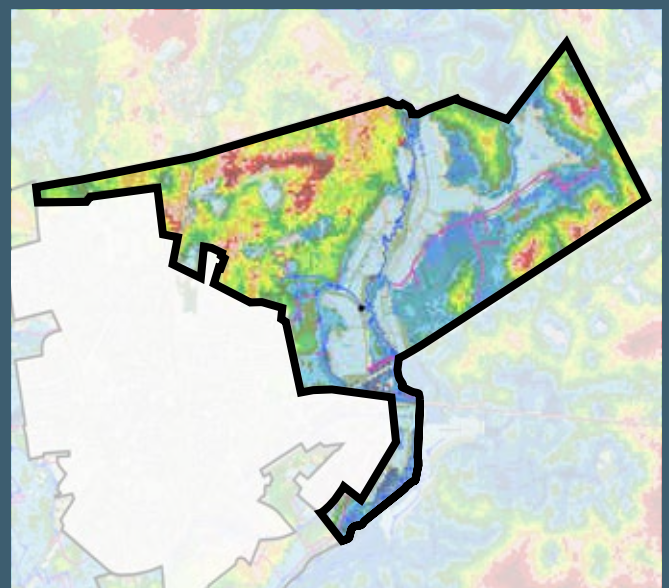
Bodem

Een groot deel van het gebied bestaat uit podzolgronden, dit zijn de arme gronden waar vroeger de heide lag. De landduinen zijn hoge droge gronden in het landschap. De gooreerdgronden verwijzen naar de vroegere moerassige plekken, zij zijn natter en wat vruchtbaarder van aard.

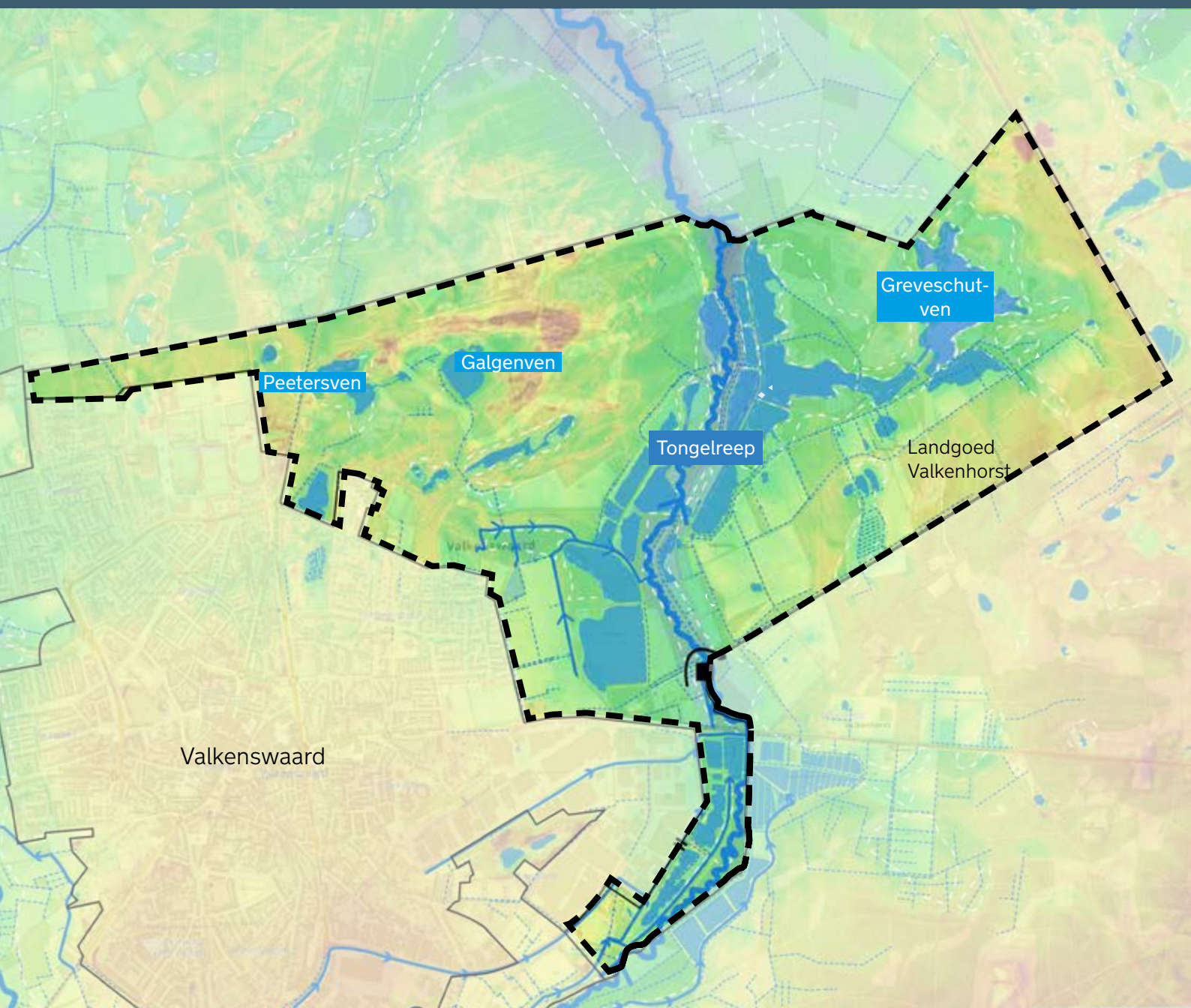
Ondergronden

Bodemkaart
Kaartenbank provincie Noord-Brabant

Gemiddelde hoogste grondwaterstand (GHG)
met legger Waterschap De Dommel

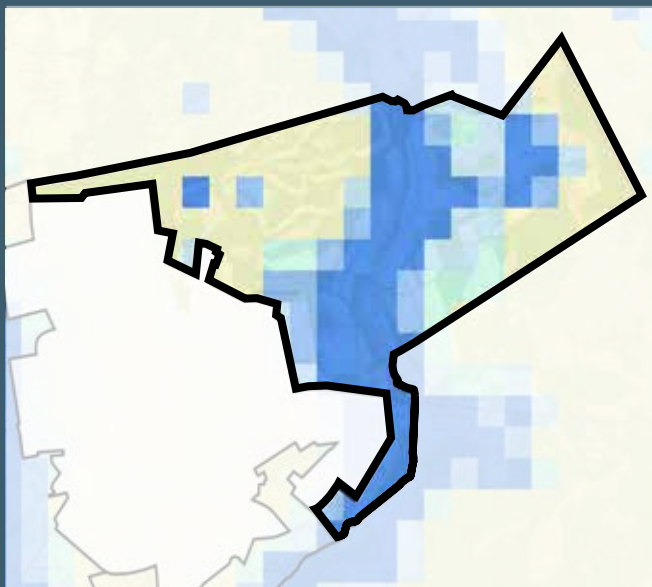
Watersysteem huidige situatie
Grafische vertaling van kaarten uit Legger Waterschap De Dommel,
Kaartenbank Provincie Noord-Brabant en Nationaal Georegister

Aandachtspunten voor een klimaatrobuust watersysteem*

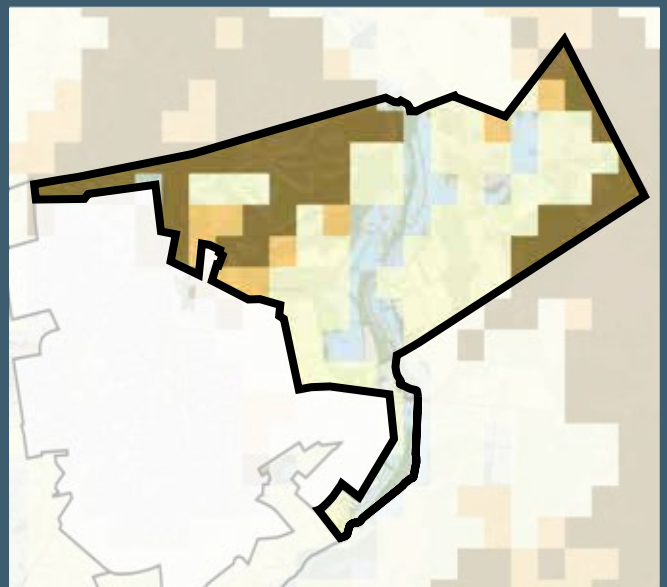
- Het hydrologisch systeem herstellen, zodat bij veel neerslag water in de (afvoerloze) laagtes vastgehouden kan worden of ter plekke kan infiltreren. Het water kan zo via grondwaterstromen als kwel in het beekdal stromen. Piekafvoeren verminderen en grondwaterreserves voor droge periodes opgebouwd.
- Infiltratie van regenwater bevorderen en verdamping tegengaan door het omvormen van natuur, o.a. door het omvormen van naaldbos naar loofbos ten westen van de visvijvers.
- De ontwatering voor landbouwpercelen dempen.
- Het ecologische systeem verder versterken door vernatting.

* Onder andere o.b.v. Verkenning hydrologisch herstel Valkenswaard Noord, Bosgroep Zuid-Nederland (2022)

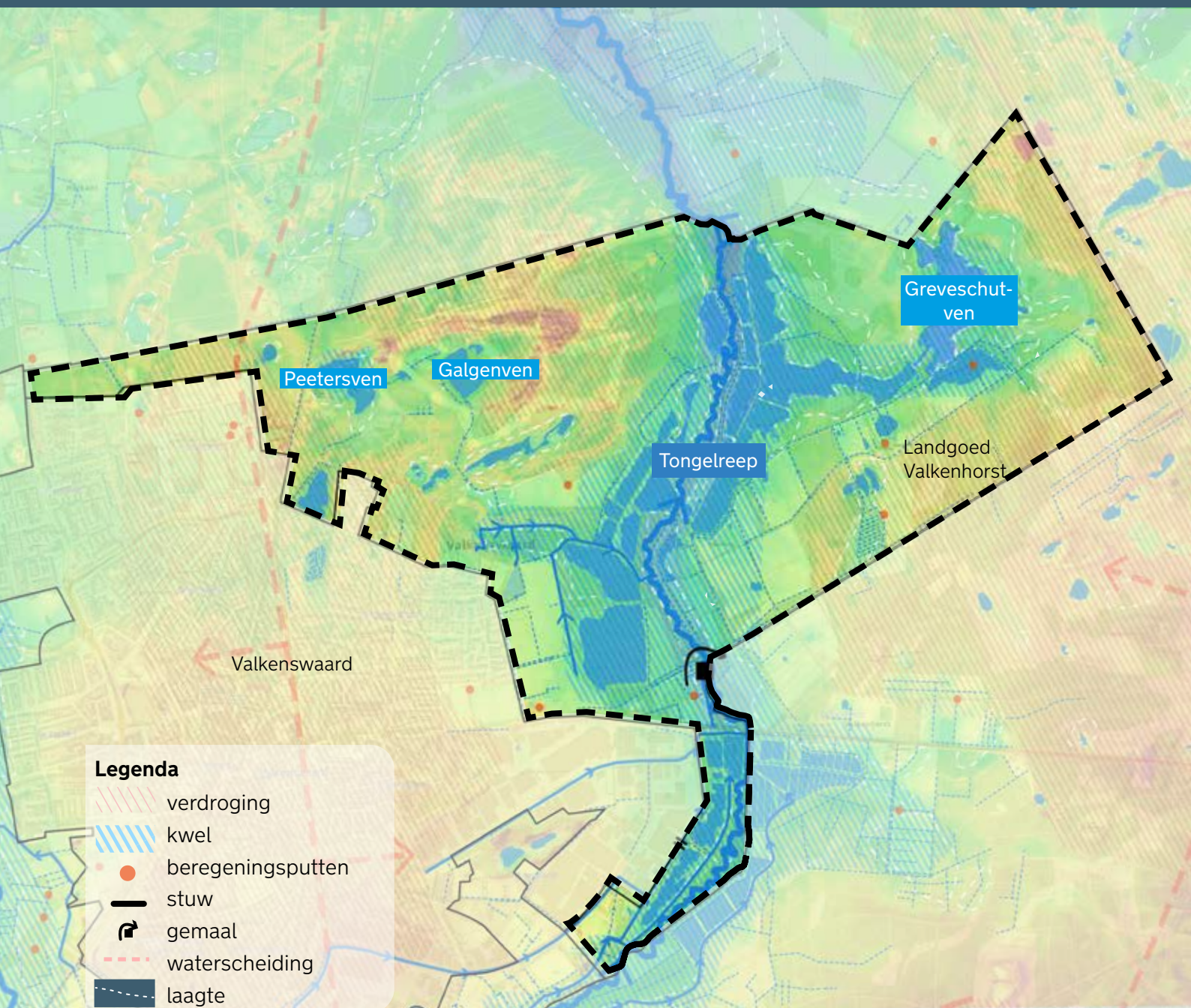
Ondergronden

*Kwel en infiltratie
Kaartenbank Provincie Noord-Brabant*

*Droogtestress
Kaartenbank Provincie Noord-Brabant*

Watersysteem huidige situatie
 Grafische vertaling van kaarten uit Legger Waterschap De Dommel,
 Kaartenbank Provincie Noord-Brabant en Nationaal Georegister

Relevante beleidskaders en ambities

Provincie Noord Brabant

Interim omgevingsverordening (2022)

- De boscomplexen zijn opgenomen in het Natuur Netwerk Brabant. De visvijvers en het beekdal van de Tongelreep zijn aangeduid als Natura-2000 en zijn onderdeel van de Grootte Heide-Leenderbos.
- Op de gronden aan het Jacques Kanenpad na zijn alle overige gronden binnen geduid met groenblauwe mantel. Dit is een zone die als buffer fungeert voor de natuur en om de ruimtelijke samenhang tussen natuurgebieden te versterken.
- In het beekdal van de Tongelreep zijn diverse gronden aangewezen als (reservering voor) regionale waterberging.

Natuurbeheerplan (2023)

- Bijna het volledige deelgebied is aangewezen als natte natuurparel (onderdeel van het NNB). Dit zijn waterafhankelijke natuurgebieden met bijzondere ecologische waarden. Belangrijk is het verbeteren van de waterkwaliteit en voorkomen van verdroging.

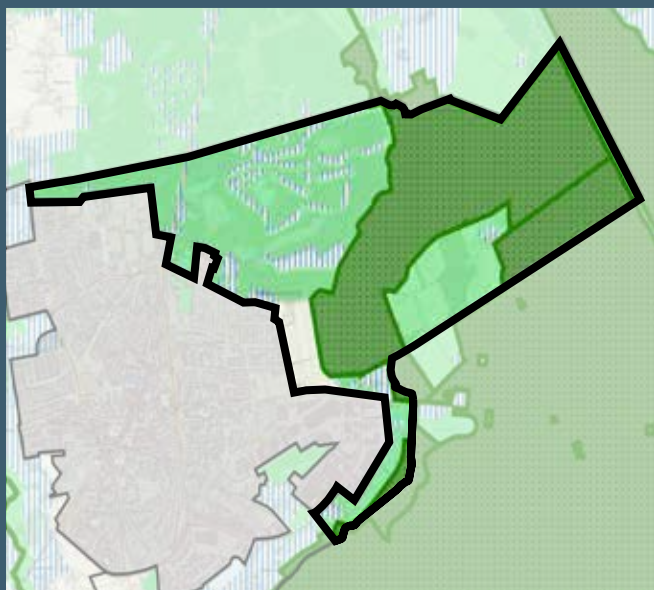
Overige aanleidingen

Recreatief routenetwerk

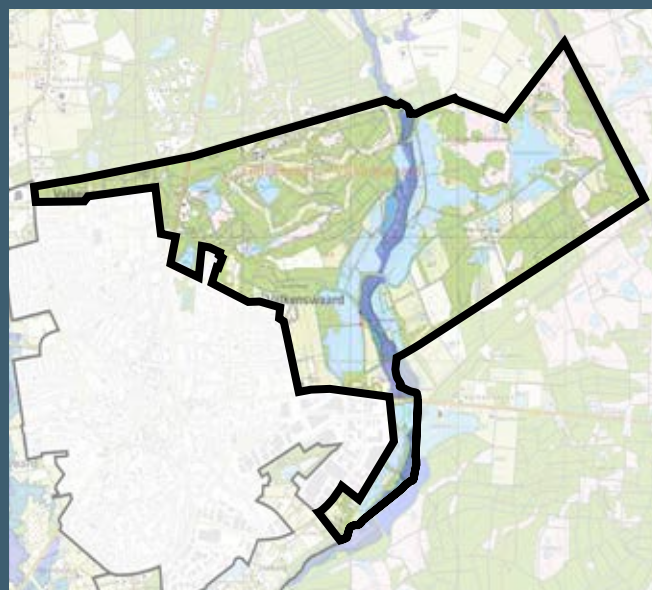
- Het Philips de Jong Wandelpark is een fraai en goed toegankelijk bos bij de dorpsrand.
- Andere ommetjes vanuit de dorpsrand zijn slechts beperkt aanwezig. Dit komt o.a. doordat met name de vele watervogels gebaad zijn bij rust in het gebied.
- Er is een grote recreatieve druk op verschillende vennen in het wandelpark.
- Het golfterrein is niet openbaar toegankelijk voor wandelaars/fietsers en vormt een barrière tussen de dorpsrand, het beekdal en de bossen ten zuiden van Aalst.

Uitvoeringsprogramma Dommelland

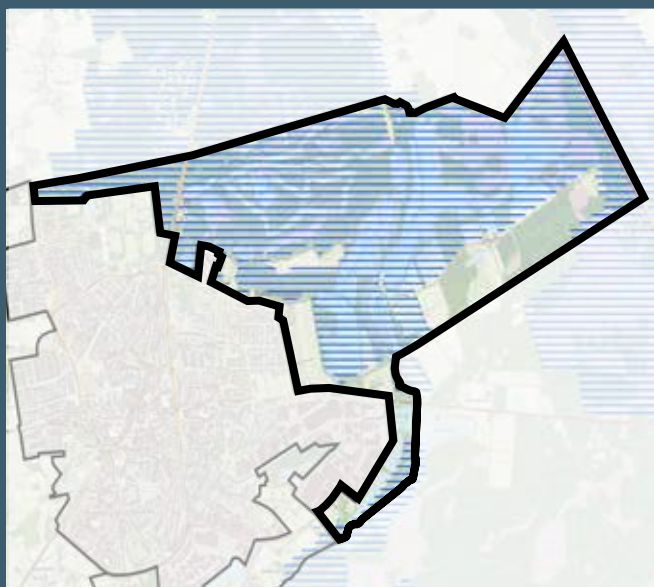
- Deelgebied Valkenswaard-Noord is geen onderdeel van het uitvoeringsprogramma Dommelland.

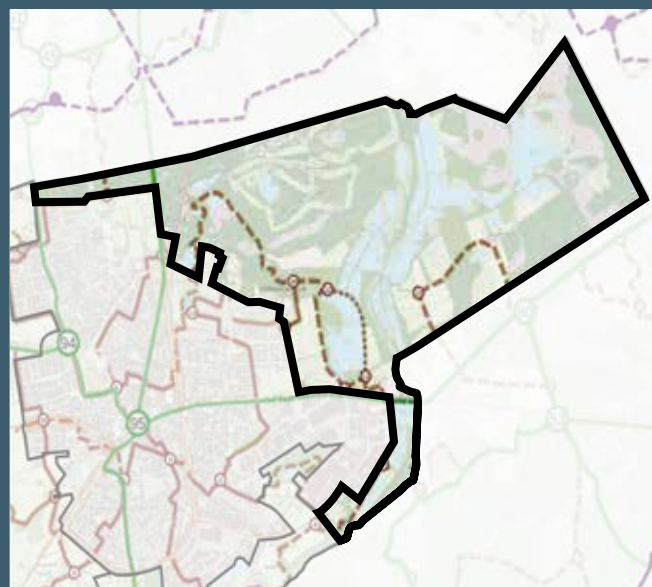
Interim omgevingsverordening (2022)
- Natuur Netwerk Brabant
- Groenblauwe mantel
- Natura2000

Interim omgevingsverordening (2022)
- Reservering waterberging
- Regionale waterberging

Natuurbeheerplan (2023)
- Natte Natuurparel

Recreatieve routes
- Rood: wandelnetwerk
- Groen: fietsnetwerk
- Paars: ruiterroutes

Visie en plannen gebiedspartners

Visievormende gebiedsanalyse voor een klimaatrobuust beeklandschap Warmbeek-Tongelreep, Bosgroep Zuid-Nederland (2021)

- Verkennende analyse voor hydrologisch herstel in het stroomgebied Warmbeek-Tongelreep.

Verkenning hydrologisch herstel Valkenswaard Noord, Bosgroep Zuid-Nederland (2022)

- O.b.v. visievormende gebiedsanalyse is in beeld gebracht welke ingrepen er mogelijk nodig zijn voor het op orde brengen van het hydrologische systeem en het klimaatbestendiger maken van het beekdal.
- De afvoerloze laagtes worden ingezet voor het vasthouden van water voor het verlagen van piekafvoeren en het opbouwen van grondwaterreserves voor droge periodes.
- Het omvormen van bos kan infiltratie bevorderen en verdamping tegengaan.
- Belevingswaarde van het gebied (door zichtbaar oppervlakte water) zal toenemen.

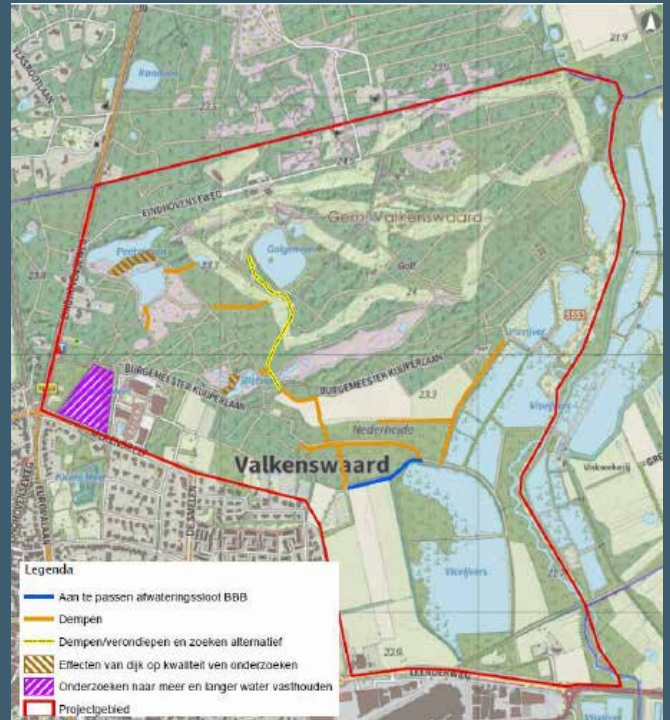
Vitale stadsranden (2022)

Valkenswaard Noord is een van de gebieden waarvoor een ontwerpend onderzoek is gedaan om de complexiteit van de relatie tussen ruimtelijke ingrepen en gezondheidswinst in beeld te krijgen. Ambities:

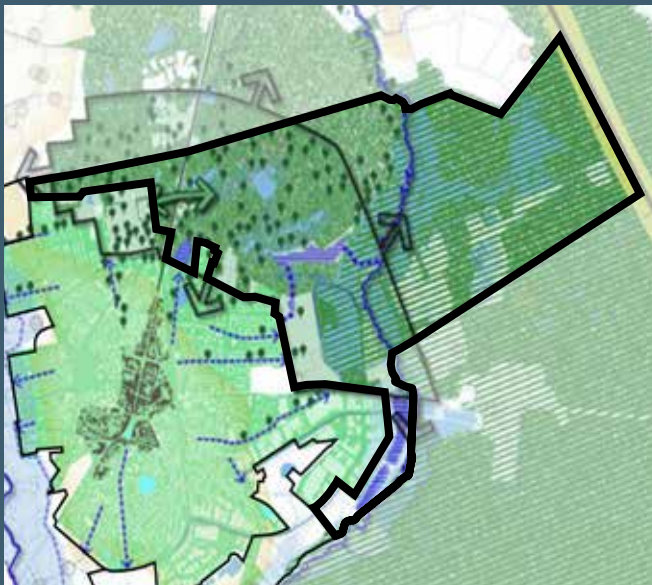
- Groene verbindingen tussen stad, natuur en buitengebied realiseren. Een robuust natuurlijk beekdalsysteem is voorwaardelijk.
- Aandacht voor het verlengen van snelle fietsroutes Valkenswaard-Waalre-Eindhoven en recreatieve routes Valkenswaard-Waalre. Fijnmazige aantakkingen op de woonwijken, routes voor dagelijkse ommetjes.

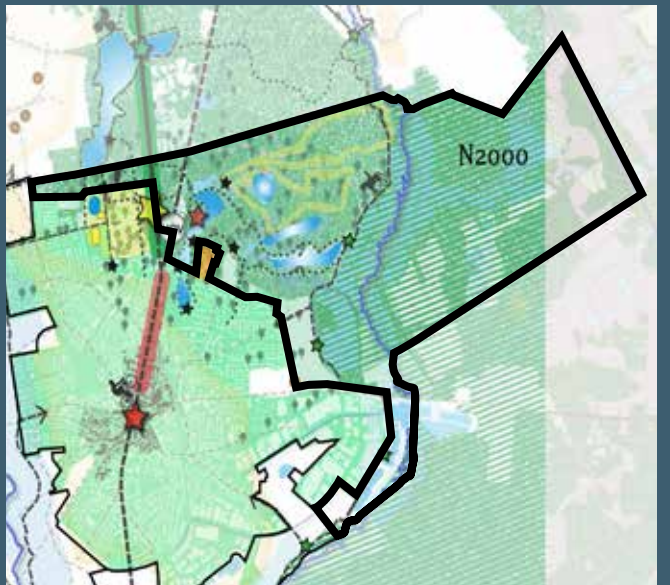
Visievormende gebiedsanalyse voor een klimaat-robuust beeklandschap Warmbeek-Tongelreep, Bosgroep Zuid-Nederland (2021)
- watersysteem

Verkenning hydrologisch herstel Valkenswaard Noord, Bosgroep Zuid-Nederland (2022)
- Kanskaart

Vitale stadsranden, TU Eindhoven (2022)
- de schone, groene en klimaatbestendige laag

Vitale stadsranden, Tu Eindhoven (2022)
- de attractieve stadsrand

Ontwikkelrichting Valkenswaard-Noord

Doorontwikkeling van een klimaatadaptief en ecologisch robuust beekdal.

Aanvullen grondwater en ecologisch versterken van de hogere gelegen gronden.

Cultuurhistorische waarden van het bijzondere watersysteem van de visvijvers koesteren en de recreatieve beleefbaarheid van het gebied voor de inwoners van Valkenswaard (waar mogelijk) versterken.

Veerkrachtig en klimaatadaptieve natuur

- Het ecologische systeem versterken door de omvorming van de landbouwpercelen aan de dorpsrand en aan de Grevenschutsweg;
- Hydrologisch herstel door het vasthouden van water en het opbouwen van grondwaterreserves.
- Het versterken van het waterbergend vermogen van de bosbodems ten westen van de visvijvers door het opbouwen van een hoger organisch stof gehalte in de bodem. Bijvoorbeeld door het vervangen van naaldhout door rijke strooiselsoorten;
- Kwelstromen op orde brengen door het bos rondom het Greveschutven naar heide en schraalgraslanden om te vormen;
- Het beschikbaar houden van de natuurlijke overstromingsgebieden, gereserveerd voor periodieke waterberging, en deze ontwikkelen tot natuur.

Koesteren cultuurhistorische waarden

- De bijzondere geschiedenis van de oude viskwekerij en bijbehorend watersysteem behouden

Versterken van de (extensieve) recreatieve toegankelijkheid voor inwoners

- Verbeteren van paden vanuit woonwijken, ten behoeve van dagelijkse ommetjes.

VRAAGSTUK

- recreatieve druk in relatie tot de kwetsbare natuur (verder inperken recreatie nodig?)

Uniek waterrijk natuurgebied

Eerste maatregelenoverzicht Valkenswaard-Noord

Maatregelen fysiek

- Afvoerloze laagtes rondom Peetersven en aftakking Greveschutven inzetten voor infiltratie;
- De agrarische percelen binnen NNB omvormen;
- Alternatief zoeken voor de afwatering van het Galgenven. De waterhuishouding van de golfbaan is hierop aangesloten. Lokaal infiltreren óf alternatieve, kortere route voor afwatering zoeken, waarbij afvoerloze laagtes niet ontwateren.
- Het dempen van sloten en inzetten op infiltratie
- Het rioolstelsel van Valkenswaard scheiden, zodat het huidige bergbezinkbassin bij broekbos overbodig wordt (mogelijk als onderdeel van een gebiedsontwikkeling)

Visiekaart deelgebied 2 Valkenswaard-Noord

3 Valkenswaard - Zuidoost

Het landschap

Het gebied

Dit deelgebied ligt ten zuidoosten van de kern Valkenswaard, op de westflank van het beekdal van de Tongelreep. Het gebied wordt begrensd door:

- het stedelijke gebied van Valkenswaard, bestaande uit bedrijventerreinen aan de noordzijde;
- de beek de Tongelreep, die tevens de gemeentegrens vormt met Heeze-Leende in het oosten;
- de Achelse kluis aan de zuidzijde;
- boscomplexen en het agrarisch landschap Opperheide in het westen.

De belangrijkste landschappelijke eenheden van Valkenswaard Zuid-oost zijn:

- het buurtschap Zeelberg bestaande uit een cluster van woonerven en enkele grote agrarische erven;
- agrarisch landschap op de westflank van het beekdal van de Tongelreep;
- natuur langs de beek, zoals het gebied bij de Achelse kluis en het broekbos in het noorden.

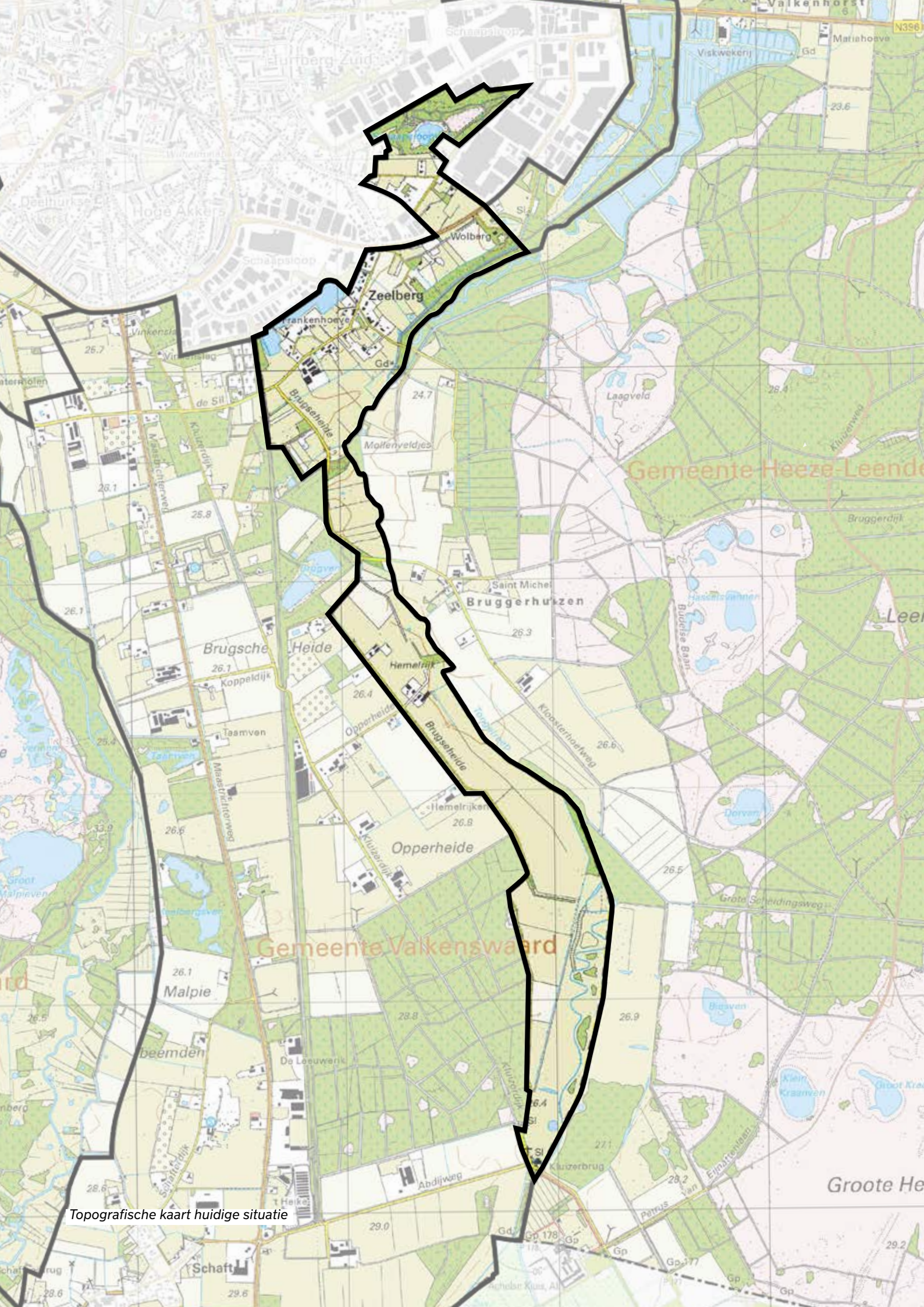
Kenschets van het landschap

De Tongelreep is een meanderende laaglandbeek met een relatief groot verval. Enkele stukken zijn rechtgetrokken. In het zuidelijk deel van het plangebied kenmerkt het beekdal zich door de openheid, door de aanwezige agrarische percelen, en is de beek als een smalle waterloop herkenbaar.

In het noordelijk deel van het plangebied is Zeelberg nog duidelijk herkenbaar als buurtschap in de landschap. De Tongelreep wordt vanaf hier begeleidt door een broekbos. Ingeklemd door een bedrijventerrein ligt in het noordelijkste puntje van dit plangebied het natuurgebied de Schaapsloop, waar ook intensief wordt gewandeld.

Tongelreep

Topografische kaart huidige situatie

Cultuurhistorie

Zeelberg ligt op de overgang van het akkercomplex naar het beekdal. Op de hogere gronden lagen enkele boerderijen en kleine akkers. Het beekdal was natter en bestond uit vele hooilandjes in een kleinschalige strokenverkaveling. Later zijn deze percelen ontwatert en is de strokenverkaveling verdwenen.

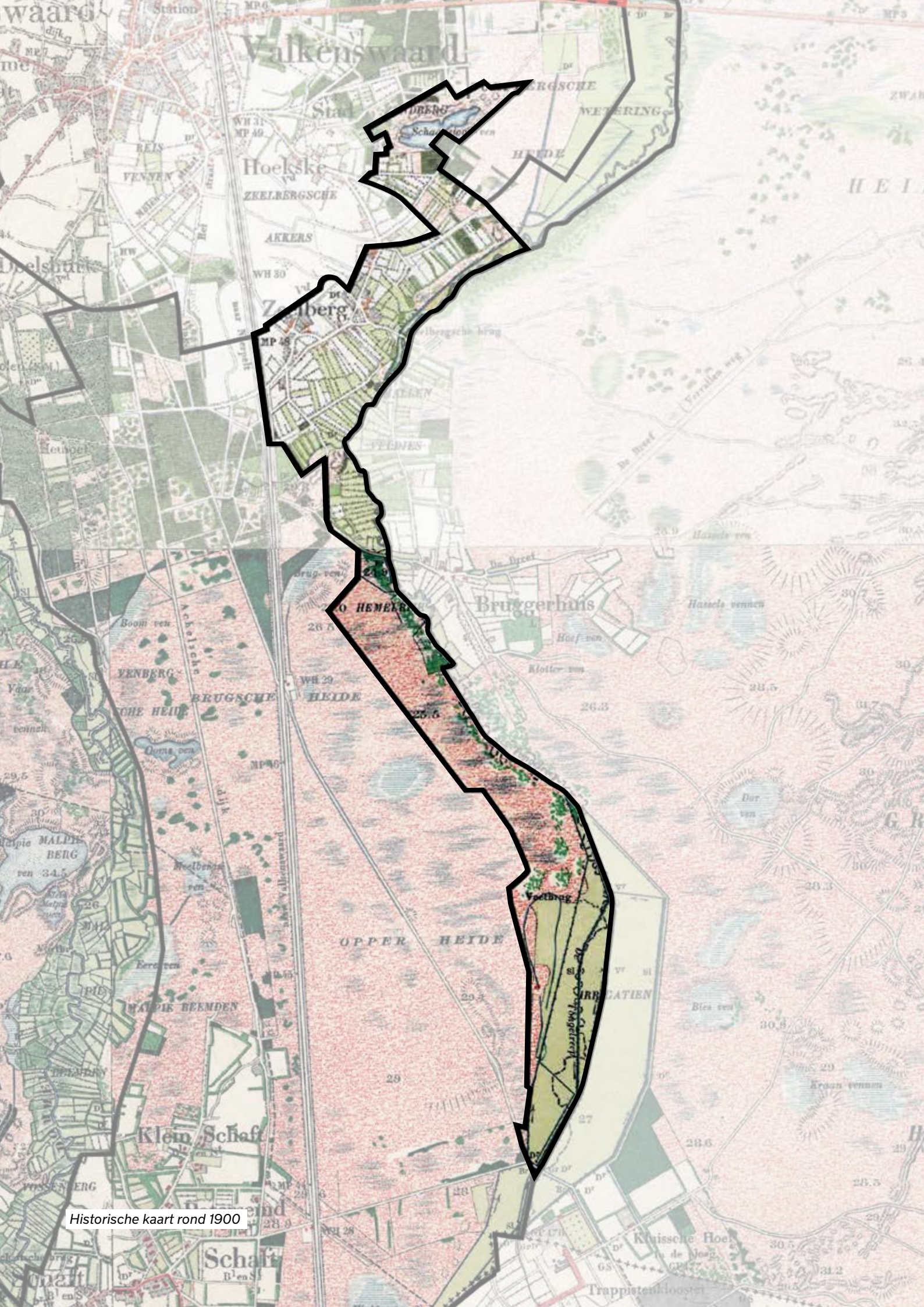
Verder zuidelijk stroomde de Tongelreep door een uitgestrekt heidegebied. Er groeide een struikrijke en ruige moerasvegetatie rondom de beek. De Tongelreep meanderde sterk en vond op een natuurlijke manier zijn weg door het landschap. Er is een bevoeiingssysteem aangelegd, waarbij het water langs zowel de oost- als westflank van het dal werd geleid. Uiteindelijk werd de heide ontgonnen en in gebruik genomen als een grootschalig agrarisch landschap.

Cultuurhistorische waardenkaart

- Het beekdal van de Tongelreep en aanliggende gronden zijn een aardkundig waardevol gebied met een relatief groot relief.

Cultuurhistorische waardenkaart (2021)

Historische kaart rond 1900

Bodem en Water

Huidig watersysteem

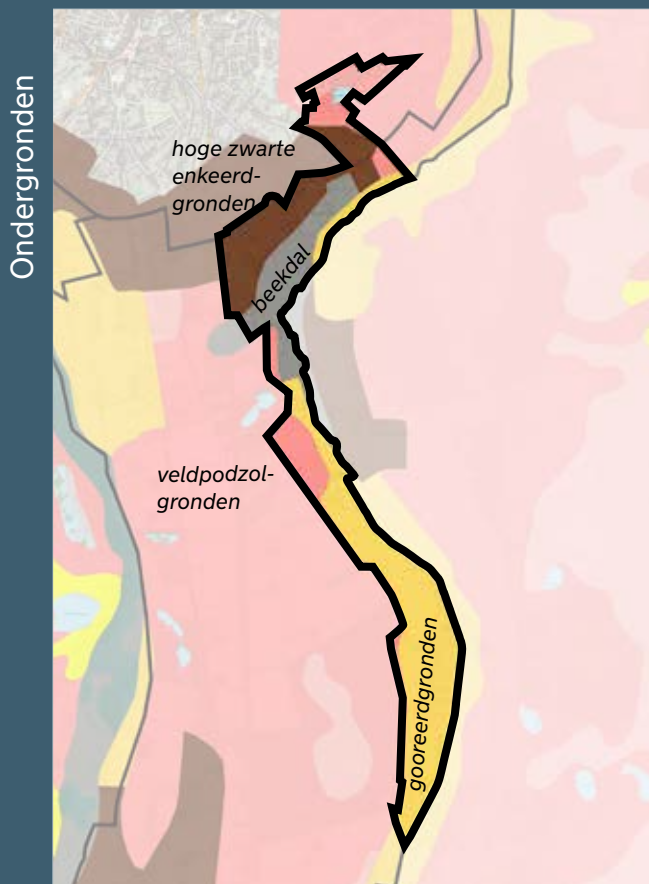
Dit deelgebied bestaat grotendeels uit het beekdal van de Tongelreep en het ligt lager dan zijn omgeving. Ter hoogte van Achtelse kluis meandert de Tongelreep sterk, verderop is de beek rechter.

De grondwaterstanden rondom de beek zijn hoog. Het buurtschap Zeelberg ligt hoger, hier is het iets droger dan in het beekdal. Het water vanuit de landbouwgronden op de flanken en vanuit buurtschap Zeelberg wordt afgevoerd naar de Tongelreep.

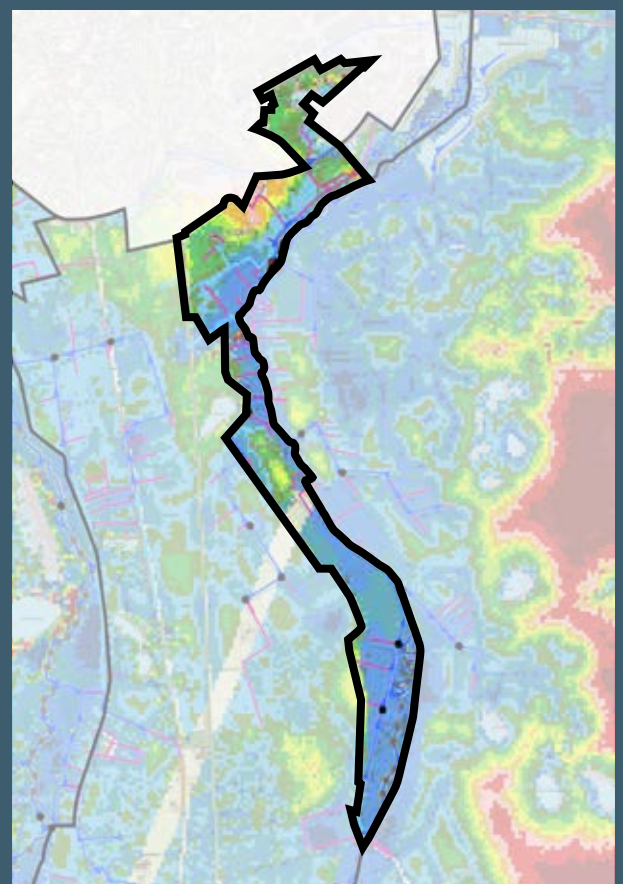
Toch is de grootste kwetsbaarheid van het systeem momenteel droogte. Het water wordt te snel afgevoerd door het uitgebreide ontwateringssysteem en er wordt geen reserve opgebouwd om de perioden van droogte te overbruggen. In een klimaatrobuust watersysteem ligt het accent meer op het vasthouden van water.

Bodem

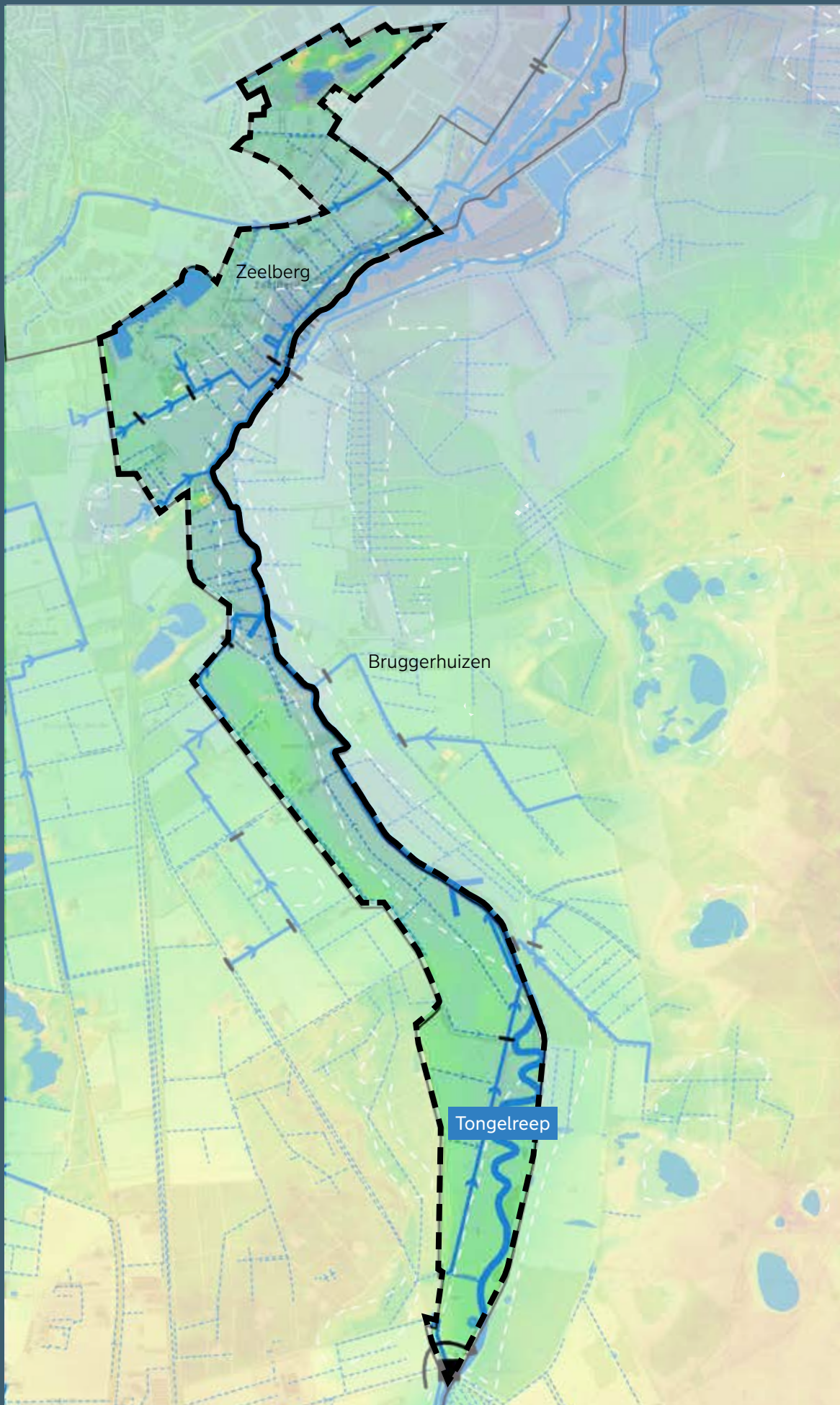
De zwarte enkeerdgronden met daarnaast de vruchtbare venige beekdalgronden rondom Zeelberg verwijst naar een eeuwenlang landbouwkundig gebruik van de gronden. Gooreerdgronden zijn de vroegere moerassige plekken. Daarnaast liggen oude heidegronden (podzolgronden).

Bodemkaart
Kaartenbank Provincie Noord-Brabant

Gemiddelde hoogste grondwaterstand (GHG)
met legger Waterschap De Dommel

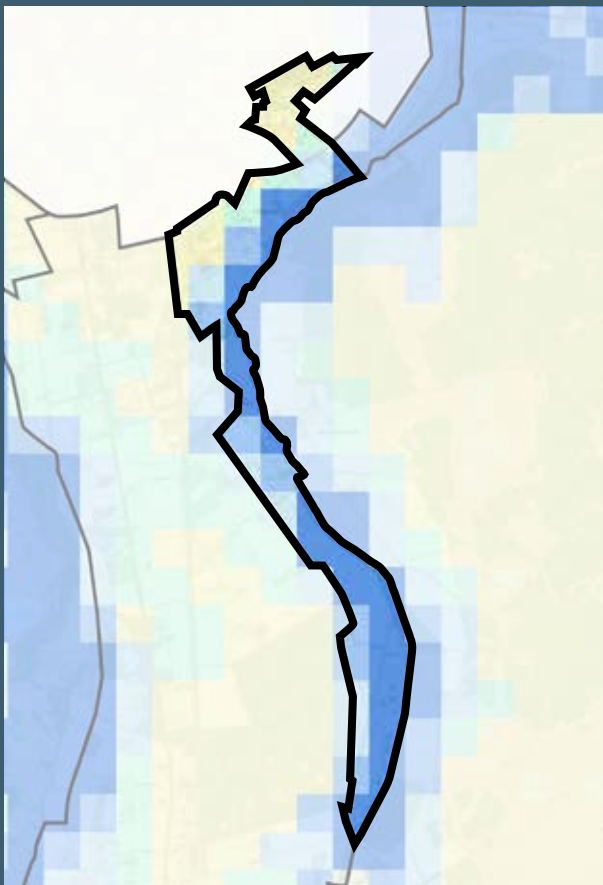

Watersysteem huidige situatie
Grafische vertaling van kaarten uit Legger Waterschap De Dommel,
Kaartenbank Provincie Noord-Brabant en Nationaal Georegister

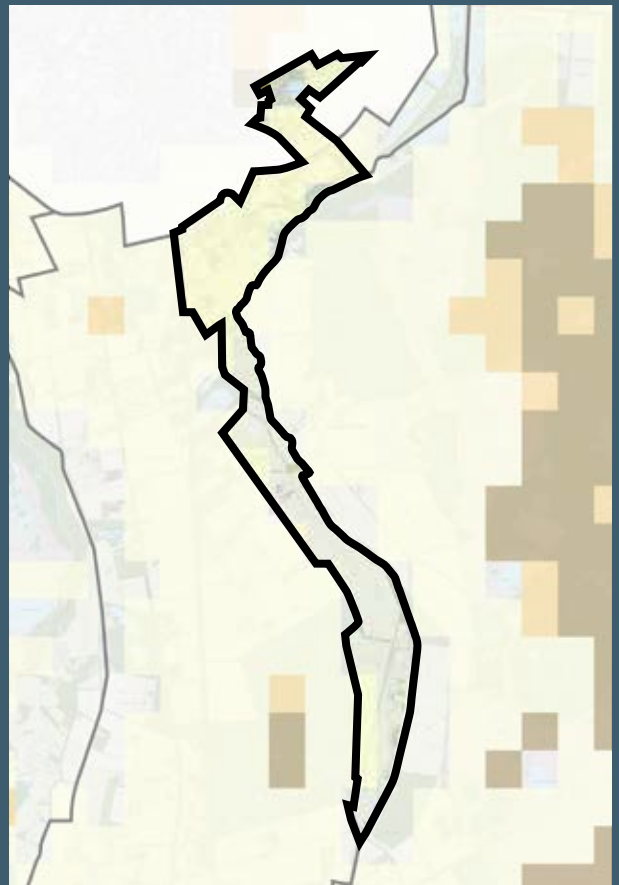
Aandachtspunten voor een klimaatrobuust watersysteem

- Landbouwpercelen wateren met diepe sloten af op de Tongelreep, het dempen of verontdiepen is nodig voor systeemherstel.
- Meer water vasthouden (extensivering afwatering) en waterberging in microdepressies.
- Het beekdal moet ruimte bieden voor water in piekmomenten: er zijn bijvoorbeeld overstromingsvlaktes nodig, i.s.m. natuur-ontwikkeling of waterinclusieve landbouw.
- Beekherstel van de Tongelreep, delen hermeanderen die nog recht zijn.
- Realisatie van beekbegeleidende bossen op verschillende plekken op de beekdalflanken en het landschap kleinschaliger inrichten.

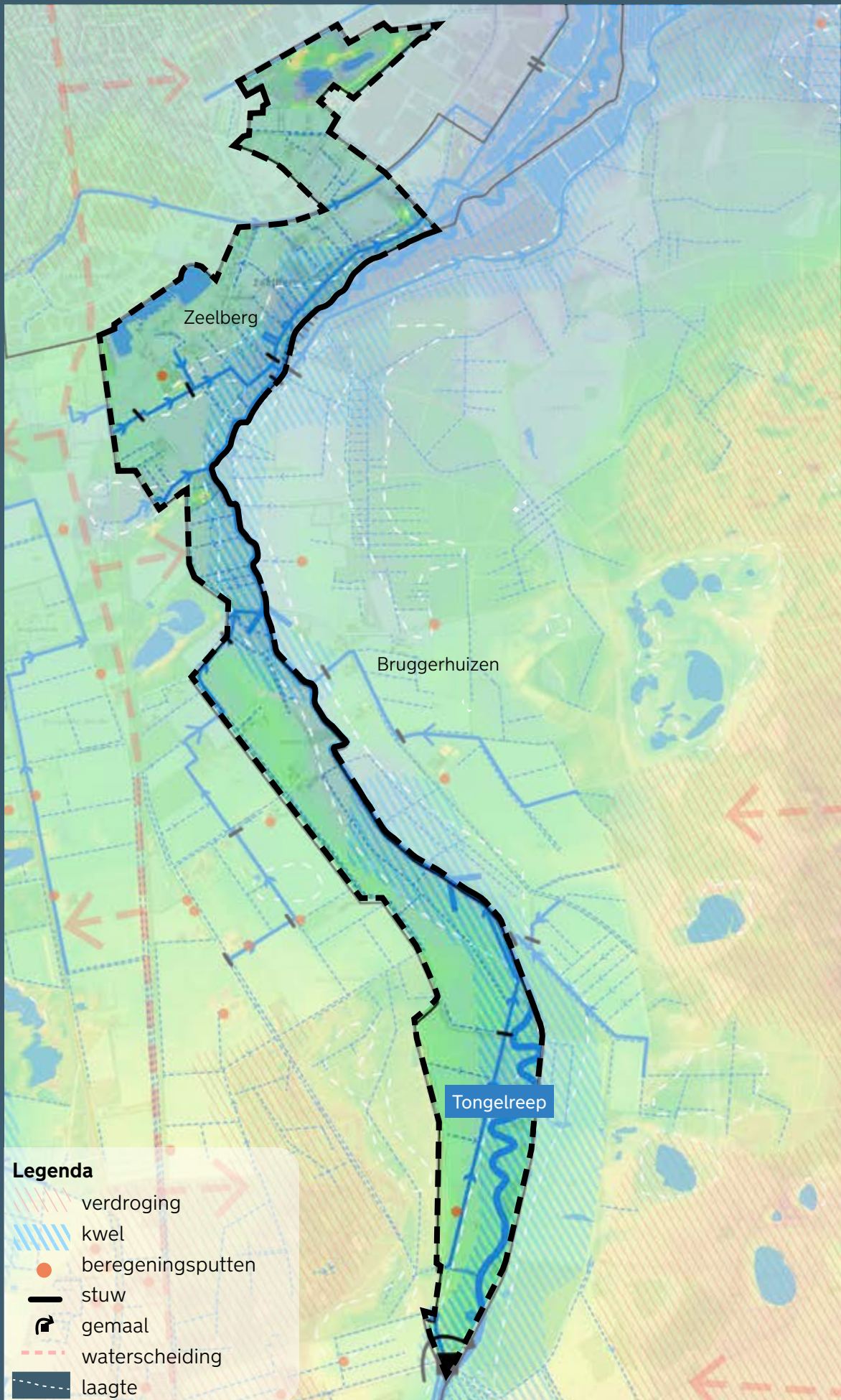
Ondergronden

*Kwel en infiltratie
Kaartenbank Provincie Noord-Brabant*

*Droogtestress
Kaartenbank Provincie Noord-Brabant*

Watersysteem huidige situatie
 Grafische vertaling van kaarten uit Legger Waterschap De Dommel,
 Kaartenbank Provincie Noord-Brabant en Nationaal Georegister

Relevante beleidskaders en ambities

Provincie Noord Brabant

Interim omgevingsverordening (2022)

- Verschillende bosjes en graslanden in het beekdal zijn opgenomen in het Natuur Netwerk Brabant. Op de retentievijver aan de rand van Valkenswaard na zijn alle overige gronden binnen dit deelgebied geduid als groenblauwe mantel. Dit is een zone die als buffer fungeert voor de natuur en de ruimtelijke samenhang tussen natuurgebieden versterkt.
- De beek zelf en de natuurlijke graslanden ter hoogte van het Opperbos zijn onderdeel van het Natura2000-gebied de Groote Heide.
- Rondom de beek zijn diverse gronden aangewezen als (reservering voor) regionale waterberging.

Natuurbeheerplan

- Alle gronden die onderdeel zijn van het NNB zijn aangewezen als natte natuurparel. Dit zijn waterafhankelijke natuurgebieden met bijzondere ecologische waarden. Belangrijk is het verbeteren van de waterkwaliteit en voorkomen van verdroging.
- Enkele gronden binnen het Natuurnetwerk Brabant zijn nog niet ontwikkeld tot natuur. Deze gronden zijn vaak nog in gebruik voor landbouw. Het streven is om deze gebieden voor 2027 om te vormen tot natuur.

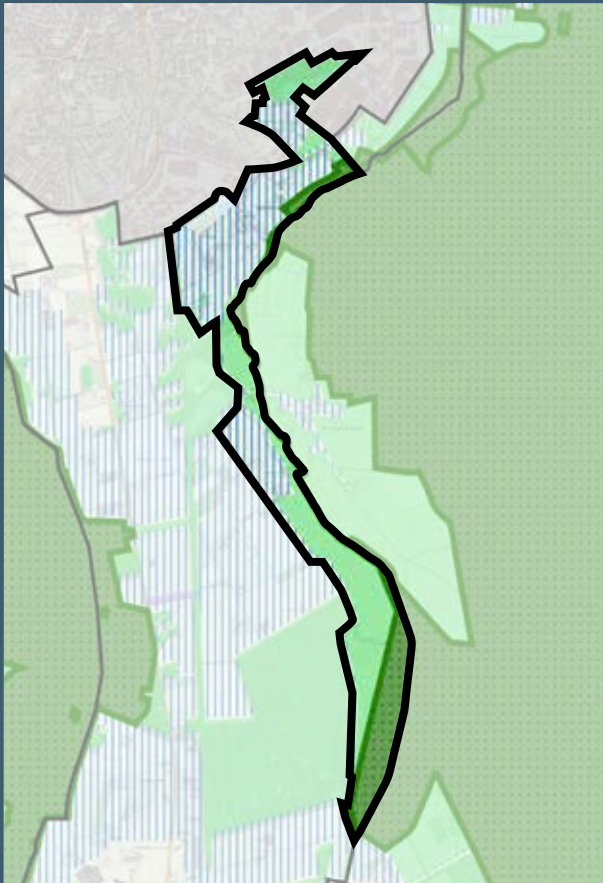
Overige aanleidingen

Recreatief routenetwerk

- Het beekdal bestaat primair uit natuur en hierdoor zijn er weinig recreatieve routes. Er zijn enkele oost-west verbindingen die het gebied rondom de Maastrichterweg en de Groote Heide met elkaar verbinden. Het is maar beperkt mogelijk om langs de beek te lopen.

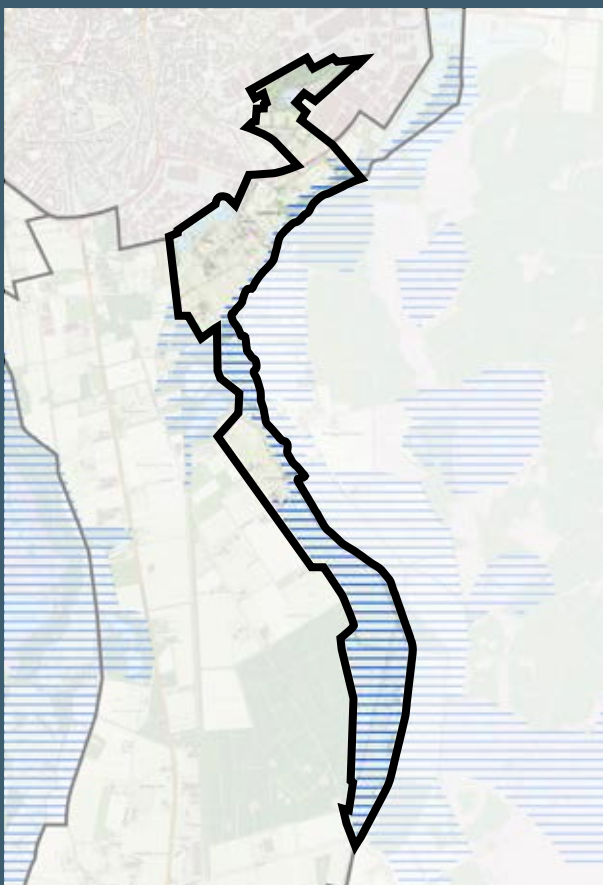
Natuurbeheerplan (2023)
- landbouwgronden om te vormen tot natuur

Interim omgevingsverordening (2022)
- Natuur Netwerk Brabant
- Groenblauwe mantel
- Natura2000

Interim omgevingsverordening (2022)
- Reservering waterberging
- Regionale waterberging

Natuurbeheerplan (2023)
- Natte Natuurparel

Recreatieve routes
- Rood: wandelnetwerk
- Groen: fietsnetwerk
- Paars: ruiterroutes

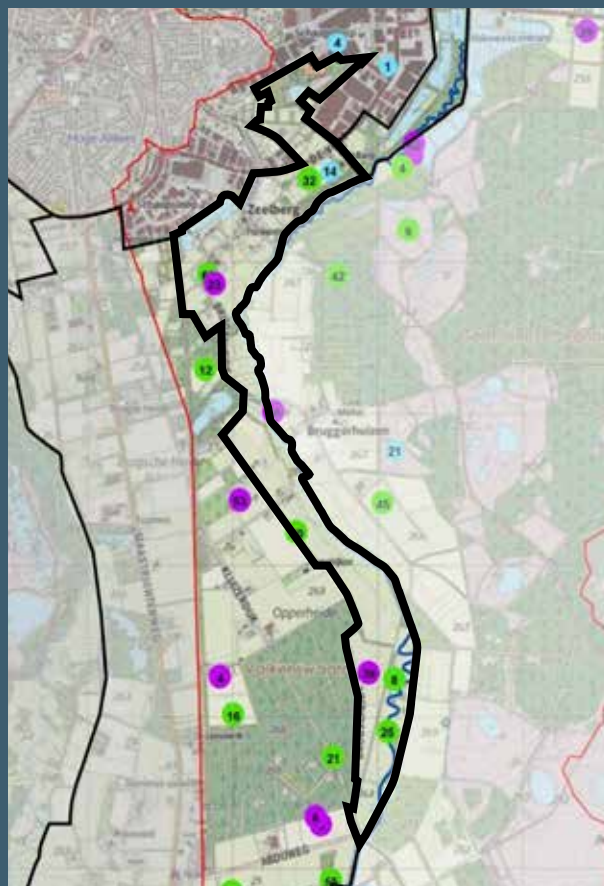
Visie en plannen gebiedspartners

Visievormende gebiedsanalyse voor een klimaatrobuust beeklandschap Warmbeek-Tongelreep, Bosgroep Zuid-Nederland (2021)

- Een verkennende analyse voor hydrologisch herstel in het stroomgebied Warmbeek-Tongelreep.
- Waarna met verdiepingssessies kansen en ideeën zijn opgehaald voor vervolgstappen (uitvoeringsprogramma).

Visievormende gebiedsanalyse voor een klimaat-
robuust beeklandschap Warmbeek-Tongelreep (2021)
- watersysteem

Visievormende gebiedsanalyse voor een klimaat-
robuust beeklandschap Warmbeek-Tongelreep (2021)
- Kanskaart beeklandschap

Uitvoeringsprogramma Dommelland

Gemeente Valkenswaard

Uitvoeringsprogramma Dommelland (2021)

Het gebied rondom Zeelberg is onderdeel van het deelgebied Leisurezone in het uitvoeringsprogramma Dommelland. Met verschillende projecten wordt er invulling gegeven aan gestelde ambities. De volgende ambities zijn van toepassing op het gebied rondom Zeelberg:

Leisurezone

- Bestaande natuurwaarden niet aan te tasten en waar mogelijk natuurwaarden te versterken.

Reacties op Uitvoeringsprogramma Dommelland

Werkgroepen met bewoners (2021)

De belangrijkste uitkomsten die van toepassing zijn op het gebied Dommelen:

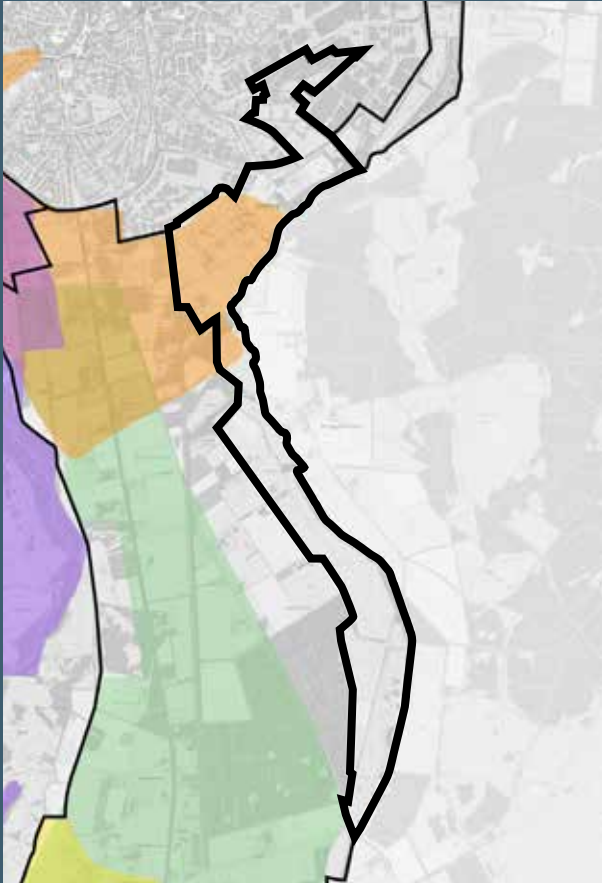
Leisurezone

- Zoek naar een goede balans tussen intensieve leisure, extensieve recreatie en natuurwaarden.
- Cluster een nieuwe leisurefunctie met de bestaande leisurefuncties zoals het Eurocircuit (*buiten dit deelgebied*).
- Vermijd het toevoegen van leisurefuncties aan de zuidelijke kernrand van Valkenswaard (zoals rond Zeelberg). Hier zijn namelijk al veel Valkenswaardse ondernemers gevestigd.

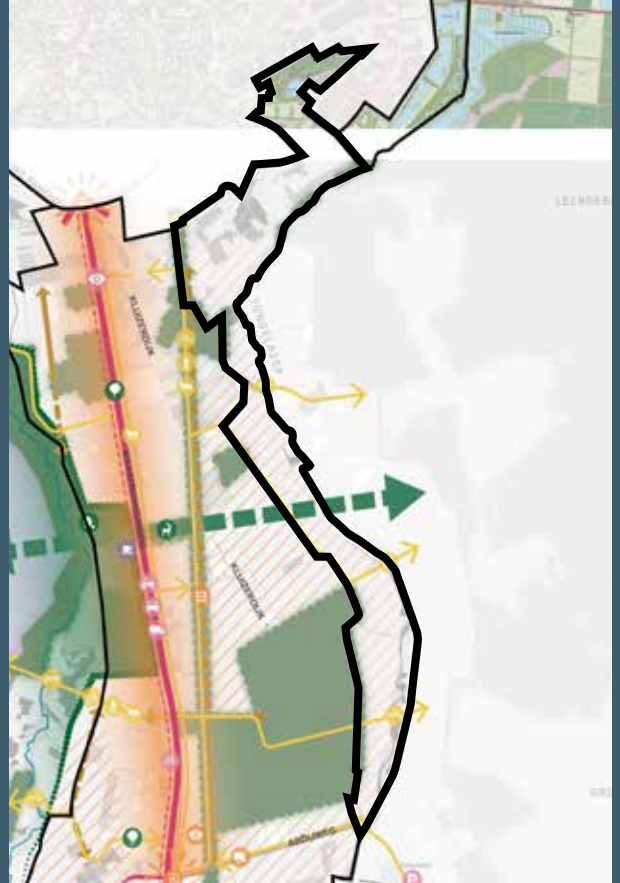
Waterschap de Dommel

Aandacht voor klimaatadaptatie & waterrobuustheid.
Ingrepen:

- Sloten dempen of verondiepen. Zowel in landbouw- en natuurgebied als bermsloten langs wegen.
- Stuwtdjes plaatsen om in de winter water vast te houden. Voorkomt sproeien in het voorjaar.
- Afkoppelen van hemelwater van de riolering en ruimte voor infiltratie.
- Gebruik inheemse soorten. Beter voor de biodiversiteit en minder water nodig.
- Inzetten op toekomstbestendige teelten.

Deelgebieden uitvoeringsprogramma Dommelland
- oranje: leisurezone

Posters werkatelier uitvoeringsplan Dommelland
- Ambities opgesteld door werkgroepen
met bewoners

Ontwikkelrichting Valkenswaard - Zuidoost

*Doorontwikkeling naar een ecologisch robuust en klimaatadaptief
beekdal, natuur en water!*

Koesteren en versterken van cultuurlandschap en authentiek buurtschap Zeelberg

Klimaatrobuust landschap

- Het waar mogelijk en zinvol dempen en/of stuwen van de sloten zodat de oppervlakkige afvoer van regenwater richting de Tongelreep verminderd en infiltratie vergroot wordt;
- Herinrichten van de beek: klimaatrobuust profiel, de beek krijgt meer ruimte en het slingerende profiel wordt hersteld;
- Het beschikbaar houden van de natuurlijke overstromingsgebieden, gereserveerd voor periodieke waterberging;

Veerkrachtig ecologisch systeem

- De gronden binnen het natuurnetwerk worden extensief gebruikt en bestaan uit kleinschalige weides (kruiden en faunarijk grasland) omzoomd door houtsingels. Dit draagt bij aan de groenblauwe dooradering van het landschap en aan het versterken van de biodiversiteit;
- Broekbos wordt waar mogelijk uitgebreid en langs de beek komt beekbegeleidend bos. Samen met de houtsingels zorgen deze boscomplexjes voor groene verbindingen tussen de Malpie en de Grootte Heide;

Authentiek cultuurlandschap Zeelberg

- Eventuele erfontwikkelingen passen binnen het kleinschalig karakter van het buurtschap, met ingetogen, landelijke bebouwing en erfinpassing.
- Indien het agrarisch bedrijfservern transformeren ligt daar, gezien de nabijheid van de kern, een kans voor een bijzonder collectief woon (zorg)concept. Dit dient zorgvuldig inbed te zijn in het landschap en gaat gepaard met een landschappelijke kwaliteitsversterking van het erf en aanliggende gronden.

VRAAGSTUK

- Vernatting van het gebied heeft consequenties voor de landbouw

Referenties beekdallandschap

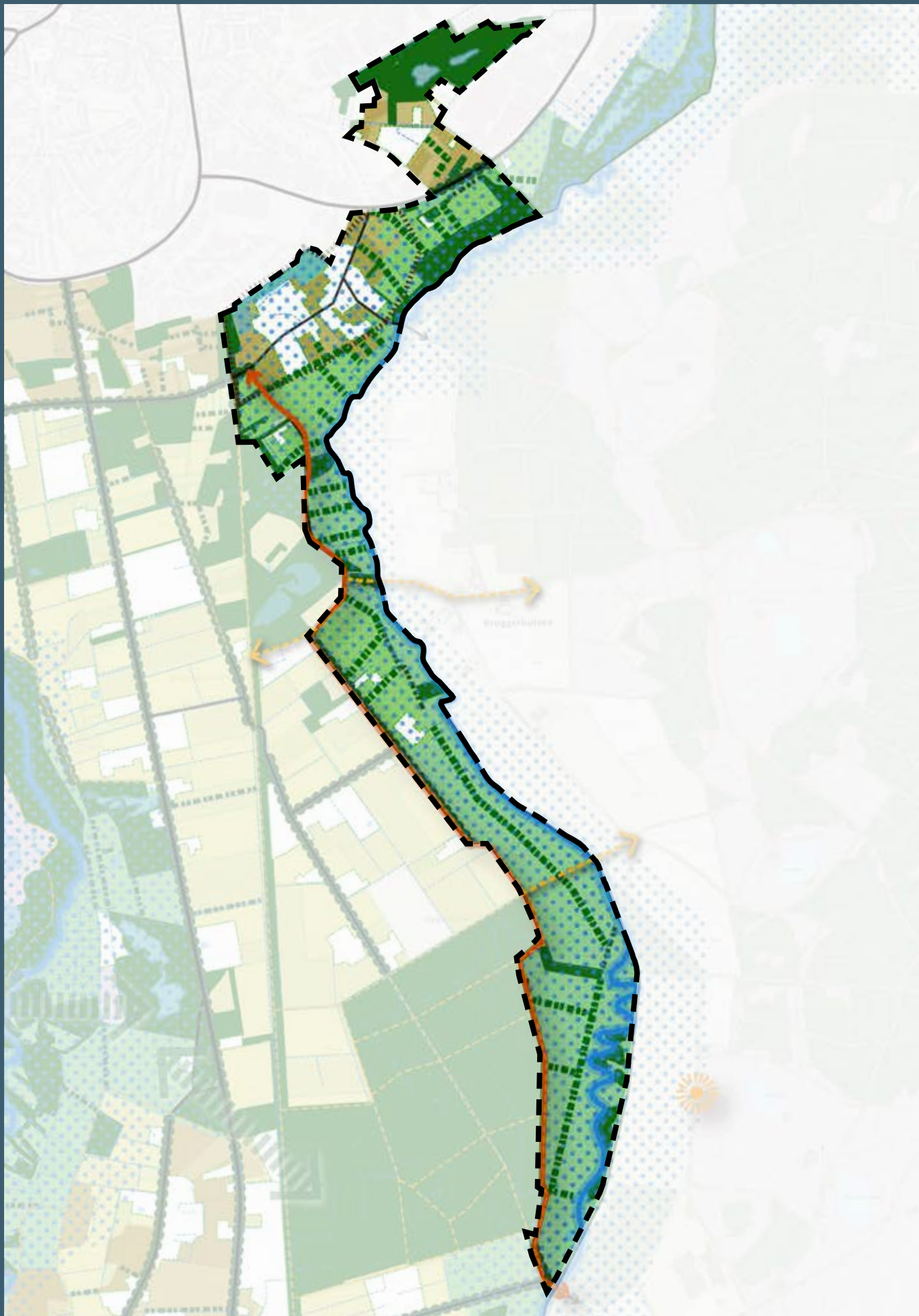
Eerste maatregelenoverzicht Valkenswaard - Zuidoost

Maatregelen fysiek

- Aanleg en herstel landschapselementen
- Oost-west verbindingen en oversteek over de Tongelreep voor recreanten
- Gegraven sloot parallel aan de beek ter hoogte van Opperbos dempen of verontdiepen
- Aanleg ontbrekende onderdelen wandelnetwerk: recreatief pad omgeving Opperbos en Achelse Kluis.
- Omvormen van landbouwgronden binnen NNB naar natuur

maatregelen beleid

- ontwikkelen visie bebouwingsconcentraties voor buurtschap Zeelberg: dit vormt het kader voor transformaties van erven, waaronder de spelregels voor eventueel toe te voegen bebouwing en landschappelijke inpassing.
- actief VAB-beleid

Visiekaart deelgebied 3 Valkenswaard - Zuidoost

4 Schaftse-, Brugse- en Opperheide incl. paardenboulevard

Het landschap

Het gebied

Dit deelgebied ligt ten zuiden van Valkenswaard, tussen de beekdalen van de Dommel en de Tongelreep. Het gebied wordt begrensd door:

- Valkenswaard aan de noordkant;
- Het beekdal van de Tongelreep aan de oostkant;
- De grens met België aan de zuidkant;
- Het beekdal van de Dommel aan de westkant.

Ten westen van het beekdal van de Dommel ligt het natuurgebied en de bossen van De Malpie, aan de oostkant van het beekdal van de Tongelreep ligt het natuurgebied De Grootte Heide.

Het gebied Brugse- en Opperheide bestaat uit:

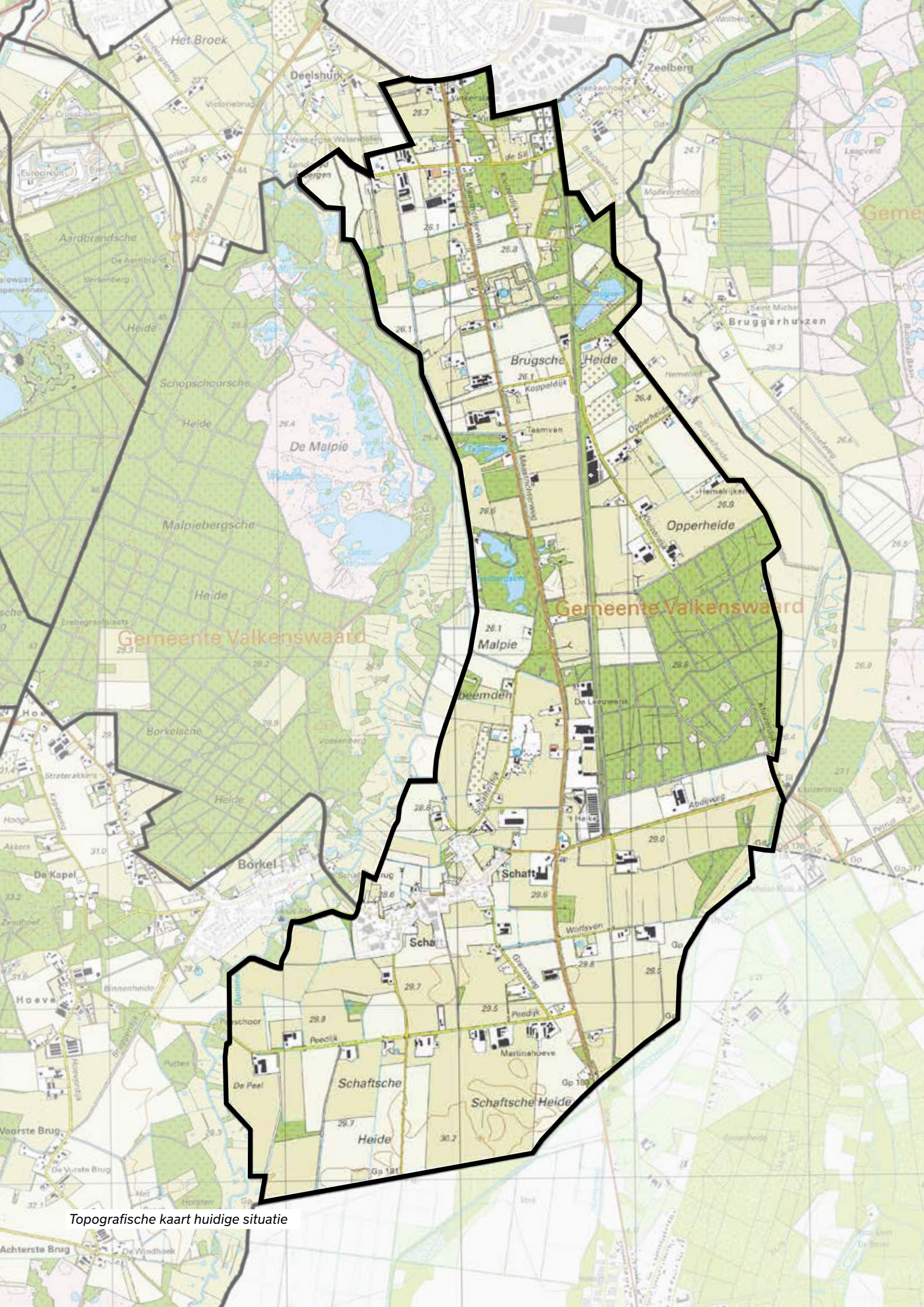
- De drie noord-zuid lijnen Kluizerdijk, Maastrichterweg en de oude spoorlijn;
- De buurtschappen Schaft en Klein Schaft met daaromheen de restanten van een oud kampenlandschap;
- De jonge ontginningen Brugse Heide, Opperheide en Schaftsche Heide;
- Het boscomplex Opperbos ten oosten van de Maastrichterweg en de natuurgebieden Taamven, Meelbergsven en Brugven.

Kenschets van het landschap

Het landschap rondom de Maastrichterweg is een relatief grootschalig landbouwgebied. Herkenbare noord-zuid gerichte structuren (Maastrichterweg, Kluizerdijk en de oude spoorlijn) begrenzen de heldere, rationele verkaveling van het jonge ontginningslandschap. In het zuiden zijn het de Peedijk en de Abdijweg die deze rol vervullen.

In het zuidelijk deel van het gebied ligt Schaft, een buurtschap met fraaie (monumentale) bomen en oude boerderijen. Rondom Schaft liggen oude akkercomplexen. Het geheel vormt een kleinschalig en aantrekkelijk landschap. Er bestaat een sterke relatie tussen dorp en het landelijk gebied, die onder andere beleefbaar is met doorzichten vanuit het dorpslint op het landschap.

Het Opperbos is in de omvormfase van naaldhout- naar loofhoutsoorten, dit ten behoeve van de natuur- en klimaatdoelstellingen. Het Taamven, Meelbergsven en Brugsven zijn allen vennen in bospercelen.

Topografische kaart huidige situatie

Cultuurhistorie

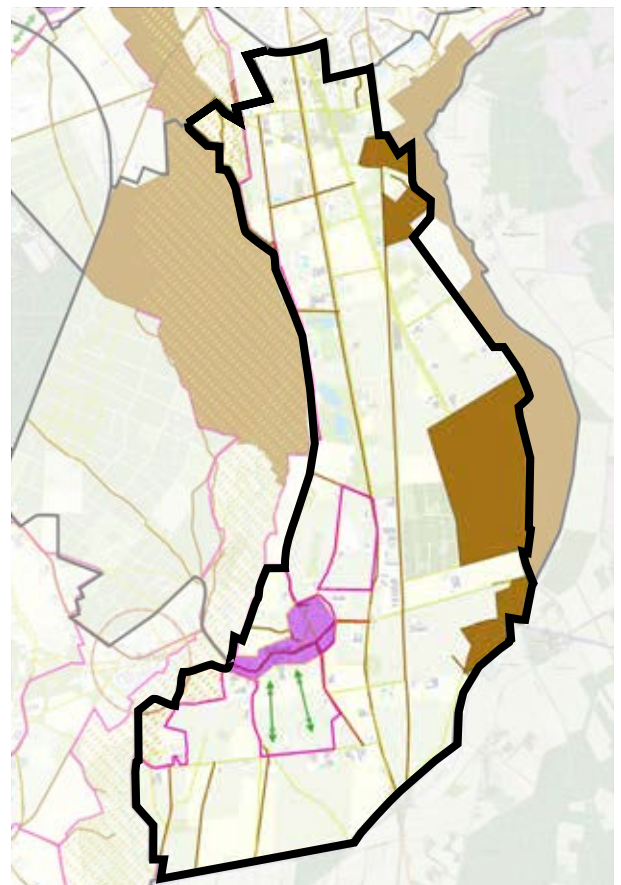
Op de historische kaart zijn twee landschappen duidelijk herkenbaar: de Brugse- en Opperheide en de akkercomplexen rondom het buurtschap Schaft. De Brugse- en Opperheide vormden een groot heidegebied tussen twee beekdalen. Het landschap was open en weids. De heidegronden waren drassig en er lagen vele vennen en moerassige laagtes. Naast de akkercomplexen bij Schaft lagen bouw- en hooilandjes in een kleinschalige strokenverkaveling als onderdeel van het beekdal.

In het noordelijk deel van het deelgebied vonden rond 1900 de eerste ontginningen van het landschap plaats. Hierbij werden productiebossen met naaldhout aangelegd. Hierna volgt de rest van het landschap en wordt de heide ontgonnen tot bos en landbouwgronden. De ontwatering van het gebied wordt geregeld met diepe sloten.

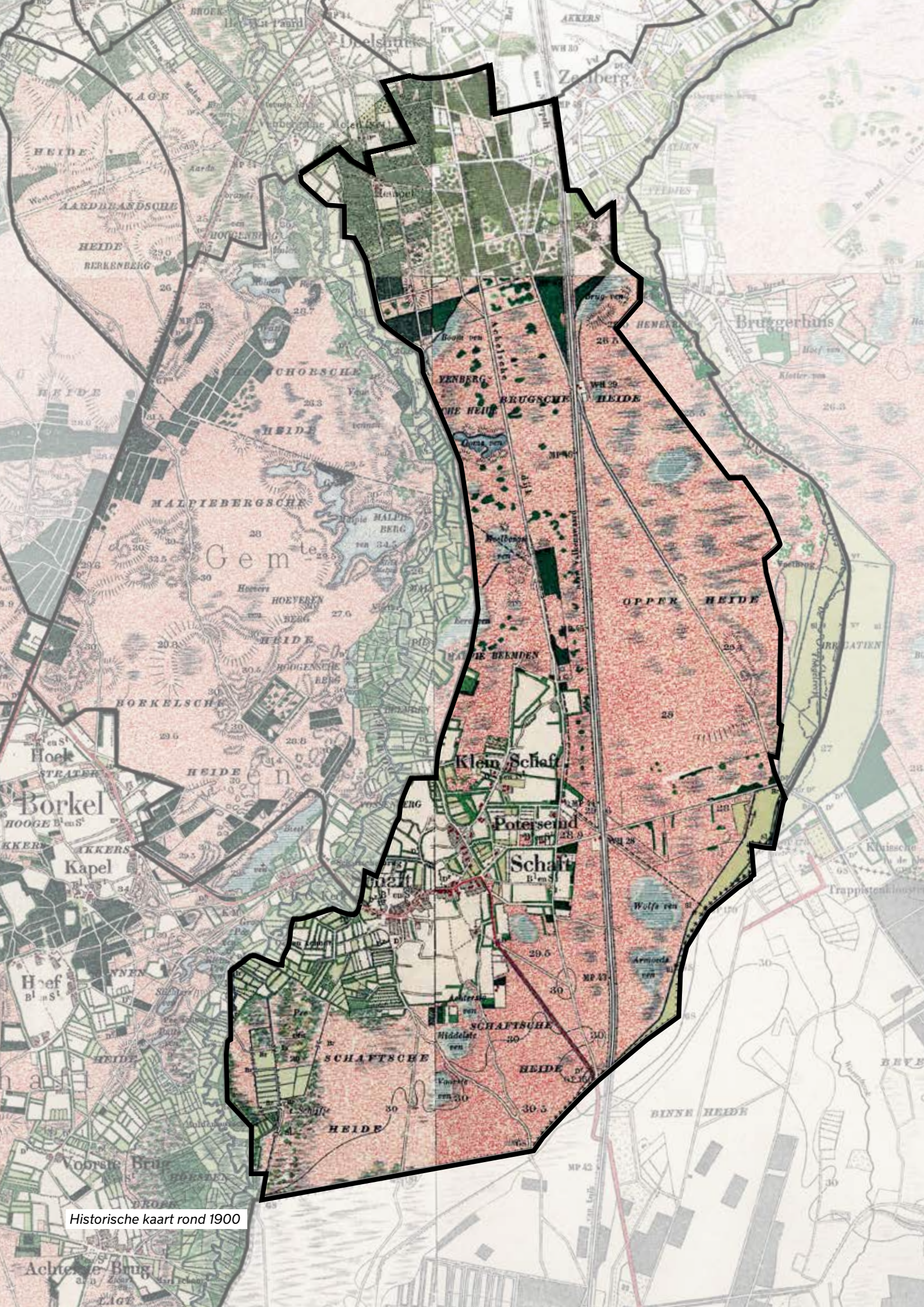
De Kluizerdijk is een opvallend rechte verbinding tussen Valkenswaard en de Achelse Kluis. Voor de heideontginningen was deze verbinding er ook al. In dit gebied zijn meer historische, nu nog aanwezige, lijnvormige structuren te herkennen. De Maastrichterweg, in 1900 Achelse dijk genoemd, loopt van Valkenswaard naar Achel. Deze weg was rond 1900 de ontginningsbasis van waaruit de heide in cultuur werd gebracht. Ook de oude spoorlijn Eindhoven – Neerpelt is nu nog als lijn in het landschap duidelijk herkenbaar.

Cultuurhistorische waardenkaart

- Het buurtschap Schaft wordt hoog gewaardeerd. Het buurtschap kent een samenhang met het Dommeldal en aan de zuidzijde is de zichtrelatie (groene pijlen) met de oude akker nog aanwezig. Het wordt redelijk hoog gewaardeerd als complex van cultuurhistorisch belang om zijn historische stedenbouw. Samen met omliggende gronden en zichtlijn (groene pijlen) vormt het gehucht een cultuurhistorische ensemble. Dit ensemble moet behouden blijven, maar bij veranderingen dient de relatie met het landschap en de oude dorpskern versterkt te worden.
- De oude spoorweg en de Maastrichterweg zijn als lijnen in het landschap van hoge cultuurhistorische waarde. De Kluizerdijk is redelijk waardevol. De herkenbaarheid van deze structuren dient behouden en versterkt te worden.
- Het Opperbos en het beekdal van de Tongelreep zijn aardkundig waardevol.

Cultuurhistorische waardenkaart (2021)

Historische kaart rond 1900

Bodem en Water

Huidig watersysteem

Dit deelgebied, grotendeels gelegen op voormalige heidegronden, ligt tussen twee beekdalen in. In het westen stroomt de Dommel en om het oosten de Tongelreep. Over de oude spoorlijn loopt de waterscheiding tussen beiden stroomgebieden.

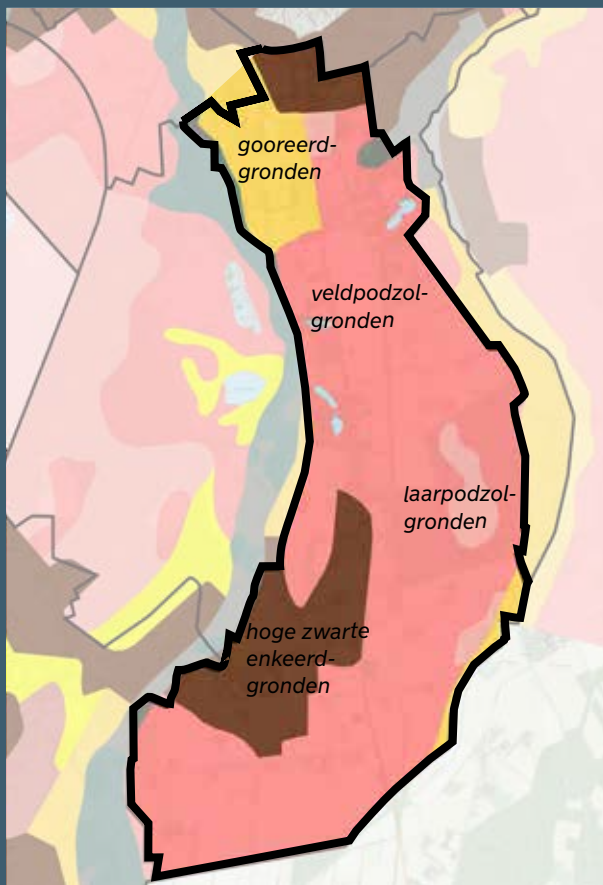
Met de ontginning van de heide werd een slotenstelsel gegraven waarmee de vennen werden ontwaterd. Ze wateren af op de Dommel en de Tongelreep. Veel gronden zijn nog steeds in gebruik als landbouwgrond. In het gebied zijn veel beregeningsputten aanwezig.

Alle a-watergangen in het gebied worden gestuwd om water te reguleren en vast te houden. Ten noorden van Schaft zorgen gemalen ervoor dat de lager gelegen gronden hun water kwijt kunnen of afwateren op de Dommel.

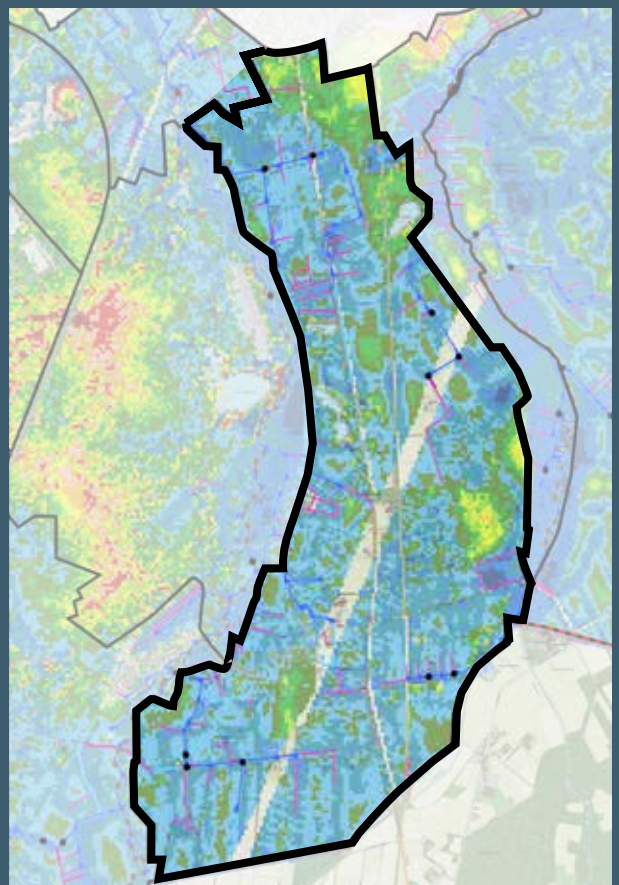
Bodem

Rondom Schaft en in het noorden tegen Valkenswaard liggen enkeerdgronden, deze gronden duiden op langdurig landbouwkundig gebruik. De overige gronden in dit gebied bestaan met name uit voedselarme zandpodzolgronden die kenmerkend zijn voor jonge dekzandontginningen.

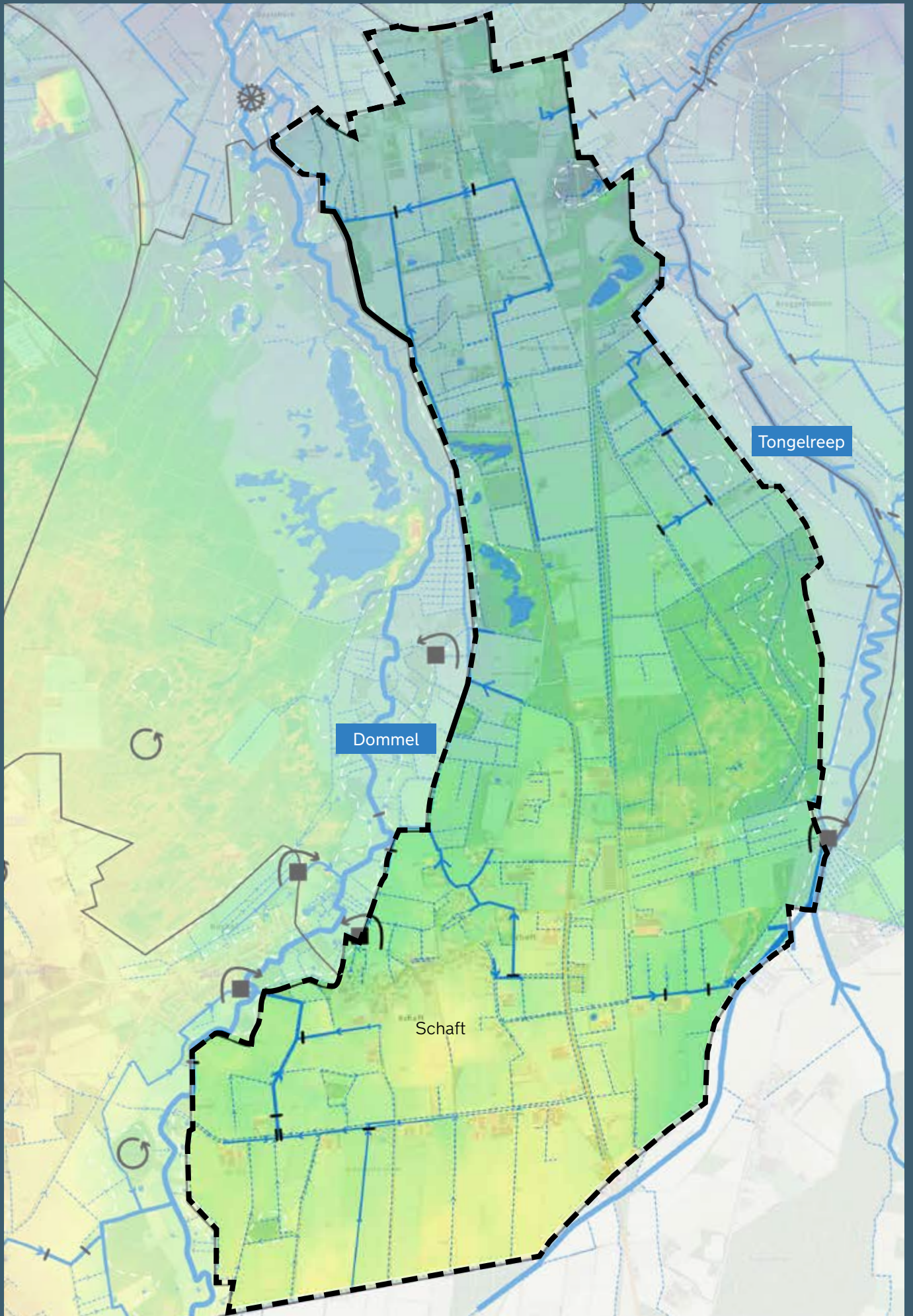
Ondergronden

Bodemkaart
Kaartenbank Provincie Noord-Brabant

Gemiddelde hoogste grondwaterstand (GHG)
met legger Waterschap De Dommel

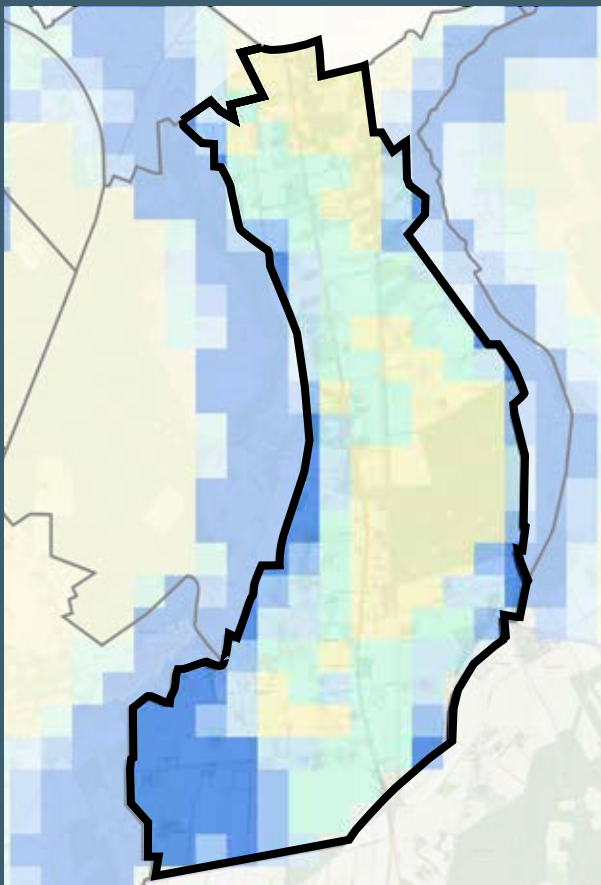

Watersysteem huidige situatie
 Grafische vertaling van kaarten uit Legger Waterschap De Dommel,
 Kaartenbank Provincie Noord-Brabant en Nationaal Georegister

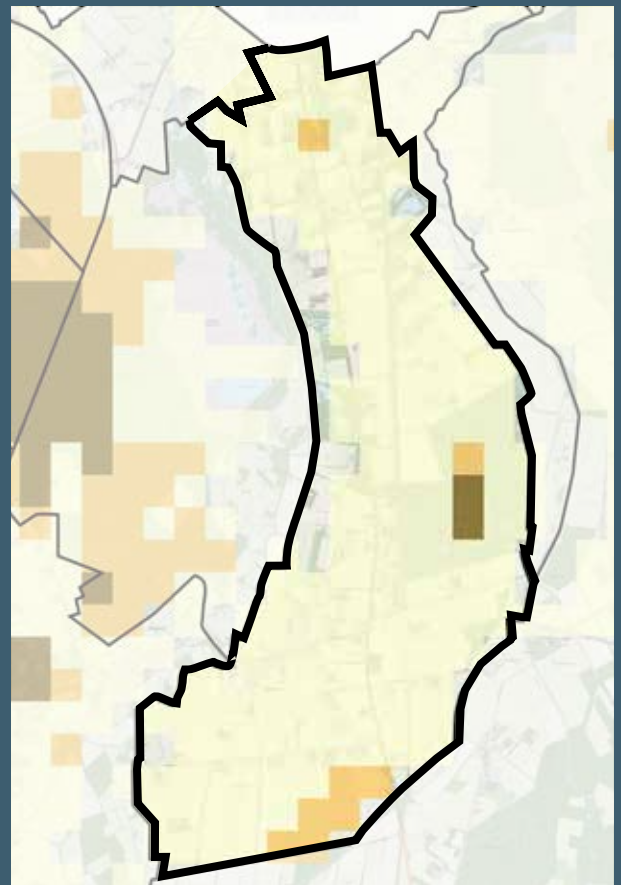
Aandachtspunten voor een klimaatrobuust watersysteem

- Om het grondwaterpeil te verhogen zal op de hoger gelegen gronden water ter plaatse moeten infiltreren en langer vastgehouden worden. Door het aanvullen van het grondwater zal bij extreme droogtes het onttrekken van water minder snel noodzakelijk zijn.
- Wanneer mogelijk: het peil van het gemaal verhogen of de bemaling stopzetten tbv verhoging grondwaterstand en toename kwelstromen.
- Het water minder snel afvoeren en meer water vasthouden door het verontdiepen van A-watergangen en het verontdiepen of dempen van afwateringsloten, B- en C-watergangen.
- Onttrekkingen van grondwater verminderen. Dit wordt minder noodzakelijk bij hogere grondwaterstanden. De grondwaterstanden op de hoger gelegen gronden worden aangevuld door het vasthouden en laten infiltreren van het regenwater.

Ondergronden

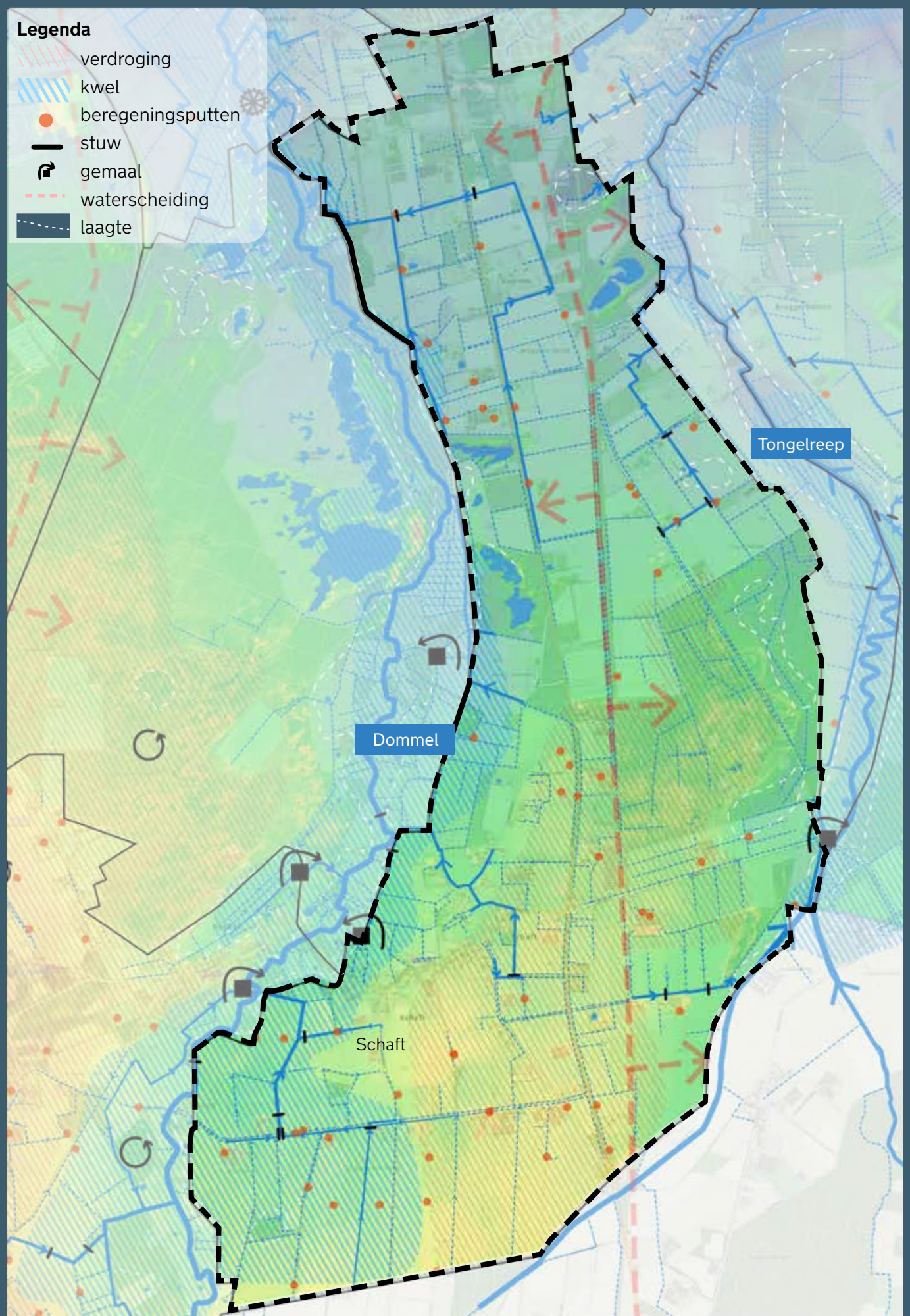
*Kwel en infiltratie
Kaartenbank Provincie Noord-Brabant*

*Droogtestress
Kaartenbank Provincie Noord-Brabant*

Legenda

- verdroging
- kwel
- beregeningsputten
- stuw
- gemaal
- waterscheiding
- laagte

Watersysteem huidige situatie
Grafische vertaling van kaarten uit Legger Waterschap De Dommel,
Kaartenbank Provincie Noord-Brabant en Nationaal Georegister

Relevante beleidskaders en ambities

Provincie Noord Brabant

Interim omgevingsverordening (2022)

- Schaft is opgenomen als 'landelijke kern'.
- Het Opperbos, andere boscomplexen en lanen zijn opgenomen in het Natuur Netwerk Brabant. Het Taamven en het Meelbergsven zijn onderdeel van de natuur rondom de Dommel en benoemd als Natura2000.
- Tussen de Maastrichterweg en de oude spoorlijn is een ecologische verbindingszone aanwezig.
- Uitgezonderd van de landbouwgebieden ten zuidoosten van Schaft en rondom Hoeve zijn alle gronden geduid met de groenblauwe mantel. Dit is een zone die als buffer fungeert voor de natuur en om de ruimtelijke samenhang tussen natuurgebieden te versterken.
- In het westen van dit deelgebied zijn diverse gronden langs de Dommel aangewezen als (reservering voor) regionale waterberging.

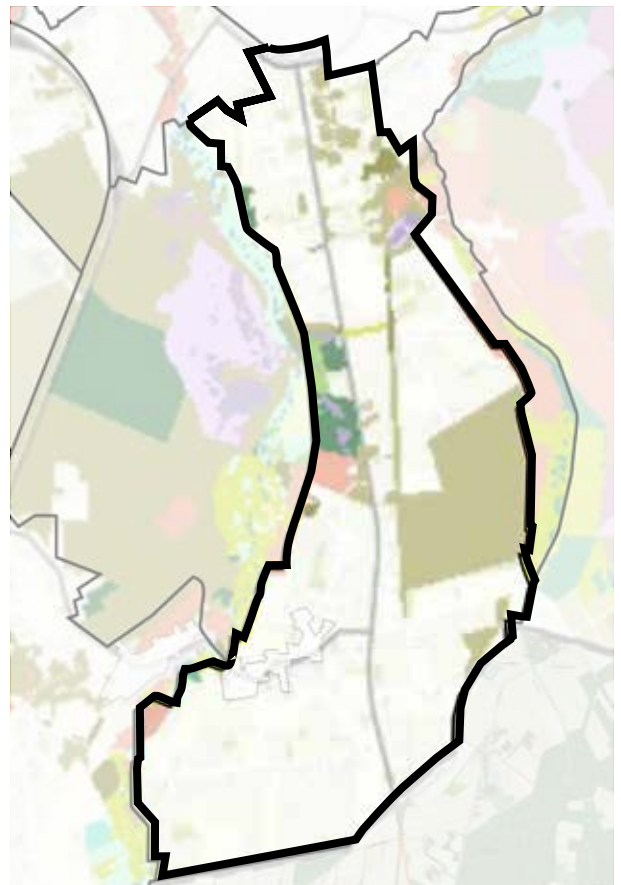
Natuurbeheerplan

- Enkele gronden aan de rand van dit deelgebied, die onderdeel zijn van het NNB, zijn aangewezen als natte natuurparel. Dit zijn waterafhankelijke natuurgebieden met bijzondere ecologische waarden. Belangrijk is het verbeteren van de waterkwaliteit en voorkomen van verdroging.
- Enkele gronden binnen het Natuurnetwerk Brabant zijn nog niet ontwikkeld tot natuur. Deze gronden zijn vaak nog in gebruik voor landbouw. Het streven is om deze gebieden voor 2027 om te vormen tot natuur.

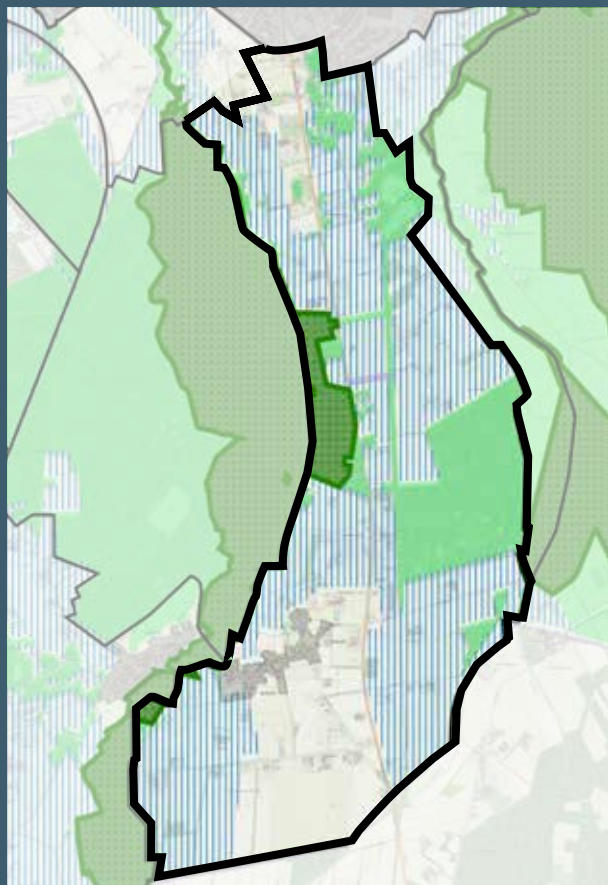
Overige aanleidingen

Recreatief routenetwerk

- Wat opvalt aan het recreatief routenetwerk is dat vooral de noord-zuid verbindingen sterk aanwezig zijn. De beekdalen aan weerszijde vormen barrières voor de recreatieve dooradering van het gebied rondom de Maastrichterweg.
- Er zijn enkele ruiterroutes door het gebied.

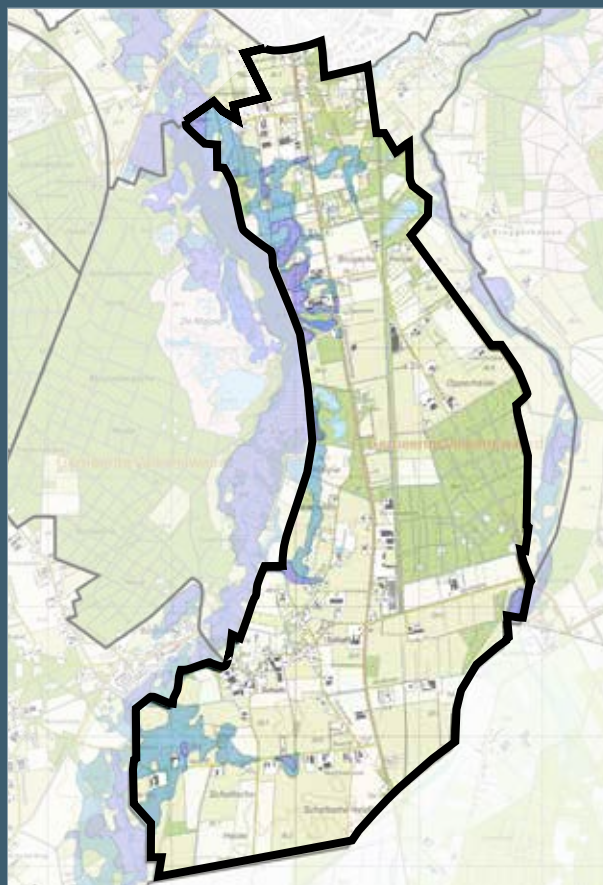

Natuurbeheerplan (2023)
- landbouwgronden om te vormen tot natuur

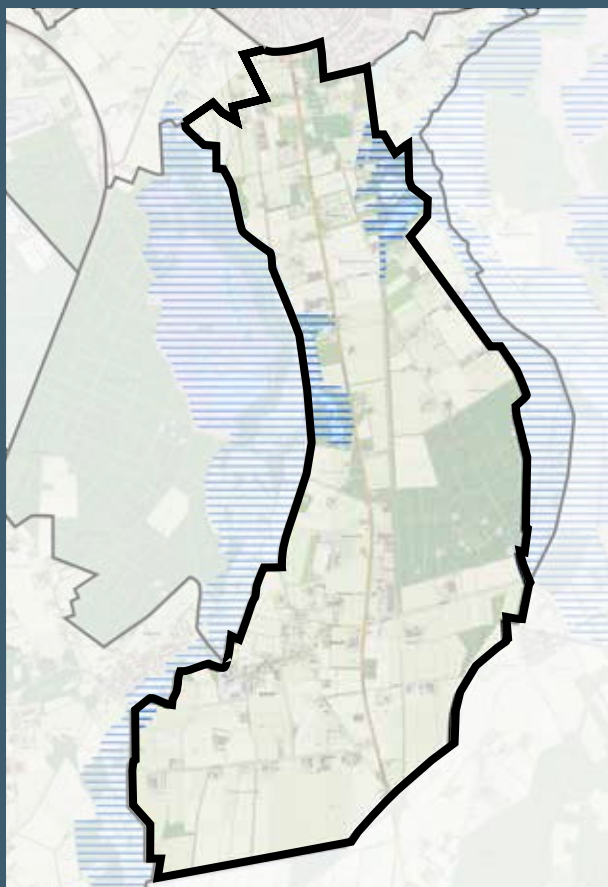
Interim omgevingsverordening (2022)

- Natuur Netwerk Brabant
- Groenblauwe mantel
- Natura2000

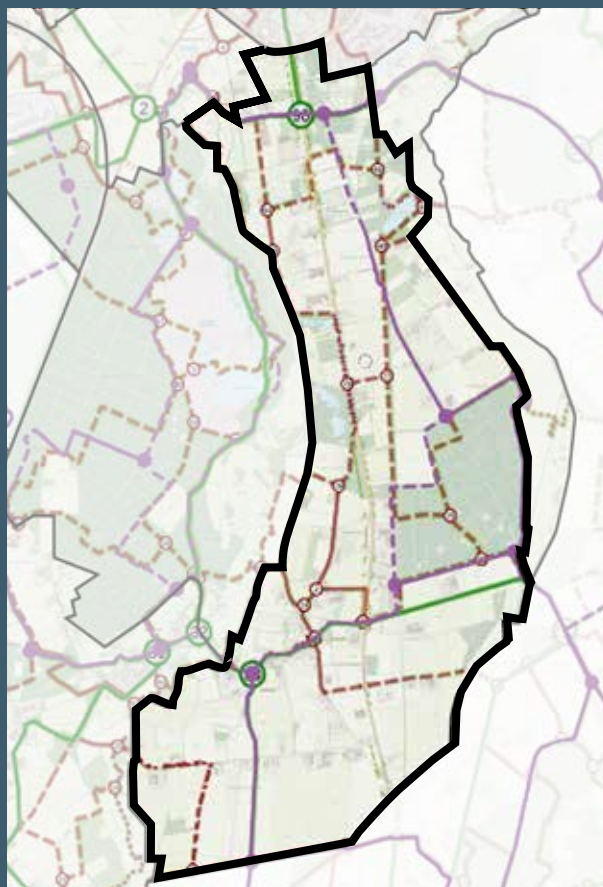
Interim omgevingsverordening (2022)

- Reservering waterberging
- Regionale waterberging

Natuurbeheerplan (2023)

- Natte Natuurparel

Recreatieve routes

- Rood: wandelnetwerk
- Groen: fietsnetwerk
- Paars: ruiterroutes

Uitvoeringsprogramma Dommelland

Gemeente Valkenswaard

Uitvoeringsprogramma Dommelland (2021)

Binnen dit gebied ligt het deelgebied Boulevard en Paardenzone uit het uitvoeringsprogramma Dommelland. Ook steken twee andere deelgebieden, Borkel en Schaft en Leisurezone, deels dit gebied in.

Met verschillende projecten wordt er in het gebied Paardenboulevard invulling gegeven aan de volgende ambities:

Boulevard en Paardenzone

- Aan de Maastrichterweg wordt ruimte geboden voor uitbreiding van topsport paardenfuncties.
- In de Paardenzone wordt ruimte geboden voor de vestiging van paardenfuncties in de brede zin.
- De Maastrichterweg wordt een Boulevard met recreatieve beleving van de paardenbranche en als recreatieve stapsteen tussen De Malpie en het Leenderbos.
- De Boulevard wordt een duidelijk herkenbare ruimtelijke eenheid in het Valkenswaardse landschap.
- De Valkenswaardse natuur wordt versterkt met één of meerdere ecologische en recreatieve oost-west verbindingen tussen De Malpie en het Leenderbos.

Borkel en Schaft

- Er wordt voortgebouwd op het bestaande recreatieve aanbod in Borkel en Schaft. Het wordt daardoor als recreatieve hotspot uitgebouwd.
- Er wordt aangehaakt op de bestaande plannen om met vernatting ecologische waarden te verhogen.
- Het landschap tussen Borkel en Schaft en de Achterste Brug wordt kleinschalig versterkt.

Leisurezone

- Bestaande natuurwaarden niet aantasten en waar mogelijk natuurwaarden te versterken.
- Aanbod intensieve leisurfunctie vergroten (*buiten gebied Paardenboulevard*) en een goede verbinding tussen het bestaande leisurecluster en het centrum van Valkenswaard.

Reacties op Uitvoeringsprogramma Dommelland

Werkgroepen met bewoners

De belangrijkste uitkomsten die van toepassing zijn op het gebied Paardenboulevard:

Boulevard en Paardenzone

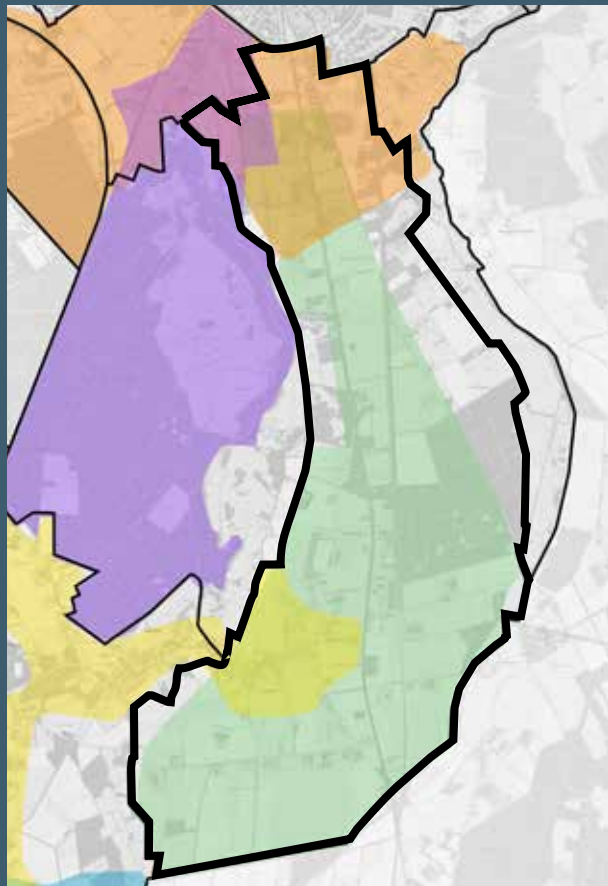
- Zorg voor een goede balans tussen de ontwikkelingen in de Boulevard en Paardenzone en de leefbaarheid van het gebied en Borkel en Schaft.
- Biedt als gemeente transparantie, een duidelijke visie kan het gebiedsproces versnellen.
- Streef naar een geclusterde Boulevard om veel frictie tussen de agrariërs en de paardenfuncties te vermijden.
- Maak een duidelijke entree zodat de Boulevard als duidelijke eenheid herkenbaar is.
- Zorg voor een goede ecologische oost-west verbinding. Deels is deze al aanwezig, maar deze kan geoptimaliseerd worden.
- Verbeter het recreatieve netwerk zodat de Malpie beter met het Leenderbos verbonden wordt. Hiervoor zijn door het werkatelier verschillende opties aangegeven.
- Denk bij de inrichting van de Boulevard ook aan grote verkeer wat gebruik moet maken van de Maastrichterweg, zoals landbouwverkeer en vrachtwagens.

Borkel en Schaft

- Verbeter het routenetwerk rond Borkel en Schaft.
- Ondersteun in het buitengebied kleine initiatieven die bij kunnen dragen aan het grotere doel zoals: bed- en breakfasts, een theehuis of minicamping.
- Faciliteer initiatieven die passen binnen de schaal en het karakter van Borkel en Schaft en een toegevoegde waarde hebben voor Dommelland en de inwoners.

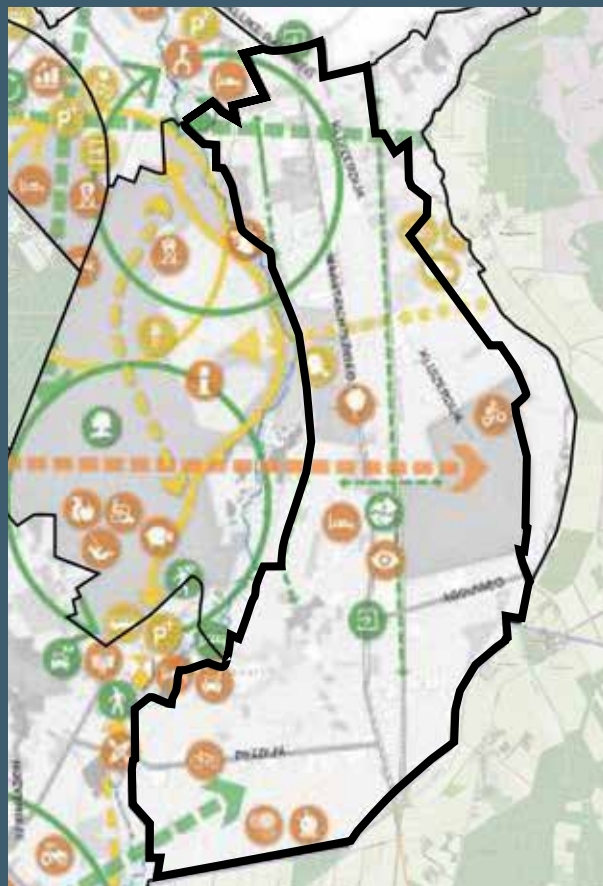
Leisurezone

- Zoek naar een goede balans tussen intensieve leisure, extensieve recreatie en natuurwaarden.
- Cluster een nieuwe leisurfunctie met de bestaande leisurfuncties zoals het Eurocircuit (*buitengebied Paardenboulevard*).
- Vermijd het toevoegen van leisurfuncties aan de zuidelijke kernrand van Valkenswaard. Hier zijn namelijk al veel Valkenswaardse ondernemers gevestigd.

Deelgebieden uitvoeringsprogramma Dommelland

- groen: paardenzone
- oranje: leisurezone
- paars: natuurpoort de Malpie

Uitvoeringsprogramma

- Overzichtskaart opgaves in het gebied

Posters werkatelier uitvoeringsplan Dommelland

- Ambities opgesteld door werkgroepen met bewoners

Posters werkatelier uitvoeringsplan Dommelland

- Ambities opgesteld door werkgroepen met bewoners

Visie en plannen gebiedspartners

Waterschap de Dommel

Aandacht voor klimaatadaptatie & waterrobuustheid.

Ingrepen:

- Sloten dempen of verondiepen. Zowel in landbouw- en natuurgebied als bermsloten langs wegen.
- Stuwtejes plaatsen om in de winter water vast te houden. Voorkomt sproeien in het voorjaar.
- Afkoppelen van hemelwater van de riolering en ruimte voor infiltratie.
- Gebruik inheemse soorten. Beter voor de biodiversiteit en minder water nodig.
- Inzetten op toekomstbestendige teelten.

Streefbeeld Dommeldal Natuurmonumenten

Natuurlijk agrarisch landschap

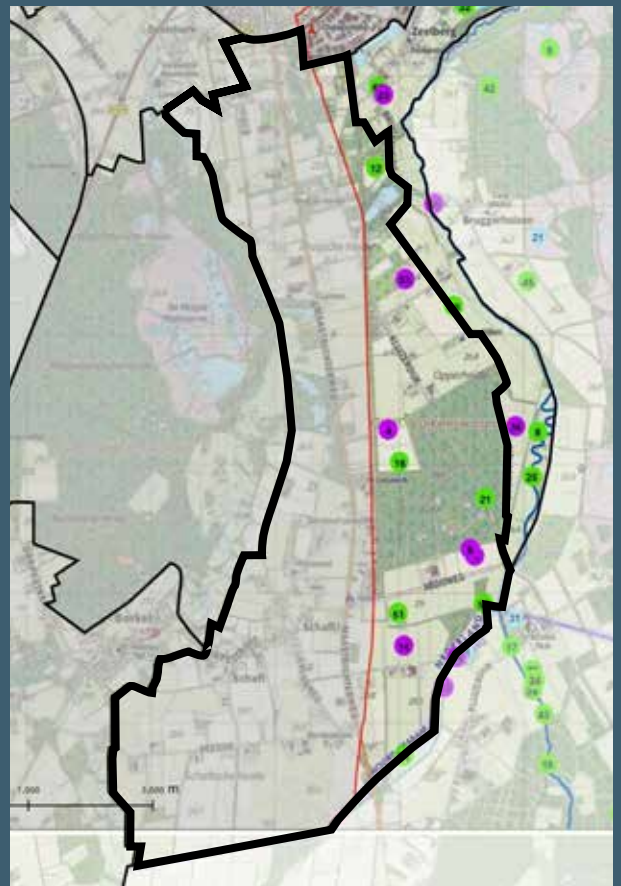
- Transformeren van agrarisch gebied tot natuurrijke landschappen met ruimte voor natuurinclusieve landbouw. Een cultuurlandschap met soortenrijke akkers, graslanden, overhoekjes met bloemenweides en landschapselementen. Niet afhankelijk van grondwater.
- Een gevarieerd en aantrekkelijk landschap. Bebouwing en erven passen bij de kwaliteit, maat en schaal van het landschap.
- Gebied vormt daarmee buffer voor de natuur rondom de Dommel.
- Robuuste ecologische verbinding tussen de Malpie, Meelbergsven en het Opperbos

Visievormende gebiedsanalyse voor een klimaatrobuust beeklandschap Warmbeek-Tongelreep, Bosgroep Zuid-Nederland (2021)

- Er is een verkennende analyse voor hydrologisch systeemherstel in het stroomgebied Warmbeek-Tongelreep met daarbij kansen en ideeën voor vervolgstappen (uitvoeringsprogramma).

Visievormende gebiedsanalyse voor een klimaat-
 robuust beeklandschap Warmbeek-Tongelreep (2021)
 - watersysteem

Visievormende gebiedsanalyse voor een klimaat-
 robuust beeklandschap Warmbeek-Tongelreep (2021)
 - Kanskaart beeklandschap

Praatprent natuurmonumenten (2021)
 - Natuurlijke landschappen op de flanken

Ontwikkelrichting Schaftse-, Brugse- en Opperheide incl. paardenboulevard

De Maastrichterweg is herkenbaar als ingerichte 'boulevard' met ruimte voor de beleving van de paardenbranche en overige (wat grootschaligere) recreatieve functies. Deze functies zijn ingebed in een robuust kamerlandschap van houtwallen, singels en groen ingepaste erven en vormen een herkenbare ruimtelijk eenheid.

De omgeving van de Schafterdijk en de Peedijk is een primair agrarisch gebied, waarbij het economisch landgebruik bijdraagt aan een gezonde bodem, schoon water en aan het versterken van de biodiversiteit.

Door water in het gebied vast te houden wordt het grondwater aangevuld. Het landgebruik in en nabij het beekdal van de Dommel zorgt voor natuurherstel van het aangrenzende Natura 2000-gebied.

Landschapontwikkeling Paardenboulevard, Peedijk en omgeving Schaft

- Ontwikkeling van een 'kamerlandschap' met brede perceelsrandbeplantingen van houtwallen en singels georiënteerd op de ontginningsbases Kluizerdijk, Maastrichterweg en Peedijk. Binnen deze kamers zijn (paardn)functies voorstelbaar. Het fijnmazige natuurlijke netwerk dat door de opgaande beplanting ontstaat vormt een oost-westverbinding tussen de verschillende natuurgebieden in en buiten dit deelgebied.
- Het kleinschalige en authentieke landschap rondom Schaft blijft behouden en wordt versterkt. De kleinschalige buurtschappen Poterseind en Kleinschaft worden gekoesterd. Hierbij wordt een kleinschalige erfinrichting bevorderd, net als de landschappelijke inrichting van agrarische gronden met knip- en struweelheggen. Eventuele ontwikkelingen dienen de kern en buurschappen landschappelijk te versterken en te passen binnen de specifieke maat en schaal. Kleinschalige initiatieven die bijdragen aan een recreatief landschap zijn onder bovengenoemde voorwaarden mogelijk: bijv. een theehuis, natuurkampeerterrein, mini camping.
- De recreatieve routes tussen het Leenderbos en de Malpie worden versterkt net als het routennetwerk rond Schaft.

Klimaatrobuust landschap

- Waar mogelijk en zinvol worden sloten gedempt, verontdiept en/of gestuwd zodat de oppervlakkige afvoer van regenwater richting de Dommel verminderd en de infiltratie vergroot wordt;
- Er wordt gewerkt aan een verdere vernatting van de beide beekdalen;
- Het beschikbaar houden van de natuurlijke overstromingsgebieden, gereserveerd voor periodieke waterberging;

Extensief agrarisch ondernemerschap

- Agrarisch landgebruik gaat samen met biodiversiteitsherstel, schoon water en een gezonde bodem.
- Op de gronden op de overgang naar de beekdalen is door de toekomstige vernatting extensief grondgebruik mogelijk. Extensieve begrazing of nieuwe teelten.
- Op de overgangszone naar Natura2000 draagt het landgebruik bij aan het herstel van de natuur in de Natura2000 (Malpie)

VRAAGSTUK

- Vernatting van het gebied heeft consequenties voor de landbouw

Referenties kamerlandschap van hoge ecologische waarden

Referenties vitale buurtschappen en brede meerwaarde

Eerste maatregelenoverzicht Schaftse-, Brugse- en Opperheide incl. paardenboulevard

Maatregelen fysiek

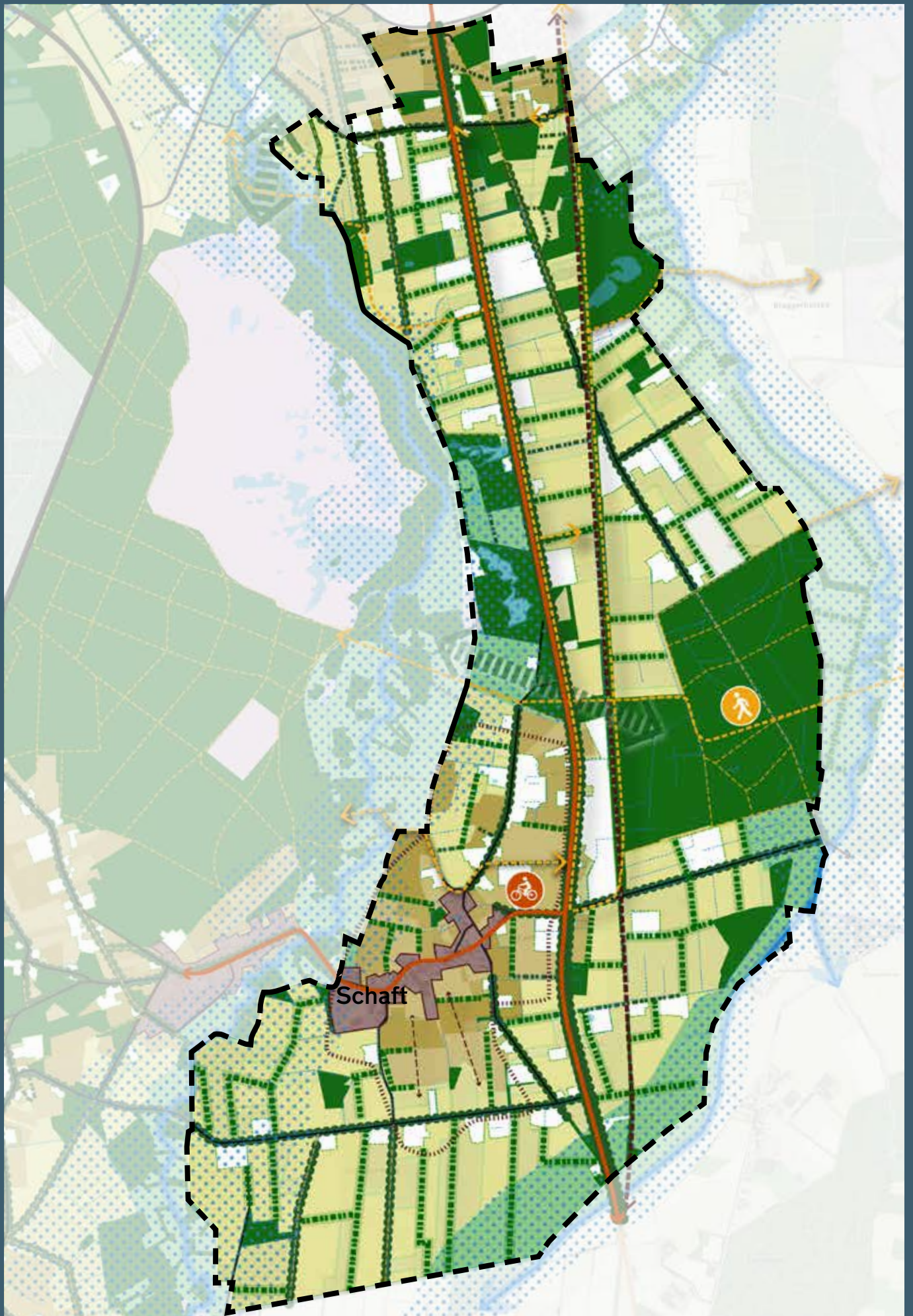
- Versterken van kamerstructuur en groenblauwe dooradering aan weerszijden van de Maastrichterweg door aanleg van houtwallen/singels haaks op de weg. Dit kan in samenhang met ruimtelijke ontwikkelingen aan de Maastrichterweg en draagt bij aan het ecologisch verbinden van de Malpie en het Leenderbos.
- Ontwikkelen van ontbrekende onderdelen in het recreatief padennetwerk en dit combineren met landschappelijke maatregelen.
- Percelen binnen het NNB die nog niet als zodanig ingericht zijn ontwikkelen tot natuur.
- Verbeteren fietsroutestructuur.
- Laagtes in Opperbos inzetten voor klimaatadaptatie i.s.m. meer natuurlijker bos.
- Landschapsversterking rond de kern Schaft.
- Herontwikkelen oude spoorlijn.
- Landschappelijke verbindingen (groen-blauwe dooradering).
- Tegengaan van ongewenst recreatief gebruik.

Maatregelen beleid

- Ontwikkelen concrete gebiedsvisie en beeldkwaliteitskader voor de paardenboulevard: dit vormt het kader voor transformaties van erven en gronden in dit gebied. Ook bevat het bouwstenen voor bebouwing op de erven, de inrichting en gebruik. Er zijn vooraf eerst heldere kaders vanuit de GGA nodig.
- Actief VAB-beleid, faciliteren en ondersteunen door gemeenten.

Projecten met ondernemers en bewoners

- Traject paardenboulevard oppakken na eerste uitkomsten GGA.

Visiekaart deelgebied 4 Schaffse-, Brugse- en Opperheide incl. paardenboulevard

5 De Malpie

Het landschap

Het gebied

Dit gebied bestaat uit De Malpie en een deel van het beekdal van de Dommel. Het wordt als volgt begrensd:

- aan de westkant door de provinciale weg N69;
- aan de oostkant door het beekdal van de Dommel;
- aan de zuidkant door het dorp Borkel en het buurtschap Hoek.

Het gebied bestaat uit:

- een open heidegebied met daarin vennen (de 'echte' natuurkern Malpie);
- Een groot aaneengesloten bosgebied (Schopschoorsche Heide, Malpiebergsche Heide, Borkelsche Heide);
- Het beekdal van de Dommel waarvan het noordelijke deel door bos loopt en het zuidelijke deel een afwisseling van bosjes, houtkantsingels en kleine graslanden is.

Kenschets van het landschap

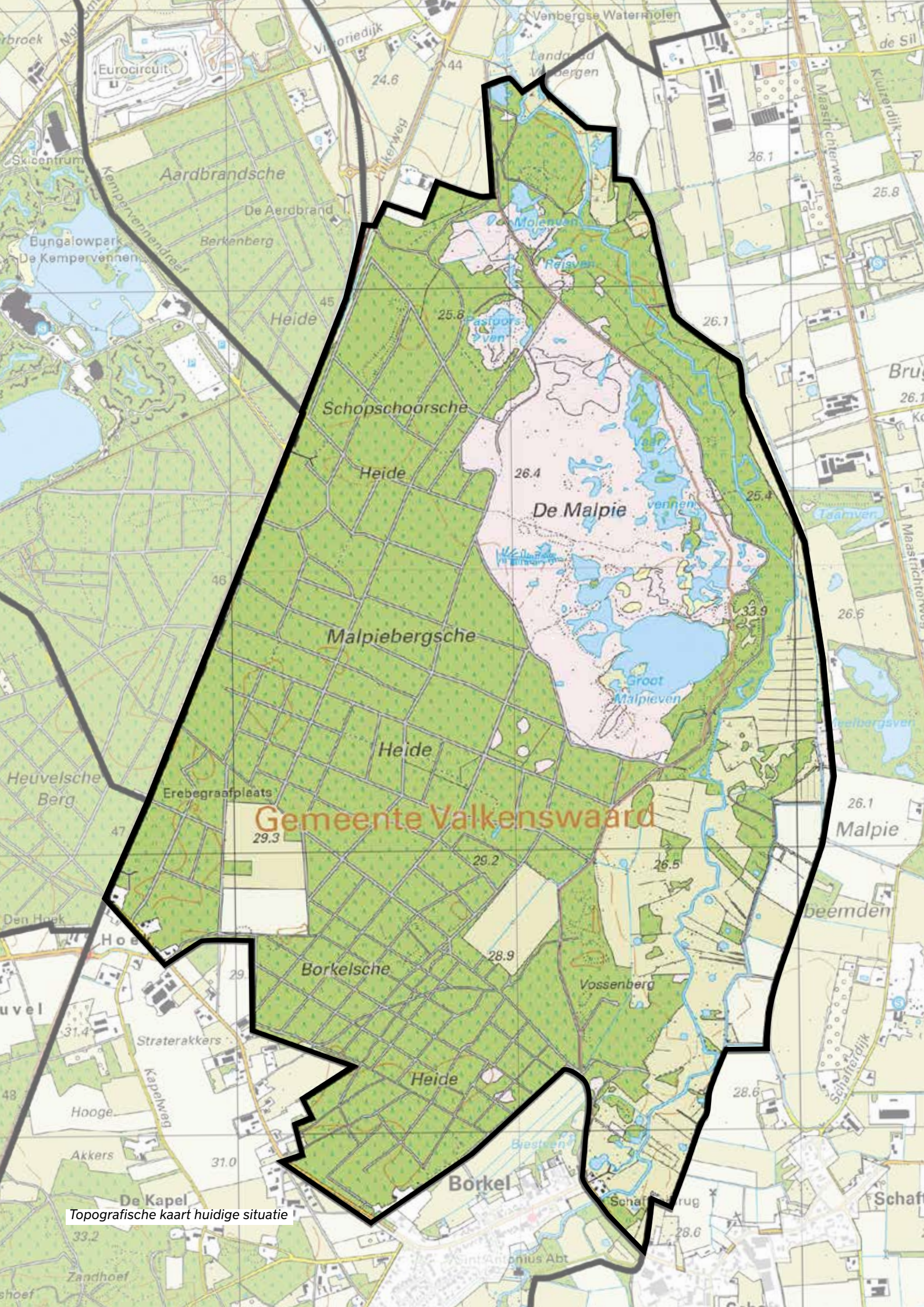
De Malpie is een groot natuurgebied in de gemeente Valkenswaard en kent zeer hoge natuur- en landschapswaarden. Het voormalige productiebos met naaldhout werd vroeger gebruikt voor de productie van mijnhout. Nu wordt het langzaam omgevormd naar een steeds natuurlijker loofbos. De nog aanwezige heide is een overblijfsel van oudere tijden met vennen die in afvoerloze laagtes liggen.

Het beekdal van de Dommel kenmerkt zich in het zuiden door een kleinschalige afwisseling van open en besloten, terwijl het noordelijk deel omzoomd is door bos.

De Malpie is recreatief gezien een waardevol gebied en is in trek bij wandelaars, fietsers, kanoërs en ruiters.

De Malpie

Gemeente Valkenswaard

Topografische kaart huidige situatie

Cultuurhistorie

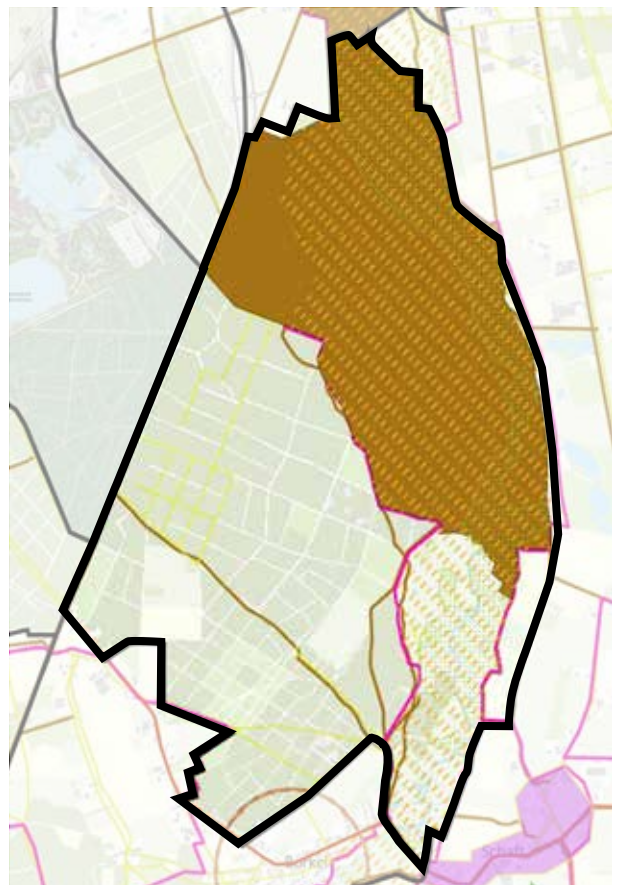
De Malpie bestond voornamelijk uit woeste heidegronden met vooral op de flanken veel vennen. Een gebied met toen een ongekende rijkdom aan flora en fauna. Vanaf 1900 worden grote delen van de heide bebost. De eerste delen hiervan zijn zichtbaar op de kaart. Door aanplant van deze naaldbomen kon het opstuivende zand vastgehouden worden en werd er opbrengst gegenereert voor de houtproductie.

De voedselrijke gronden van het beekdal van de Dommel vormen een sterk contrast met de droge, opstuivende heidegronden. In een kleinschalige beemdenstructuur liggen bouw- en hooilandjes omzoomd met perceelsrandbeplanting.

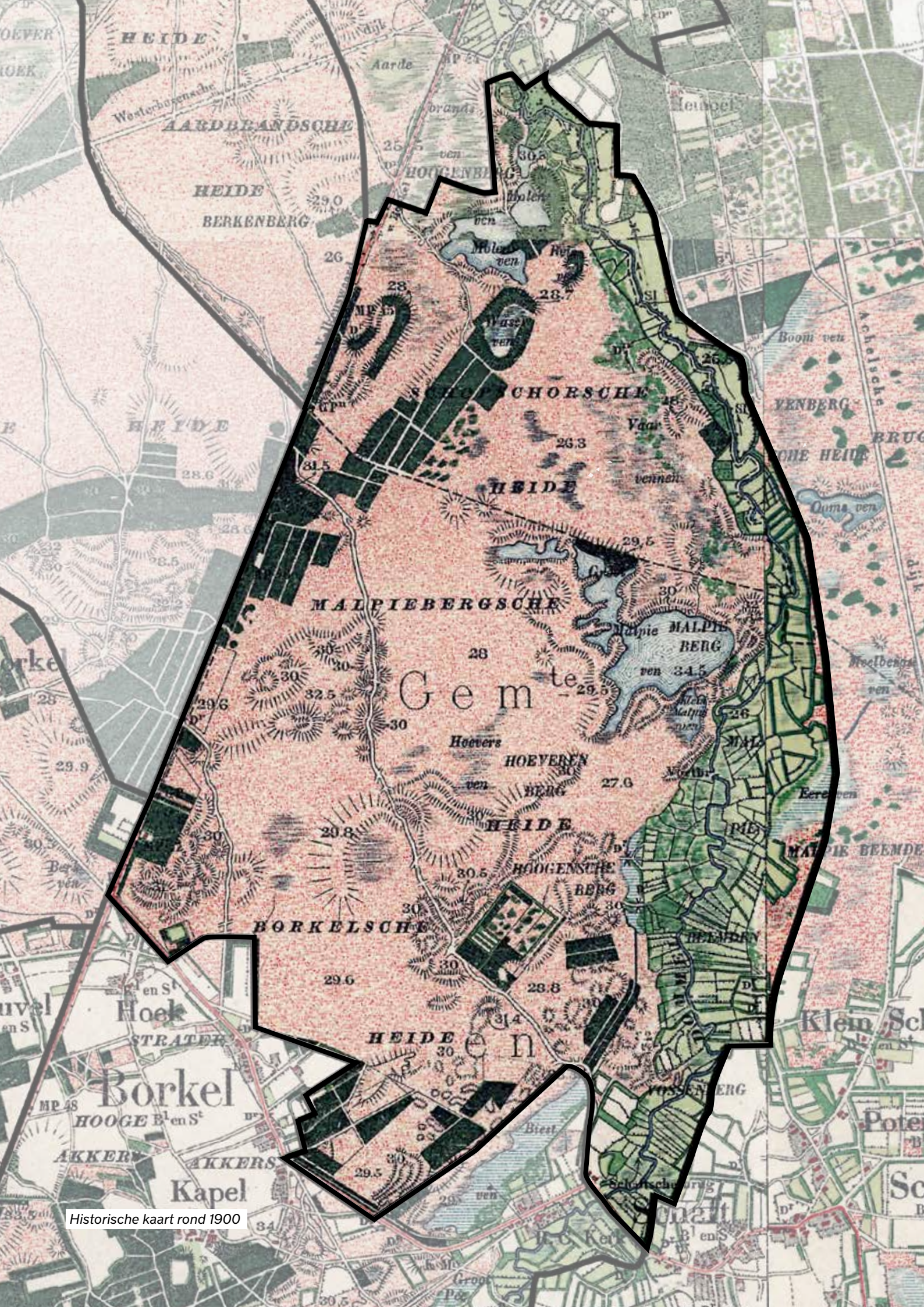
Door de jaren heen, door schaalvergroting en ruilverkaveling, worden de zuidelijk percelen groter en neemt de perceelsrandbeplanting af. In het noorden worden de percelen bosrijker.

Cultuurhistorische waardenkaart

- De noordzijde van de Malpie is onderdeel van een aardkundig waardevol gebied, wat wordt omschreven als een kleinschalig afwisselend landschap met natuurlijke overgangen tussen duinen, vennen en beekdal.
- De Malpieberg is een archeologisch (aardkundig) waardevol gebied.
- De noordoostzijde van de Malpie is van hoge historisch geografische waarde en vormt een cultuurhistorisch ensemble. Het is een heidegebied met groot aantal vennen, een restant van een open heide gebied en productiebossen. Het gebied kent samenhang met het Dommeldal.
- De hierboven beschreven landschappen moeten zo veel mogelijk behouden blijven en waar mogelijk versterkt.

Cultuurhistorische waardenkaart (2021)

Historische kaart rond 1900

Bodem en Water

Huidig watersysteem

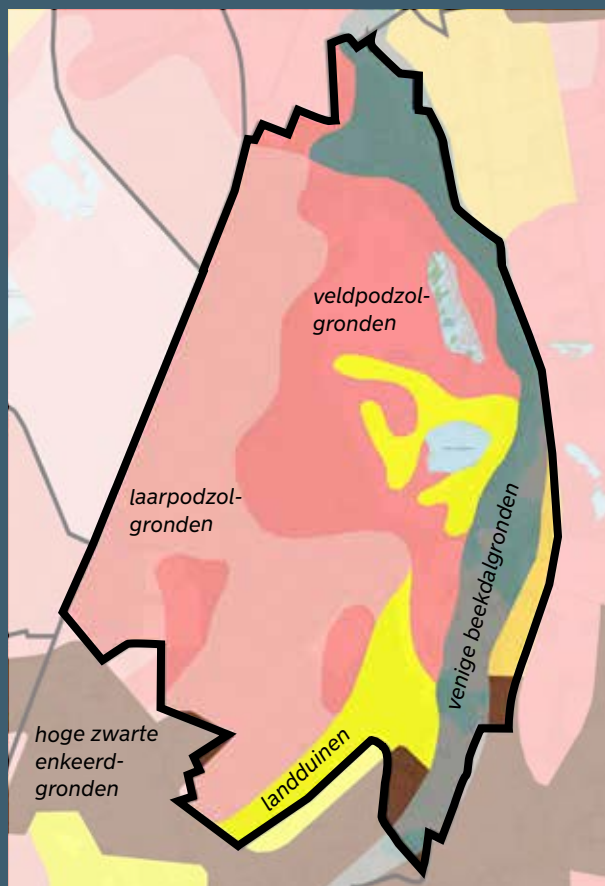
Het bosgebied van de Malpie ligt op een hoge, droge kop met lage grondwaterstanden. Op de flanken liggen heidegronden met vennen in uitgestoven laagtes. Deze zijn veelal regenwater gevoed. Doordat er vele sloten en greppels zijn verontdiept of gedempt in de afgelopen jaren is de natuurlijke watersituatie verbeterd in de Malpie.

In dit Dommeltracé zijn nauwelijks stuwen aanwezig. De beek kent een natuurlijk verval en de afvoer wordt vertraagd door de aanwezige meanders in de beek. Er zijn drie gemalen die water van de lager gelegen gronden langs de Dommel de beek in pompen. De gemalen hebben mogelijk invloed op het grondwatersysteem en de kwelstromen in de omgeving.

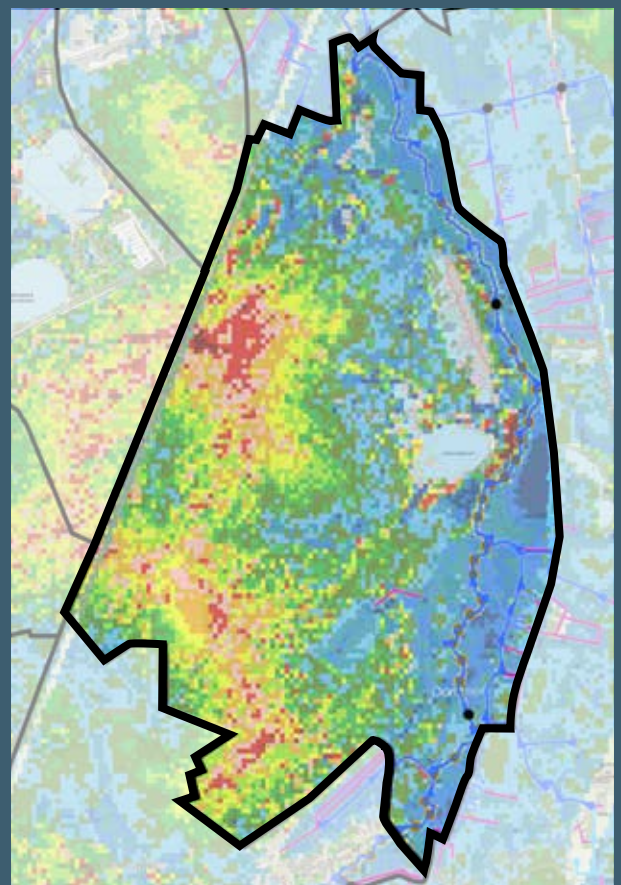
Bodem

Het beekdal bestaat uit venige beekdalgronden. Het zijn natte gronden met hoge grondwaterstanden. De heide en het bos hebben een podzol. In het verleden heeft de zuidwesten wind het zand uit de vennen omhooggestoven. Het zand is in een paraboolvorm aan de noordoost kant van de vennen afgezet en is in de vorm van landduinen nog zichtbaar in het landschap. De landduinen zijn droge, voedselarme zandgronden.

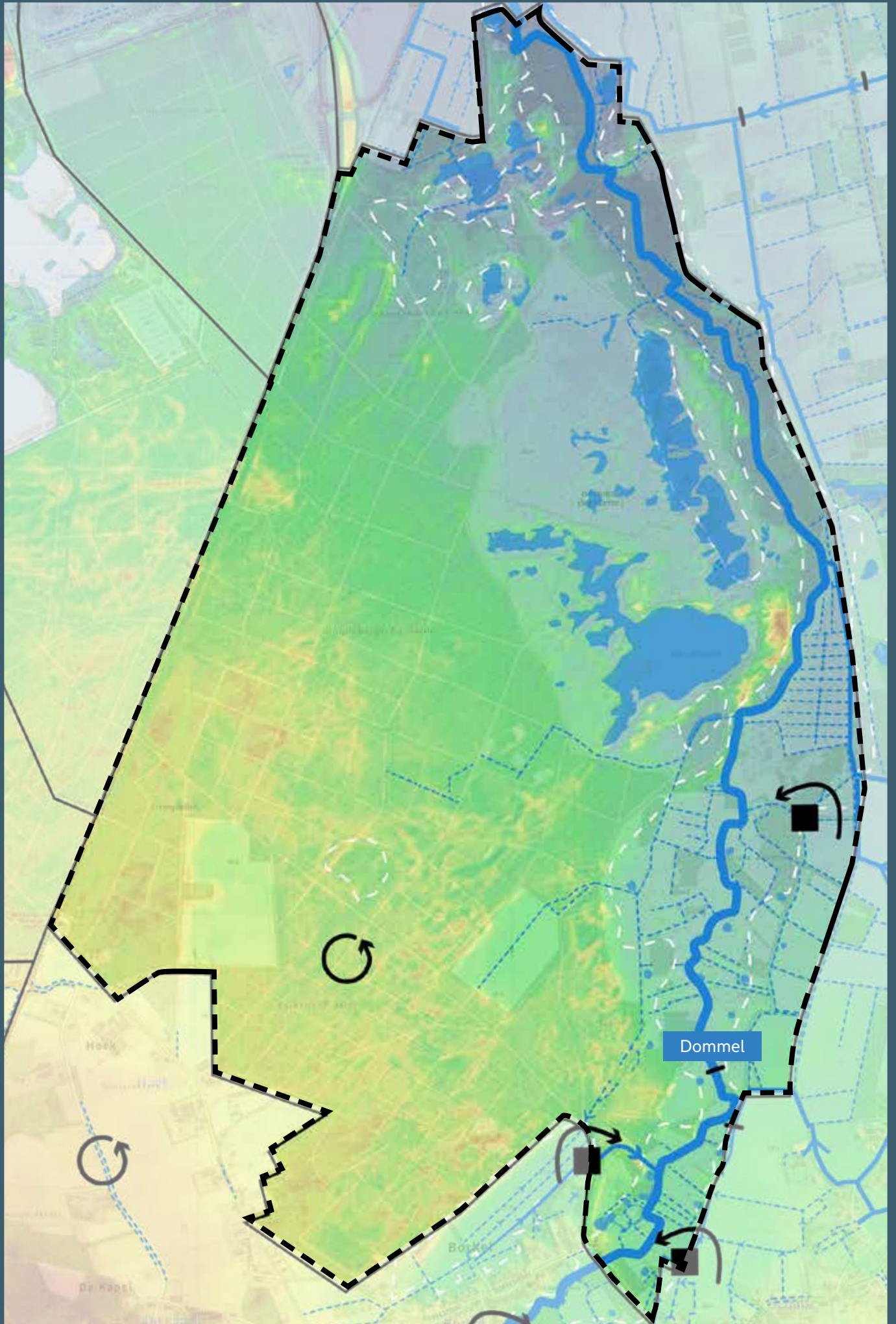
Ondergronden

Bodemkaart
Kaartenbank Provincie Noord-Brabant

Gemiddelde hoogste grondwaterstand (GHG)
met legger Waterschap De Dommel

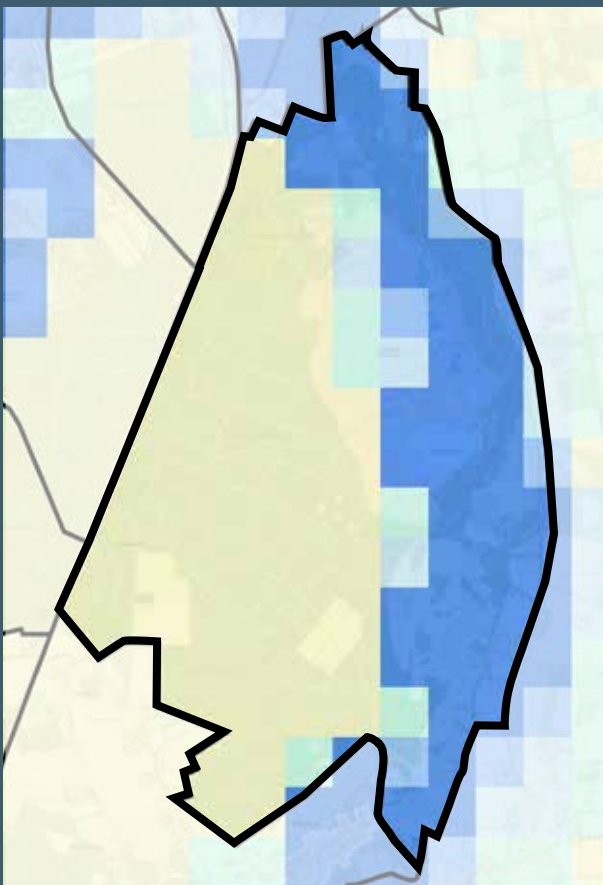

Watersysteem huidige situatie
 Grafische vertaling van kaarten uit Legger Waterschap De Dommel,
 Kaartenbank Provincie Noord-Brabant en Nationaal Georegister

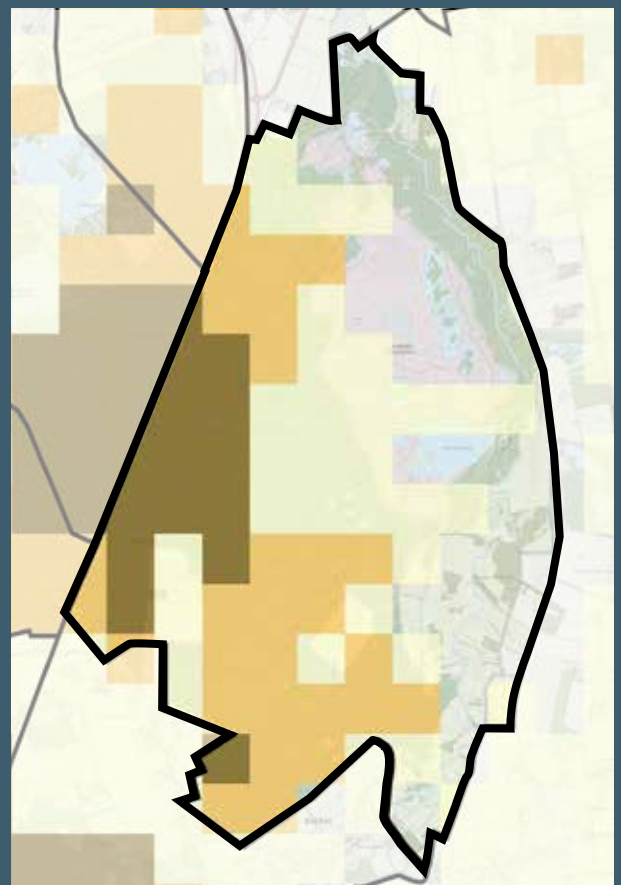
Aandachtspunten voor een klimaatrobuust watersysteem

- Door een vervolg te geven aan het dempen of verontdiepen van de bestaande watergangen, kan het water plaatselijk steeds beter vastgehouden worden.
- De gronden gelegen in het beekdal kennen sterke kwel. Water in lager gelegen gebieden worden met gemalen weggepompt, wat invloed kan hebben op de kwelstroom. Wanneer mogelijk: het peil van het gemaal verhogen of de bemaling stopzetten tbv verhoging grondwaterstand en toename kwelstromen.
- Op de Malpie zijn de gronden door de hogere ligging en lage grondwaterstanden droogtegevoelig. Het afvoeren en onttrekken van water in omliggende gebieden hebben hier invloed op. Het is van belang om water vast te houden en plaatselijk te laten infiltreren, zodat het grondwater wordt aangevuld.
- Naaldbossen onttrekken water, waardoor de grondwaterstand nog lager kan worden. Omvorming van het bos komt de grondwaterconditie ten goede.

Ondergronden

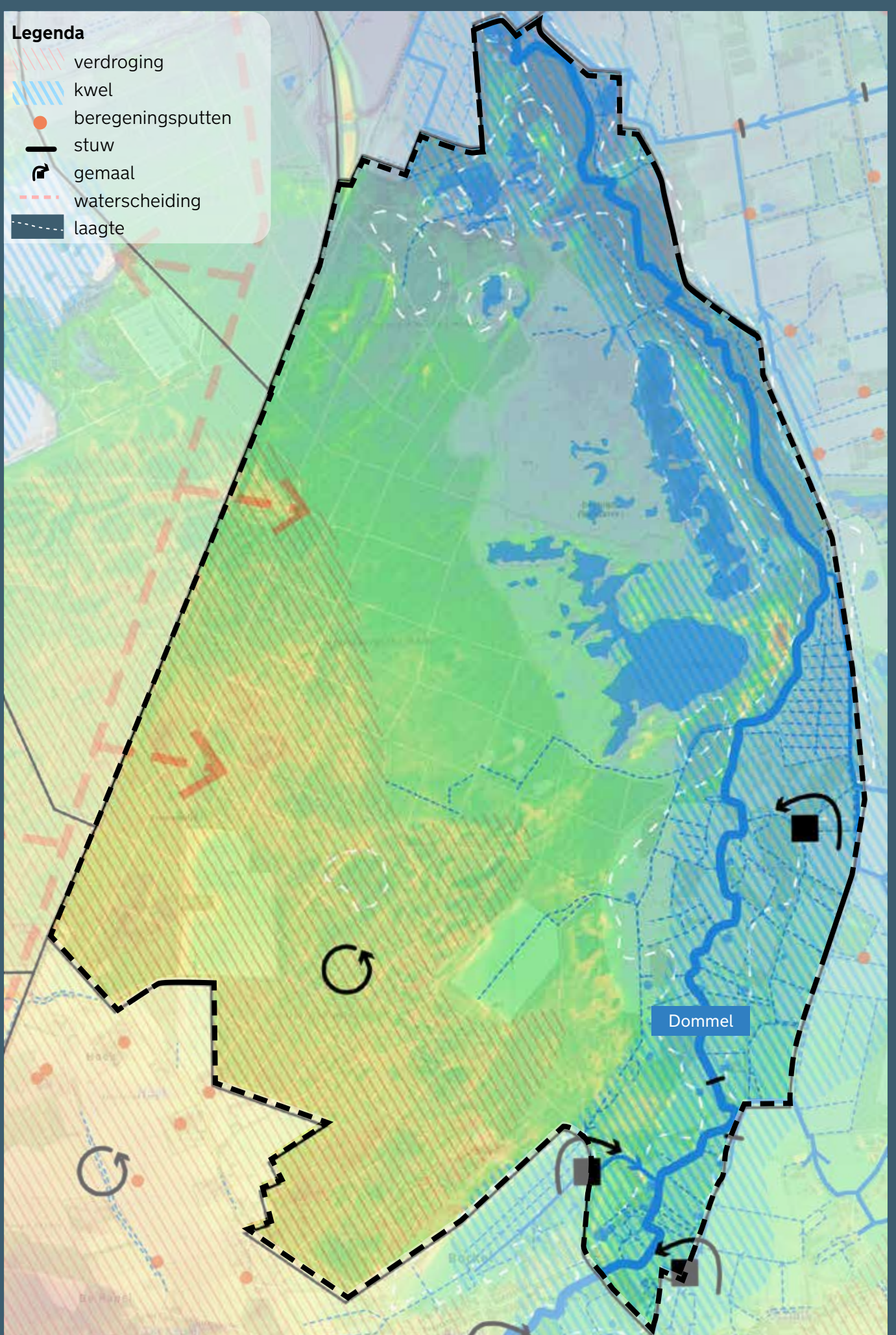
*Kwel en infiltratie
Kaartenbank Provincie Noord-Brabant*

*Droogtestress
Kaartenbank Provincie Noord-Brabant*

Legenda

- verdroging
- kwel
- beregeningsputten
- stuw
- gemaal
- waterscheiding
- laagte

Watersysteem huidige situatie
Grafische vertaling van kaarten uit Legger Waterschap De Dommel,
Kaartenbank Provincie Noord-Brabant en Nationaal Georegister

Relevante beleidskaders en ambities

Provincie Noord Brabant

Interim omgevingsverordening (2022)

- Op een agrarisch perceel na is de hele Malpie opgenomen in het Natuur Netwerk Brabant. De gronden aan de oostzijde, waaronder het beekdal van de Dommel, zijn ook geduid als Natura-2000 gebied.
- Het agrarisch perceel is geduid met groenblauwe mantel. Dit is een zone die als buffer fungeert voor de natuur en om de ruimtelijke samenhang tussen natuurgebieden te versterken.
- Langs de Dommel zijn diverse gronden aangewezen als (reservering voor) regionale waterberging.

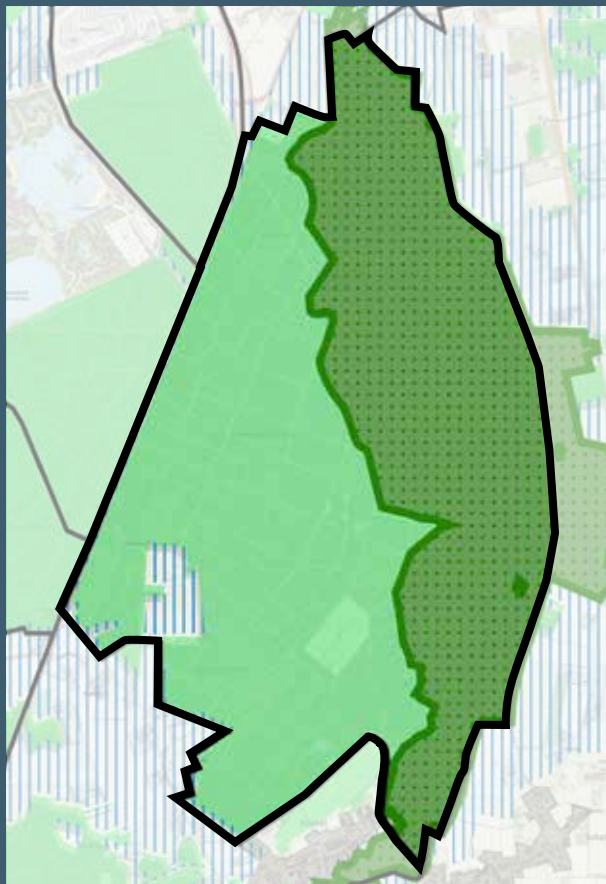
Natuurbeheerplan

- De gronden die onderdeel zijn van het Natura-2000 gebied zijn ook aangewezen als natte natuurparel. Dit zijn waterafhankelijke natuurgebieden met bijzondere ecologische waarden. Belangrijk is het verbeteren van de waterkwaliteit en voorkomen van verdroging.
- Een perceel in het gebied is een zoekgebied voor ontwikkeling van natuur.

Overige aanleidingen

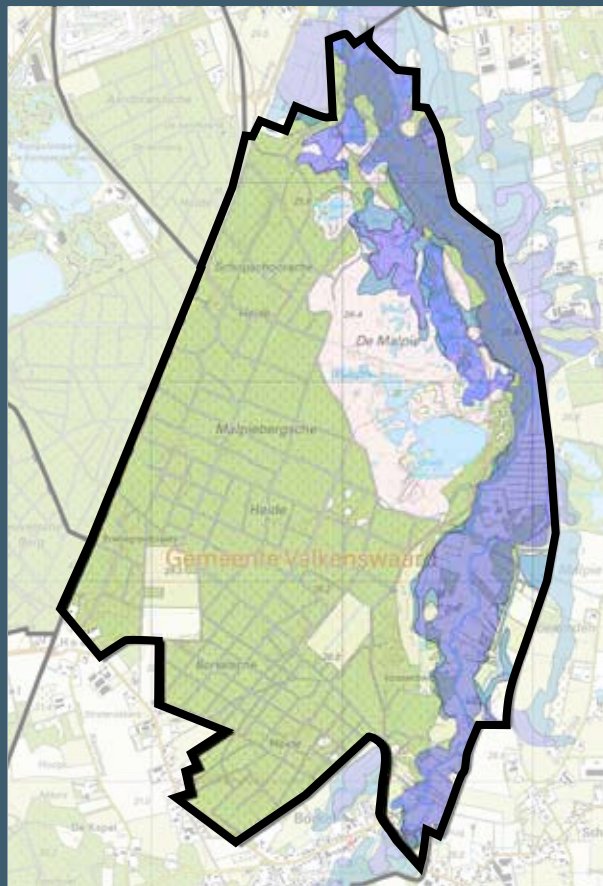
Recreatief routenetwerk

- De Malpie wordt recreatief ontsloten vanuit de noordzijde (Venbergse watermolen) en zuidzijde (vanuit Borkel). Door het natuurgebied lopen veel wandelpaden en een verhard fietspad van noord naar zuid. Er is ook een route voor paardrijden en kanovaren op de Dommel is mogelijk.

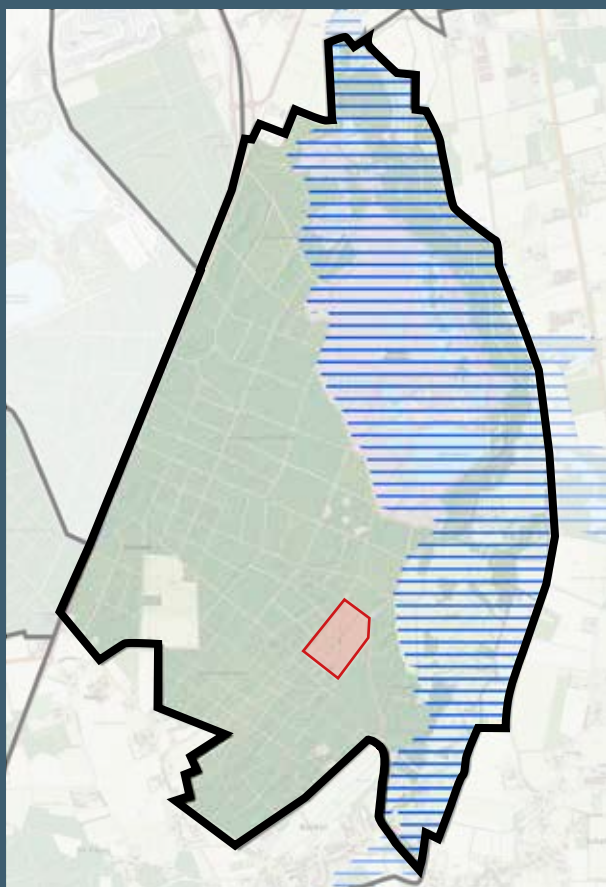
Interim omgevingsverordening (2022)

- Natuur Netwerk Brabant
- Groenblauwe mantel
- Natura2000

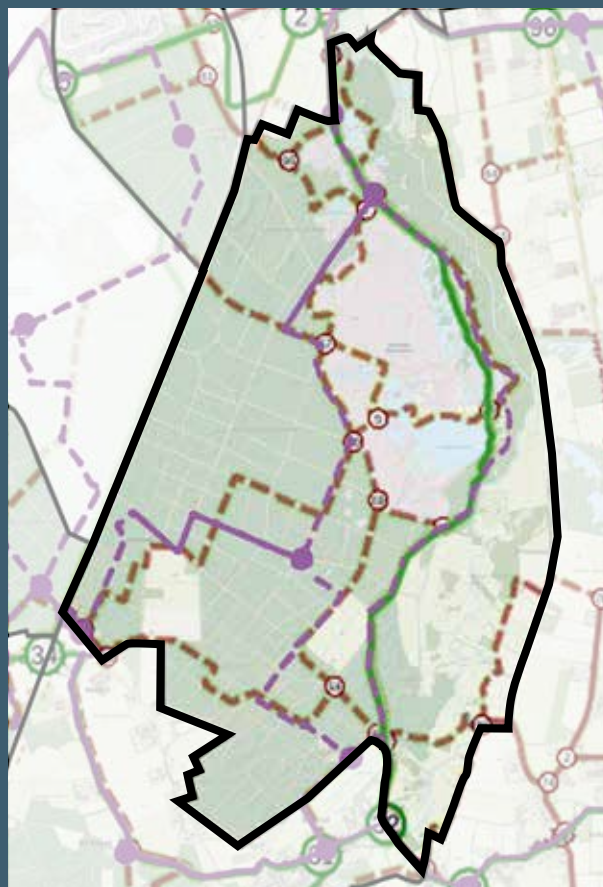
Interim omgevingsverordening (2022)

- Reservering waterberging
- Regionale waterberging

Natuurbeheerplan (2023)

- Natte natuur parel
- zoekgebied algemeen, invulling nader te bepalen

Recreatieve routes

- Rood: wandelnetwerk
- Groen: fietsnetwerk
- Paars: ruiterroutes

Uitvoeringsprogramma Dommelland

Gemeente Valkenswaard

Uitvoeringsprogramma Dommelland (2021)

Dit gebied ligt volledig binnen het deelgebied Natuurpoort de Malpie uit het uitvoeringsprogramma Dommelland. Met verschillende projecten wordt er invulling gegeven aan de volgende ambities:

Natuurpoort de Malpie

- De kwetsbare delen van de Natura 2000 op De Malpie worden versterkt.
- Er komt een goede recreatieve verbinding over De Malpie tussen Natuurpoort De Malpie en Borkel en Schaft.
- Het kerngebied van De Grootte Heide - Dommelland moet rustiger worden zodat het nog meer aan kwaliteit wint.
- Er komt een recreatieve verbinding tussen De Malpie en het Leenderbos.

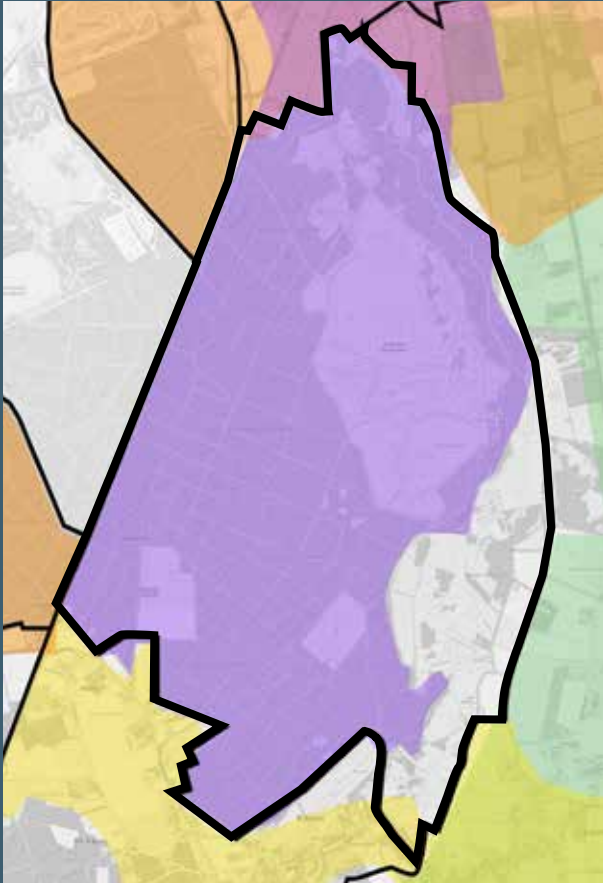
Reacties op Uitvoeringsprogramma Dommelland

Werkgroepen met bewoners (2021)

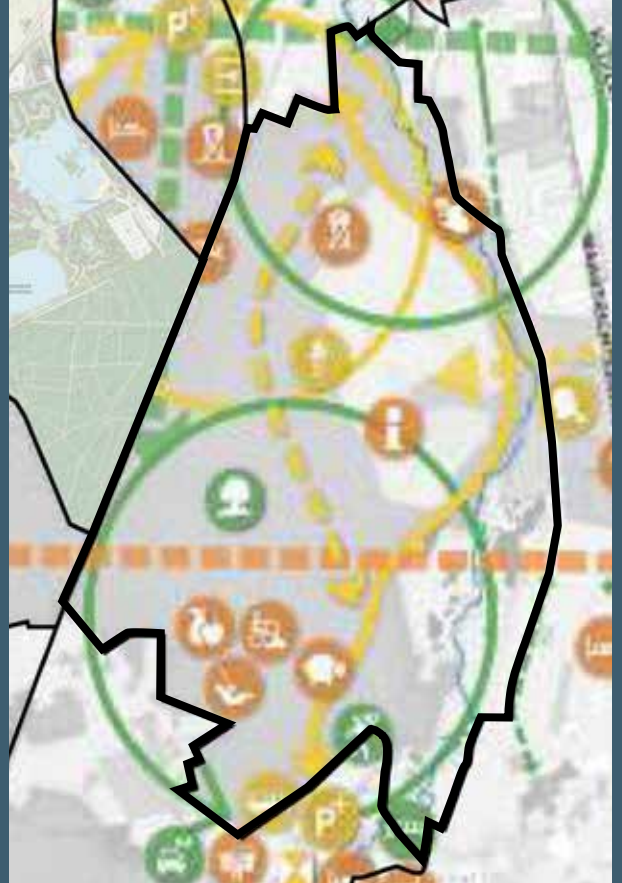
De belangrijkste uitkomsten die van toepassing zijn op dit gebied:

Natuurpoort de Malpie

- Vanwege de kleinschaligheid van het gebied is de natuur extra gevoelig. Het is van belang om zuinig te zijn op wat we hier hebben en te kijken naar mogelijkheden om de kwaliteit en de biodiversiteit van het gebied te versterken.
- Bescherm de kwetsbare delen van de natuurgebieden beter. Maak deze minder goed toegankelijk, maar leg wel goed uit waarom. Breid de recreatieve mogelijkheden uit in de robuuste delen van de natuurgebieden.
- Verbeter de verbinding van de Malpie en het centrum van Borkel met de horeca daar.
- Zorg voor goede oost-west verbindingen zowel voor ecologie als voor de recreanten.

Deelgebieden uitvoeringsprogramma Dommelland
- paars: Natuurpoort de Malpie

Uitvoeringsprogramma
- Overzichtskaart van alle opgaven

Posters werkatelier uitvoeringsplan Dommelland
- Ambities opgesteld door werkgroepen met bewoners

Visie en plannen gebiedspartners

Waterschap de Dommel

Aandacht voor klimaatadaptatie & waterrobustheid.

Ingrepen:

- Sloten dempen of verondiepen. Zowel in landbouw- en natuurgebied als bermsloten langs wegen.
- Stuwtejes plaatsen om in de winter water vast te houden. Voorkomt sproeien in het voorjaar.
- Ruimte voor infiltratie.
- Gebruik inheemse soorten. Beter voor de biodiversiteit en minder water nodig.
- Inzetten op toekomstbestendige teelten.

Streefbeeld Dommeldal Natuurmonumenten

- Ecologische verbinding tussen bossen rondom Kempervennen en de Malpie (ecoduct) + de Malpie en het Dommeldal en omliggend boscomplexen. Het gaat daarbij om stevige brede verbindingen en overgangszones; cruciaal voor het behouden en versterken van de natuur. Ook de barrièrewerking van de N69 voor dieren zoals amfibieën, reeën en dassen moet verdwijnen.
- Heide ontwikkeling op de open percelen in het bos
- In natte natuurgebieden is de fiets in mindere mate toegestaan, voor mountainbiken is de natuur te kwetsbaar.

Praatprent natuurmonumenten (2021)

Ontwikkelrichting de Malpie

Doorontwikkeling van de natuurkern (heidegebied) naar een robuust en veerkrachtiger ecosysteem met behoud en herstel van de unieke natuurwaarden.

Een betere spreiding van recreanten gebaseerd op het onderscheid tussen de kwetsbare en de meer robuuste natuur in het gebied.

Vergroten van de infiltratie in het droge delen en vernetting van de lagere delen door aanpassingen van het watersysteem in de overgangszones van dit deelgebied.

Een robuuste en veerkrachtige natuur in De Malpie

- Natuurherstel van De Malpie op basis van de Natuurdoelanalyse Natura2000;
- Ontbrekende percelen in Dommeldal inrichten als natuur;
- Ecologische verbinding in combinatie met N69-zuid realiseren tussen de bossen rondom de Kempervennen enerzijds en de Malpie anderzijds. Daarnaast De Malpie verbinden met het Dommeldal en de overige omliggende boscomplexen. Het gaat hierbij om stevige, brede verbindingen en overgangszones. Deze maatregelen zijn cruciaal voor het behoud en verder versterken van de natuur.

Recreatief landschap

- Door het verleggen van het padennetwerk in de robuustere en minder kwetsbare delen van De Malpie neemt de recreatieve druk op de gevoelige natuur af. Tegelijkertijd kunnen hiervoor de gevoelige delen (deels) worden afgesloten.
- Recreatieve verbinding Borkel en Schaft en Malpie.
- Nieuw fietspad van centrum Valkenswaard naar centrum Borkel. Het plein van Borkel & Schaft heeft veel potentie; vergroenen en bijzonder maken.
- Beleving unieke natuurkern vanaf de rand i.s.m. landschappelijke vergezichten en de Malpie.
- Een uitkijktoren over de Malpie, natuur op afstand beleven.

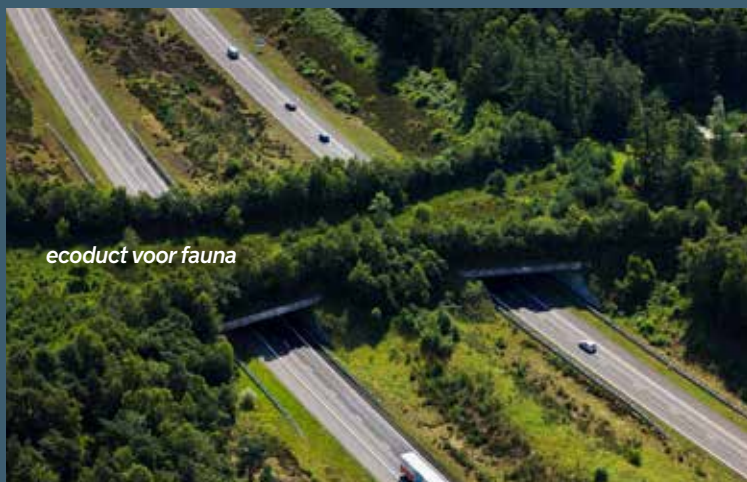
Klimaatrobuust landschap

- Door het omvormen van naaldbos wordt de Malpie veerkrachtiger en kan het gebied beter water vast houden.

Een veerkrachtig ecologisch systeem

- Wateronttrekking, waterkwaliteit, gewasbescherming aan de randen van de Malpie duurzaam en volhoudbaar.

Referenties natuurgebied

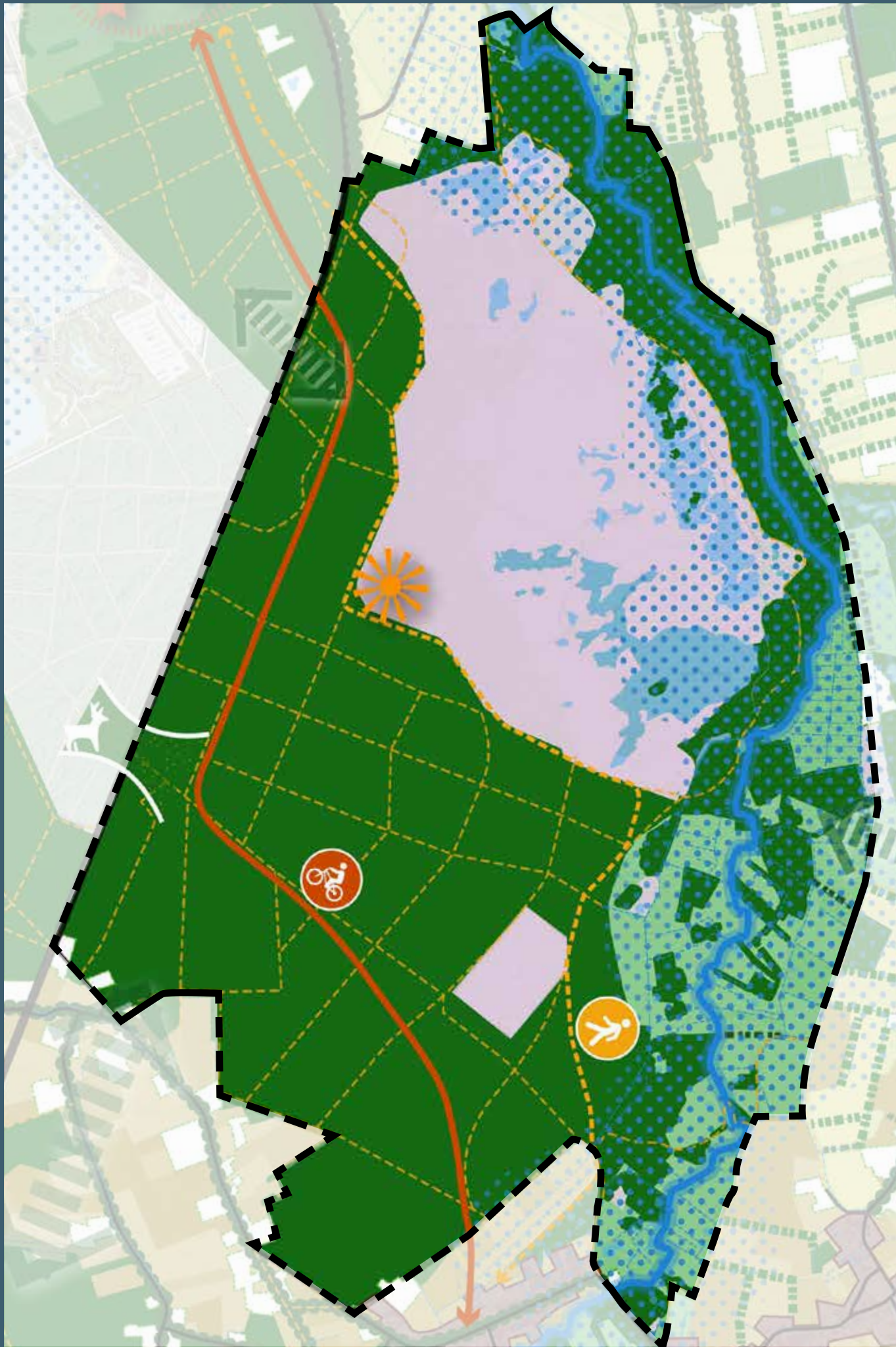
Referenties recreatie in de natuur

Eerste maatregelenoverzicht de Malpie

Maatregelen fysiek

- Maatregelen natuurherstel en uitbreiden van de heide.
- Aanleg nieuw fietspad.
- Mensenluwe natuur en herstructurering recreatieve voorzieningen, bijvoorbeeld uitkijktoren, bankjes, uitzichtpunten etc. Natuur wordt beleefbaar vanuit de randen. Elementen ontwikkelen met hout dat vrijkomt bij het uitbreiden van de natuur.
- Ontwikkelen van voormalig landbouwperceel tot natuur.

Visiekaart deelgebied 5 De Malpie

6 Kempervennen e.o.

Het landschap

Het gebied

Dit deelgebied bestaat uit twee delen en kan worden beschouwd als de westelijke uitloper van het bosgebied rond De Malpie. Het vormt de verbindende schakel tussen natuur en recreatie. Het gebied wordt begrensd door:

- Het beekdal van de Dommel aan de noordoostkant;
- Het beekdal van de Keersop aan de noordwestkant;
- De provinciale weg N69 met aan de overzijde De Malpie aan de zuidoostkant;
- Het open landbouwgebied van de Beekerheide aan de zuidwestkant.

Het gebied bestaat van noord naar zuid uit:

- Agrarische percelen langs het beekdal van de Keersop;
- Het Eurocircuit;
- Twee bosgebieden die beide deel uitmaken van een groter bosgebied waarvan een deel op Bergeijks grondgebied ligt.

Kenschets van het landschap

Het bos, dat het grootste deel van dit gebied uit maakt, bestaat uit productiebossen met naaldbout. Samen met de bossen rond De Malpie en het bos van de Kempervennen in gemeente Bergeijk vormt het één geheel.

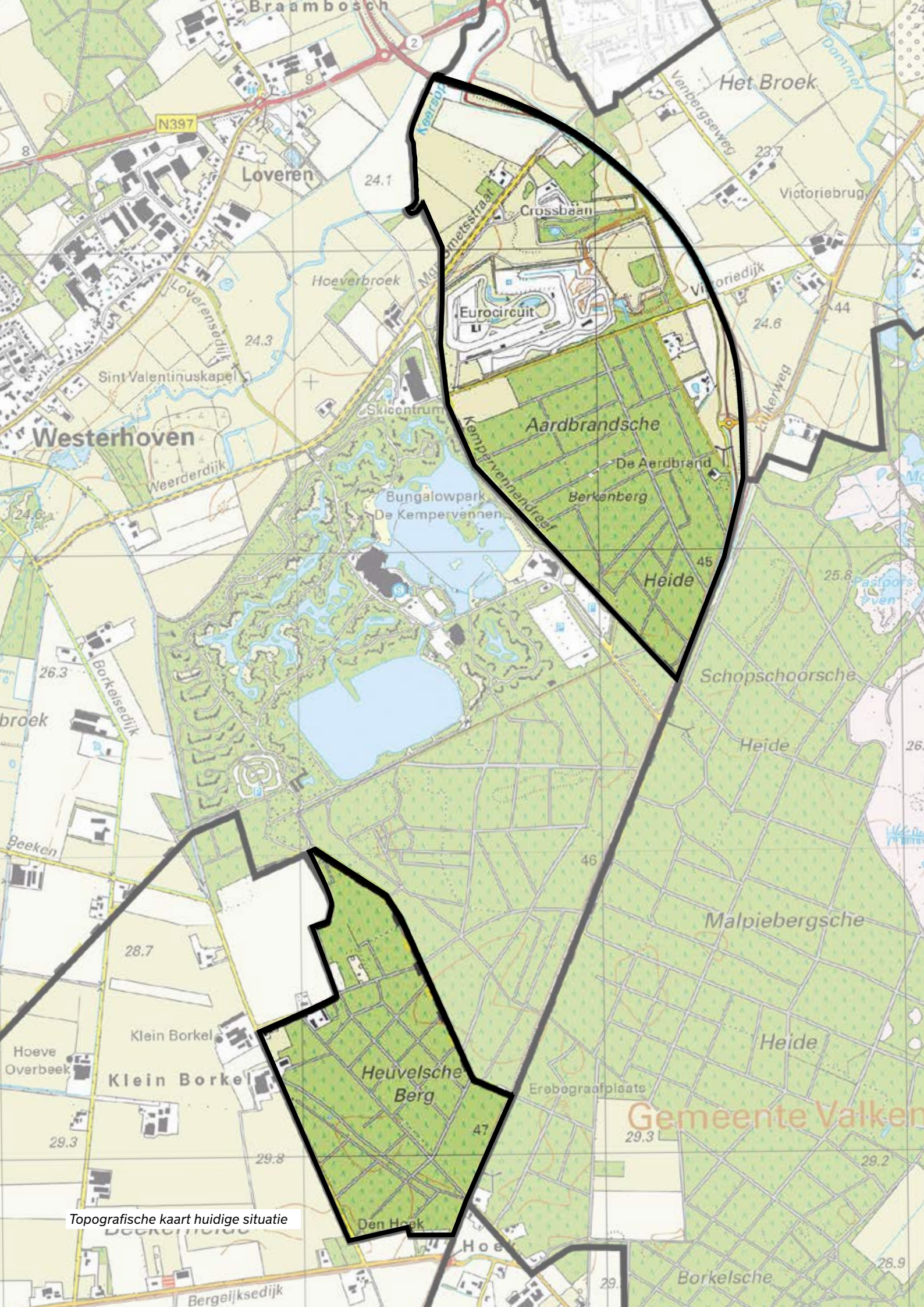
Het Eurocircuit is in landschappelijke zin en als functie een buitenbeentje, net als de daarnaast liggende oude stortplaats aan de Victoriedijk. Ze zijn beide landschappelijk niet aantrekkelijk.

De landbouwpercelen in het noorden langs de Keersop zijn grootschalig en open. Die openheid zet zich voort naar het noordwesten en wordt daar begrensd door het bebouwde lint van Westerhoven.

Recreatieve routes door dit deelgebied verbinden het naastgelegen recreatiepark Kempervennen met het natuurgebied De Malpie aan de andere kant. Het gebied kent zo een verweving van recreatie en natuur.

Kempervennen

Topografische kaart huidige situatie

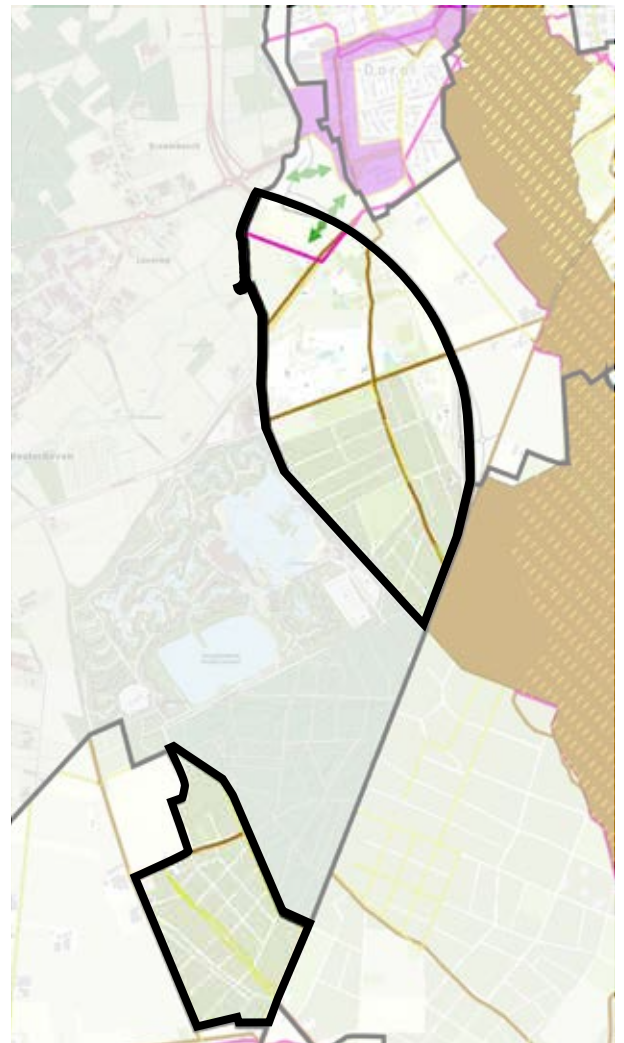
Cultuurhistorie

Dit gebied bestond rond 1900 bijna volledig uit droge, grootschalige open heidegronden met plaatselijk reliëfrijke patronen van zandverstuivingen. In het zuiden, rond Klein Borkel lagen enkele kleine kampontginningen. In het noorden, langs de Keersop lagen enkele kleine bouw- en hooilandjes.

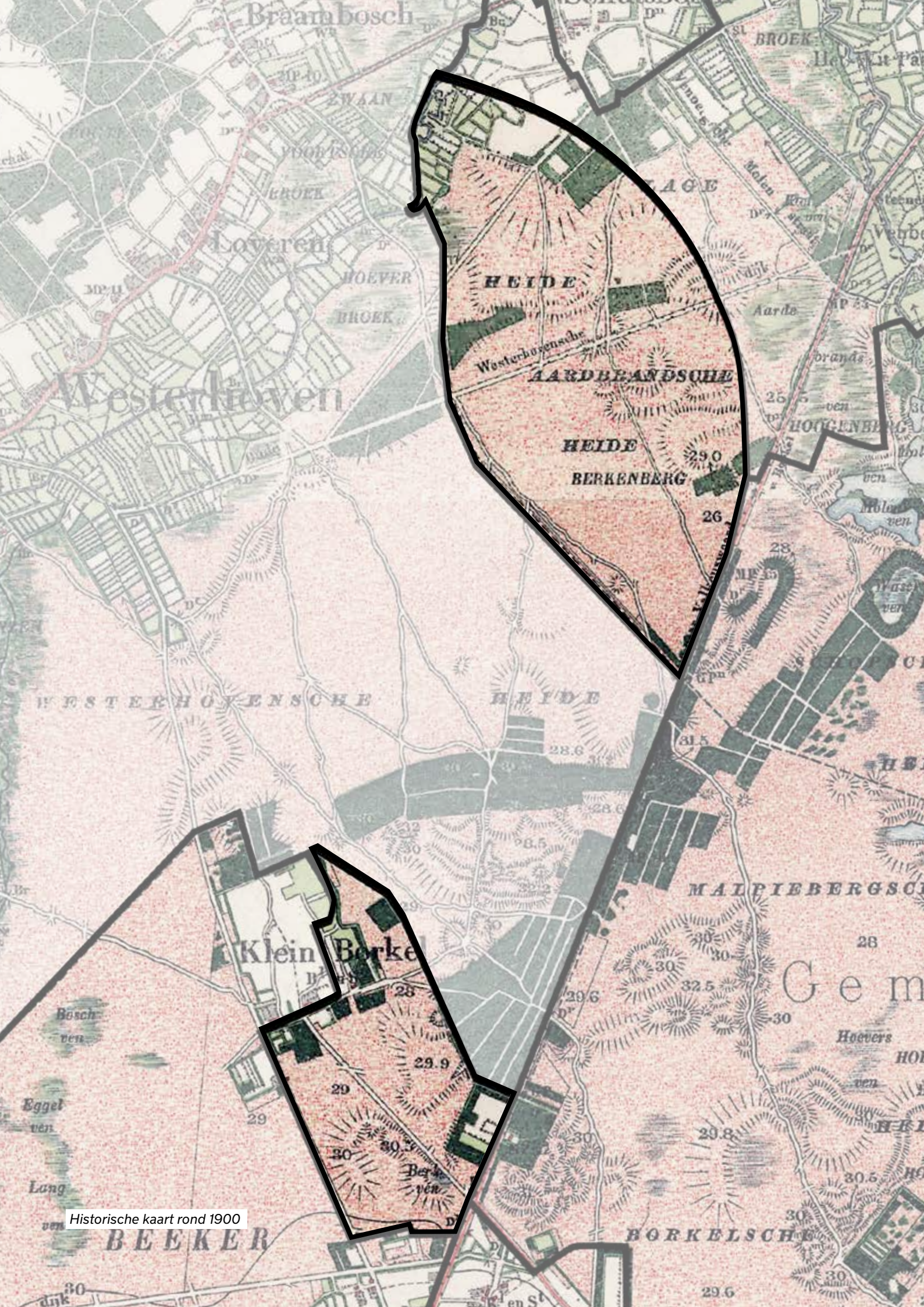
In de perioden hierna werden de heidegronden bebost. Rond de jaren '60 werd het beekdal herverkaveld met rechtlijnigere en grotere percelen. In die jaren ontstonden twee grote zandwinplassen waar later recreatiepark de Kempervennen rond omheen gebouwd werd. Later werden het Eurocircuit en de vuilnisbelt in gebruik genomen.

Cultuurhistorische waardenkaart

- Enkele oude wegen zijn van cultuurhistorische waarde, zoals de Victoriediijk en Klein Borkel.
- De oude dorpskern van Dommelen wordt hoog gewaardeerd. Er wordt onder andere gestreefd naar het vergroten van de relatie tussen de oude kern en het landschap.

Cultuurhistorische waardenkaart (2021)

Braambosch

BROEK

Loveren

HOEVER

BROEK

HEIDE

AARDBEANDSCHE

HEIDE

BERKENBERG

Westerhoven

WESTERHOVENSCHE

HEIDE

Klein Berke

MALPIEBERGSCH

G e m

Historische kaart rond 1900

BEEKER

BORKELSCH

29.6

Bodem en Water

Huidig watersysteem

Dit deelgebied is grotendeels onderdeel van natuurgebied de Malpie. Vooral het zuidelijke gedeelte ligt op een hoge, droge kop. De oude vuilnisbelt aan de Victoriedijk vormt een verhoging in het landschap.

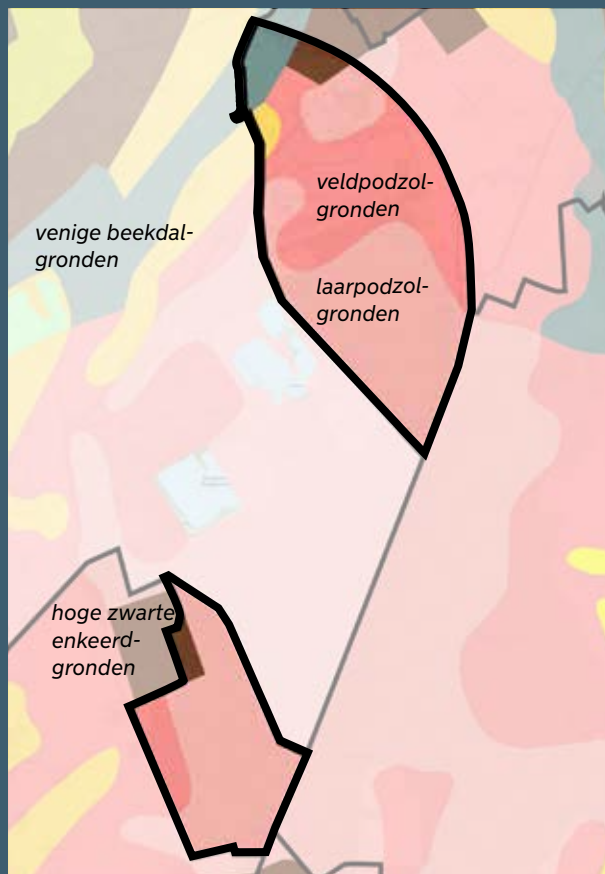
De grondwaterstanden in de bossen zijn laag. In het noorden bij het Eurocircuit zijn de grondwaterstanden hoog. Dit gebied ligt aan het beekdal van de Keersop en daar komt water door kweldruk omhoog.

Een aantal watergangen naast het Eurocircuit wateren af op de Keersop. In het zuidelijk deel vindt geen afwatering plaats.

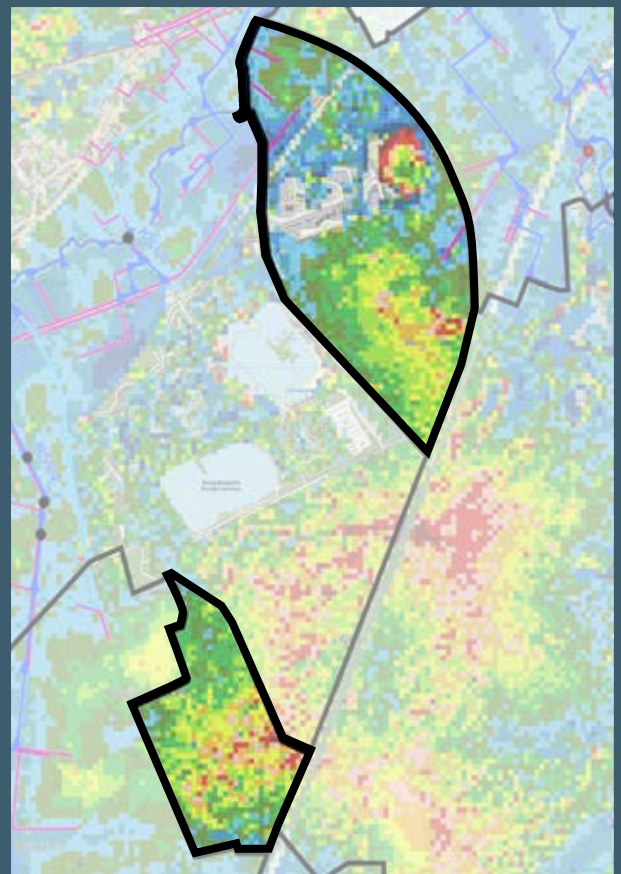
Bodem

Het vroegere heidegebied is in de bodem te herkennen aan de voedselarme zandgronden; de veldpodzol- en laarpodzolgronden. In het beekdal van de Keersop liggen vruchtbare venige beekdalgronden. De kamponginningen kennen voor een deel vruchtbare enkeerdgronden.

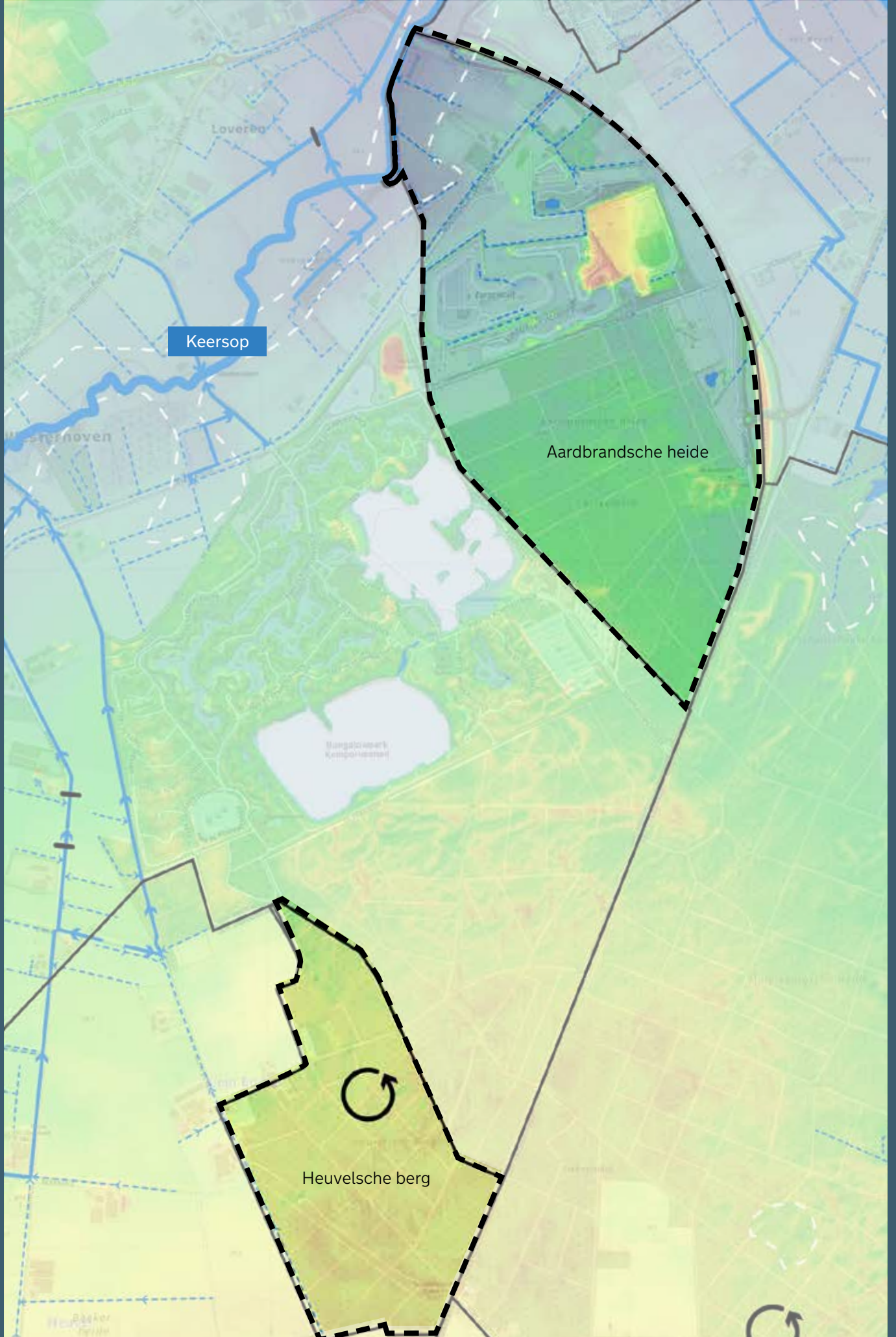
Ondergronden

Bodemkaart
Kaartenbank Provincie Noord-Brabant

Gemiddelde hoogste grondwaterstand (GHG)
met legger Waterschap De Dommel

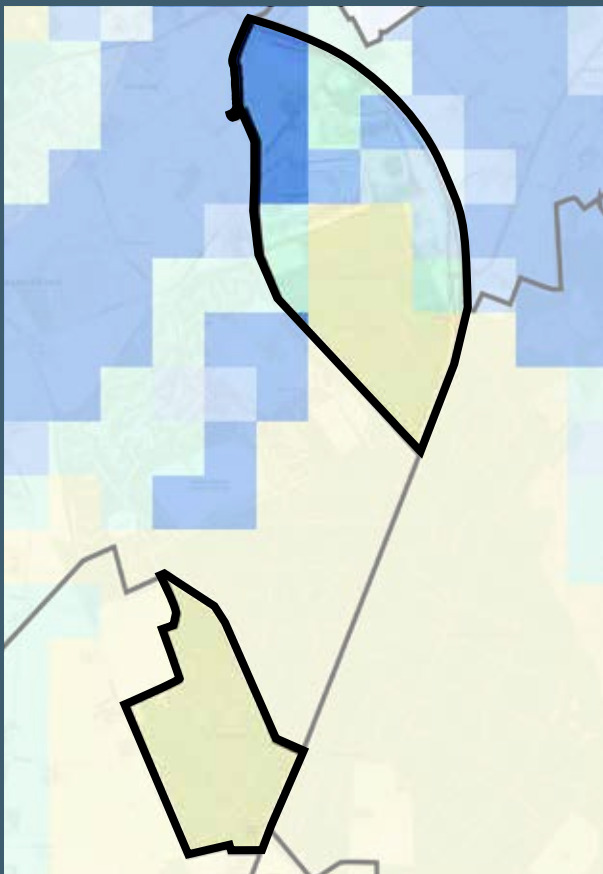

Watersysteem huidige situatie
Grafische vertaling van kaarten uit Legger Waterschap De Dommel, Kaartenbank Provincie Noord-Brabant en Nationaal Georegister

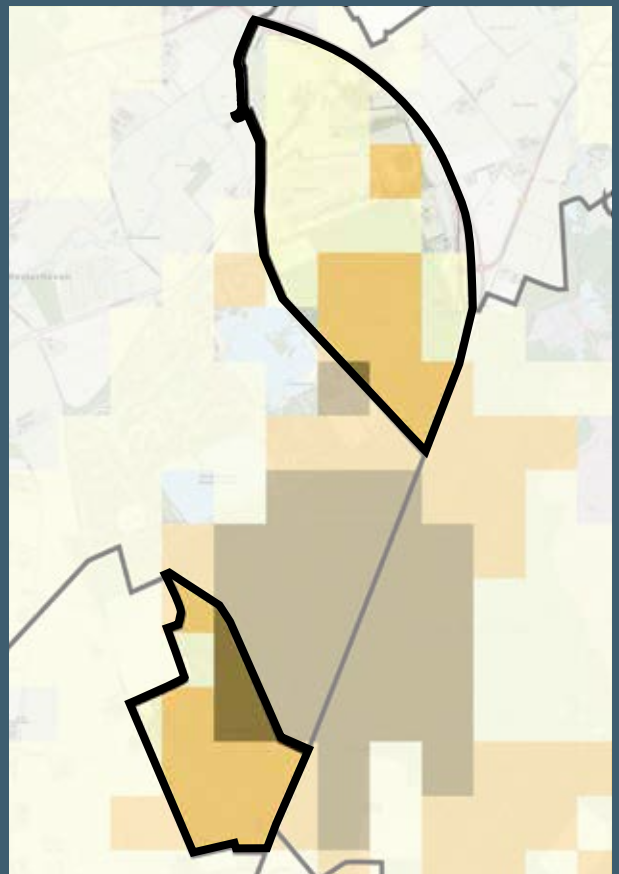
Aandachtspunten voor een klimaatrobuust watersysteem

- De gronden in het beekdal zijn kwelgevoelig. Door de sloten te verontdiepen of te dempen, wordt het water meer vastgehouden in plaats van afgevoerd. Dit kan een positief effect hebben op het grondwaterpeil van de hoger gelegen gronden.
- In het zuidelijke boscomplex 'Heuvelsche berg' zijn de gronden door de hogere ligging en lage grondwaterstanden droogtegevoelig. Naaldbomen onttrekken veel vocht. Omvorming van het bos door aanplant van rijkstrooisel soorten komt de grondwaterconditie ten goede.
- Er zijn hier geen grondwateronttrekkingen bekend in de vorm van beregeningsputten. Als er in de naastgelegen landbouw gebieden minder onttrokken wordt, verminderd dat naar verwachting de lage grondwaterstand in dit gebied.

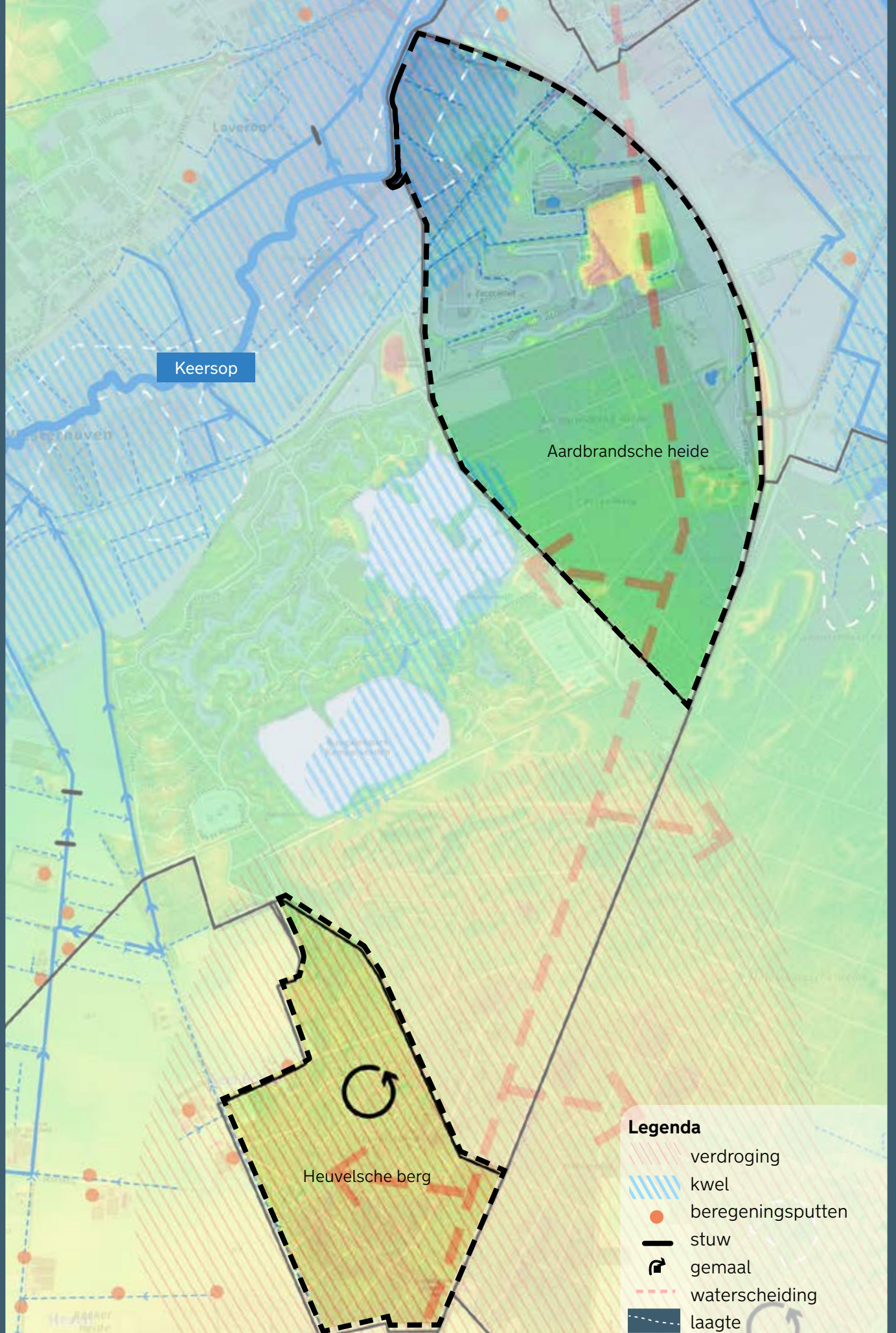
Ondergronden

*Kwel en infiltratie
Kaartenbank Provincie Noord-Brabant*

*Droogtestress
Kaartenbank Provincie Noord-Brabant*

Watersysteem huidige situatie

Grafische vertaling van kaarten uit Legger Waterschap De Dommel, Kaartenbank Provincie Noord-Brabant en Nationaal Georegister

Relevante beleidskaders en ambities

Provincie Noord Brabant

Interim omgevingsverordening (2022)

- De boscomplexen Heuvelsche berg en Aardbrandsche heide zijn opgenomen in het Natuur Netwerk Brabant. Ze zijn onderdeel van het natuurgebied de Malpie.
- Buiten het Eurocircuit zijn alle overige gronden geduid met groenblauwe mantel. Dit is een zone die als buffer fungeert voor de natuur en om de ruimtelijke samenhang tussen natuurgebieden te versterken.
- Aan de Keersop zijn gronden aangewezen als (reservering voor) regionale waterberging. In de noordwestelijke punt van dit deelgebied liggen deze reserveringen deels op grondgebied van gemeente Valkenswaard.

Overige aanleidingen

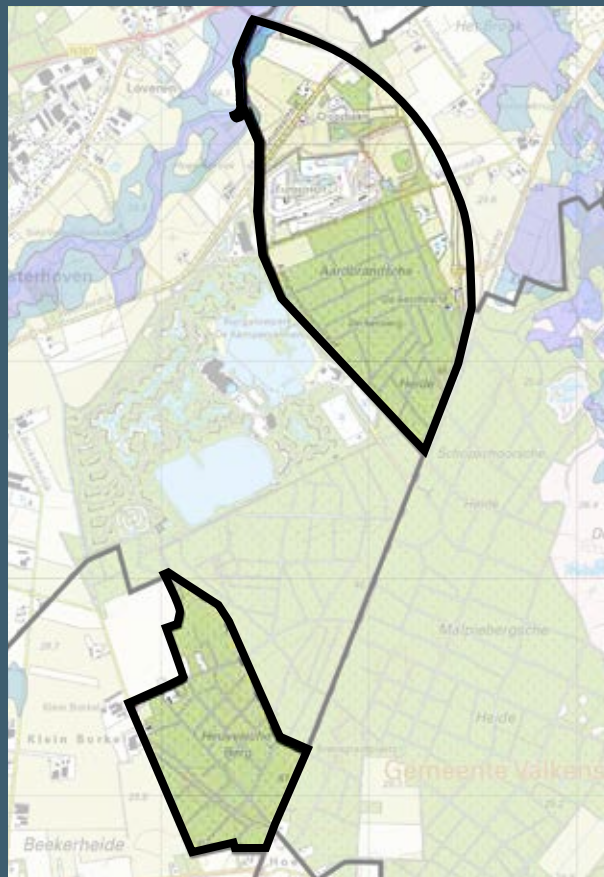
Recreatief routenetwerk

- In de bosgebied komen zowel wandel-, fiets- en ruiterroutes samen. Routes centreren zich bij oversteekpunten nabij de N69.

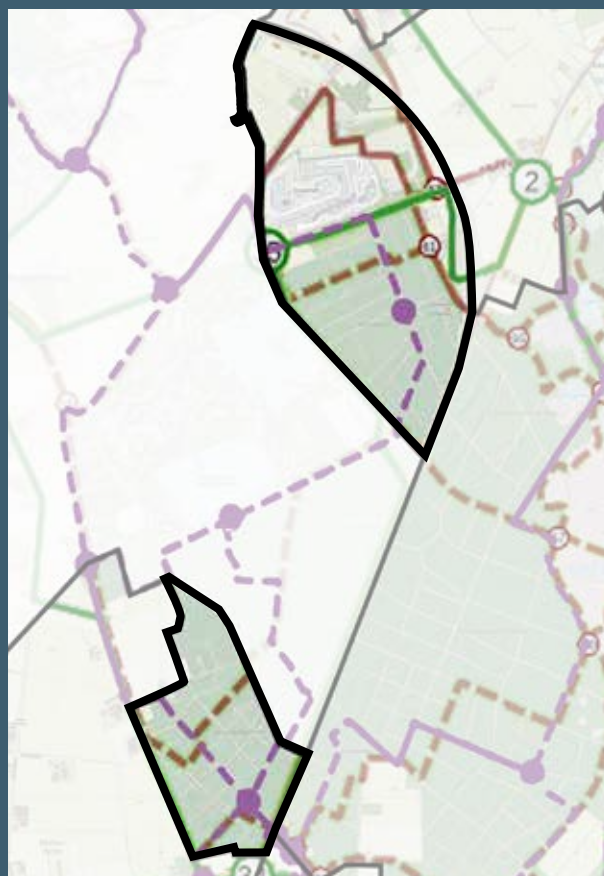
Interim omgevingsverordening (2022)

- Natuur Netwerk Brabant
- Groenblauwe mantel
- Natura2000

Interim omgevingsverordening (2022)

- Reservering waterberging
- Regionale waterberging

Recreatieve routes

- Rood: wandelnetwerk
- Groen: fietsnetwerk
- Paars: ruiterroutes

Uitvoeringsprogramma Dommelland

Gemeente Valkenswaard

Uitvoeringsprogramma Dommelland (2021)

Dit gebied is onderdeel van het deelgebied Leisurezone uit het uitvoeringsprogramma Dommelland. Met verschillende projecten wordt er invulling gegeven aan de volgende ambities:

Leisurezone

- Eén of meerdere intensieve leisurefuncties in aanvulling op het bestaande leisueraanbod met een significante toename van het aantal arbeidsplaatsen.
- Goede verbinding van de nieuwe Leisurezone met het bestaande leisurecluster en het centrum van Valkenswaard.
- Ligging nabij een hoofdroute met goede verbindingen per auto en OV.
- Het terrein zal op een goede wijze in het landschap ingepast worden en bij voorkeur ook op het terrein zelf de karakteristieken van het omringende gebied versterken.
- Ambitie is om bestaande natuurwaarden niet aan te tasten en waar mogelijk natuurwaarden te versterken.

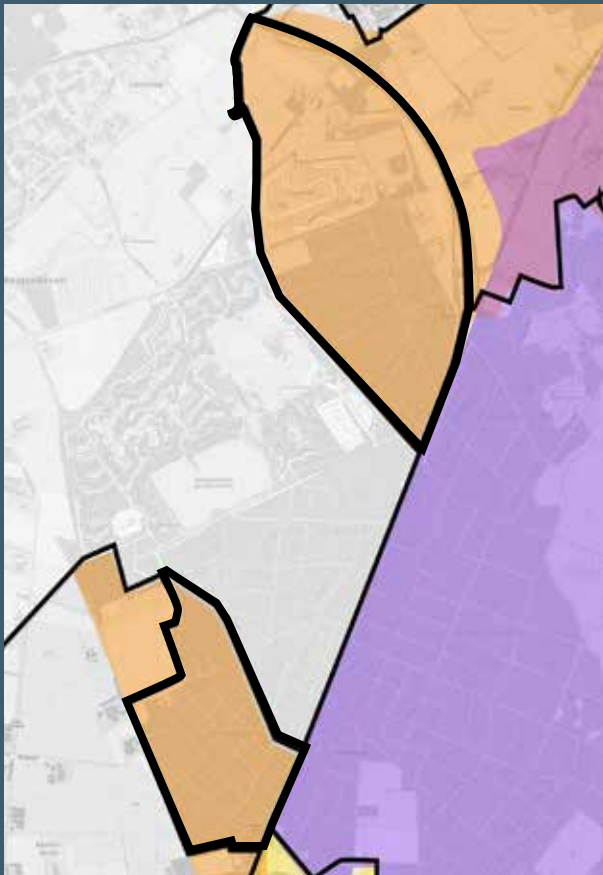
Reacties op Uitvoeringsprogramma Dommelland

Werkgroepen met bewoners (2021)

De belangrijkste uitkomsten die van toepassing zijn op dit gebied:

Leisurezone

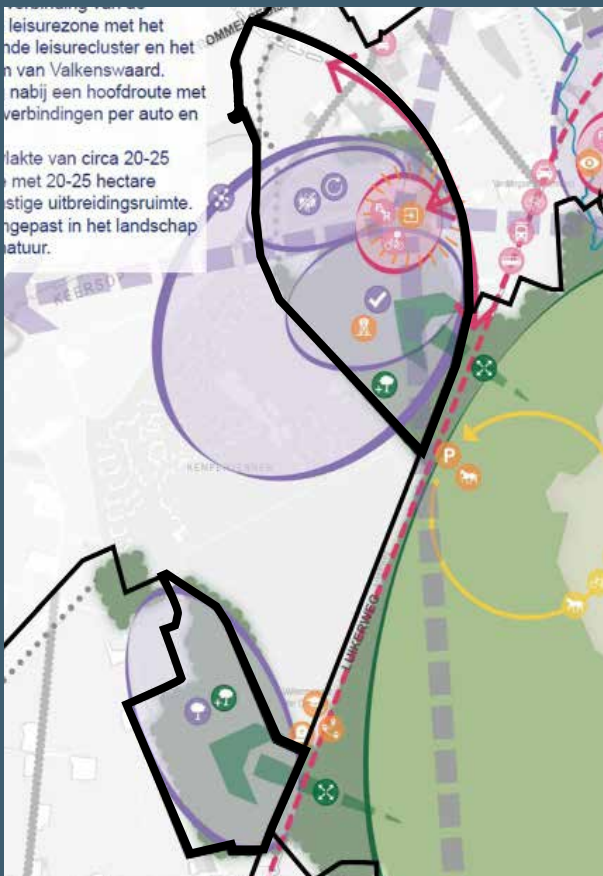
- Zoek naar een goede balans tussen intensieve leisure, extensieve recreatie en natuurwaarden.
- Cluster een nieuwe leisurefunctie met de bestaande leisurefuncties zoals het Eurocircuit.
- Zorg voor een goede ontsluiting richting de N69 met een duidelijke entree. De nieuwe ontsluiting moet zowel voor de bestaande als nieuwe leisurefuncties dienen.
- Zorg dat de leisurezone naast de auto ook goed bereikbaar is met het openbaar vervoer, fiets en voet.
- Maak de bosgebieden nabij de Kempervennen aantrekkelijk voor extensieve recreatie om de recreatiedruk op de kwetsbare natuur te spreiden.

Deelgebieden uitvoeringsprogramma Dommelland
 - oranje: leisurezone
 - paars: natuurpoort de Malpie

Uitvoeringsprogramma
 - Overzichtskart van alle opgaven

Posters werkatelier uitvoeringsplan Dommelland
 - Ambities opgesteld door werkgroepen
 met bewoners

Visie en plannen gebiedspartners

Waterschap de Dommel

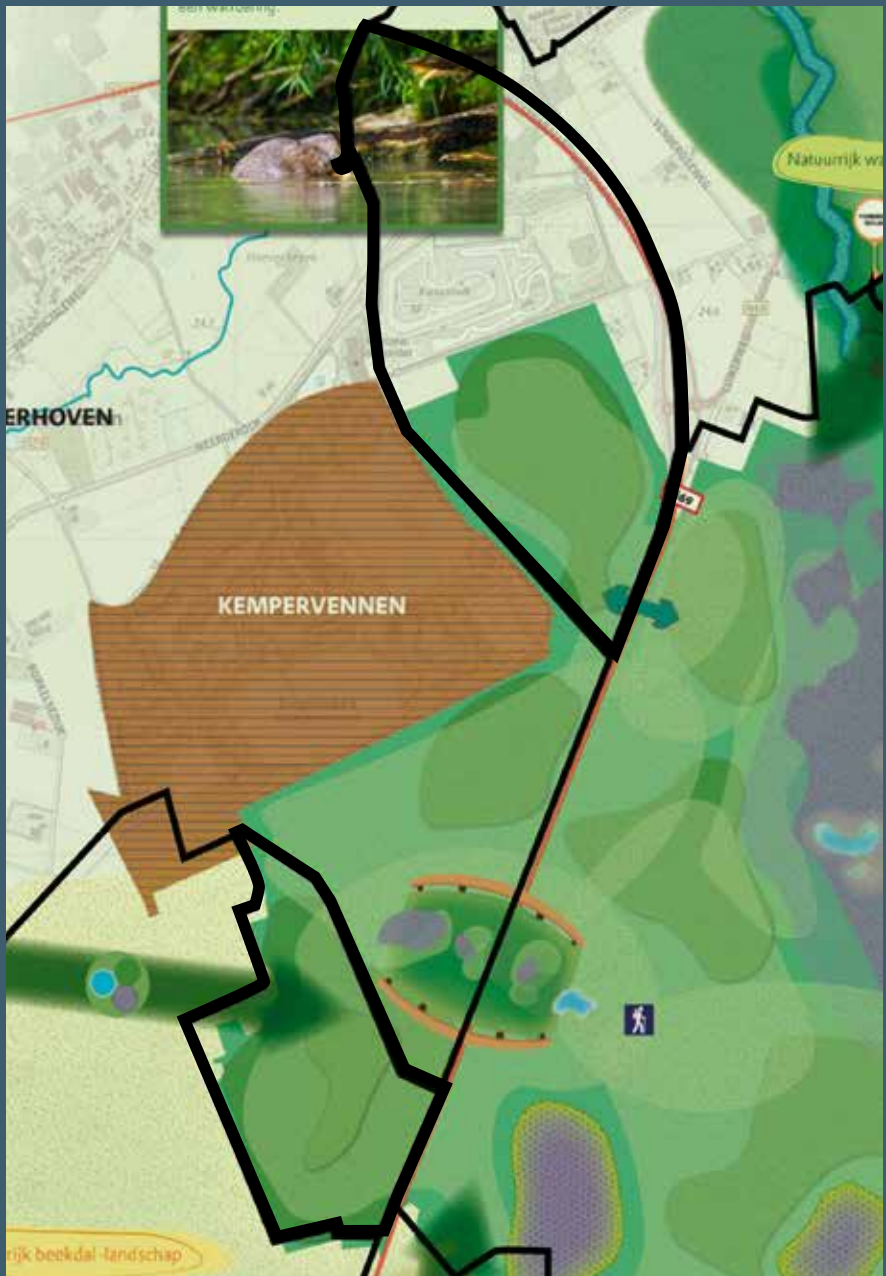
Aandacht voor klimaatadaptatie & waterrobustheid.

Ingrepen:

- Sloten dempen of verondiepen. Zowel in landbouw- en natuurgebied als bermsloten langs wegen.
- Stuwtejes plaatsen om in de winter water vast te houden. Voorkomt sproeien in het voorjaar.
- Afkoppelen van hemelwater van de riolering en ruimte voor infiltratie.
- Gebruik inheemse soorten. Beter voor de biodiversiteit en minder water nodig.
- Inzetten op toekomstbestendige teelten.

Streefbeeld Dommeldal Natuurmonumenten

- Ecologische verbinding tussen bossen rondom Kempervennen en de Malpie (ecoduct). Het gaat daarbij om stevige brede verbindingen en overgangszones; cruciaal voor het behouden en versterken van de natuur. Ook de barrièrewerking van de N69 voor dieren zoals amfibieën, reeën en dassen moet verdwijnen.

Praatprent natuurmonumenten (2021)
- Kempervennen

Ontwikkelrichting Kempervennen e.o.

Doorontwikkeling naar veerkrachtige en klimaatadaptieve bossen met recreatieve meerwaarden en met ruimte voor een natuurpoort en andere passende leisurefuncties.

Vernatten van de bossen door het vasthouden van water in het gebied zelf en aan de randen.

Veerkrachtig boslandschap

- Door het omvormen van naaldhout naar soorten die een rijke strooisellaag ontwikkelen worden de bossen veerkrachtiger, kunnen ze beter water vast houden en worden ze ook ecologisch waardevol.

Leisurelandschap

- Een stevige recreatief-landschappelijke versterking van het gebied aan de Victorie-dijk, met de ontwikkeling van een Natuurpoort als aantrekkelijk startpunt voor een recreatief bezoek aan het gebied. Deze ontwikkeling dient ervoor te zorgen dat er een betere recreatieve verspreiding kan ontstaan en het Malpie-gebied wordt ontlast.
- Het Eurocircuit en omgeving vragen om een kwaliteitsverbetering. Belangrijk daarbij is dat de randen naar het Keersopdal en naar het gebied aan de oostzijde van het circuit dicht en groen zijn. Zo blijft het onderscheid duidelijk tussen de verschillende landschappen van 1: het Keersopdal, 2: het bos en de heide op de hoge gronden en 3: de jonge ontginningen rond de Venbergse Weg.
- Nieuwe leisureontwikkelingen mogen bestaande natuurwaarden niet nadelig beïnvloeden en dienen daarom gepaard te gaan met een robuuste landschappelijke inbedding. Een voorbeeld van een leisureontwikkeling zijn MTB parcours op de voormalige vuilnisbelt.
- De bossen dienen toegankelijk en aantrekkelijk te blijven en zijn belangrijk om de recreatiedruk in de wijde omgeving beter te spreiden.

Klimaatrobuust landschap

- Omvorming bossen naar rijke strooiselsoorten
- Landschappelijke inpassing N69 is afronding
- Landschappelijke inpassing eurocircuit en oude vuilstort, mogelijk in combinatie met leisure activiteiten.

Recreatief boslandschap

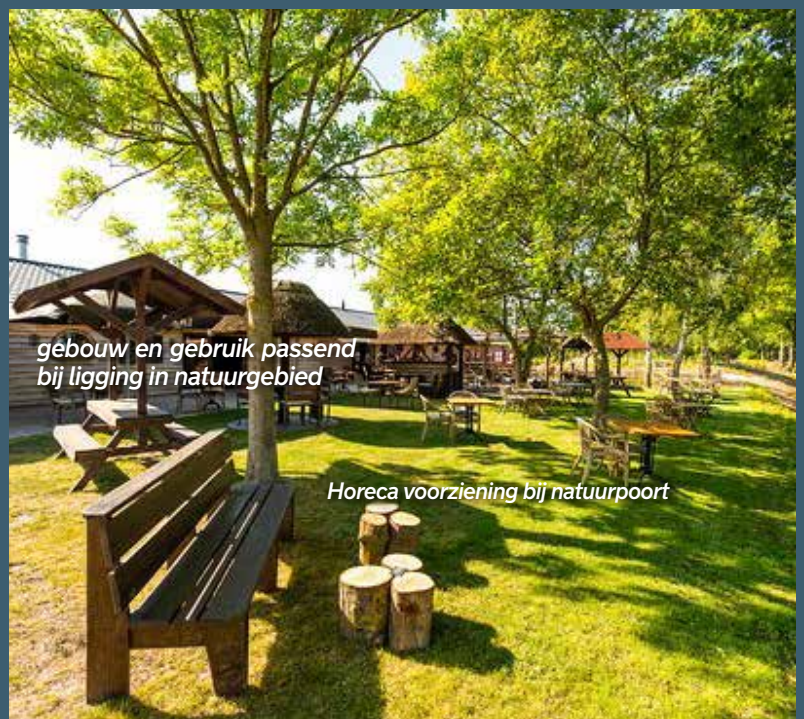
goed begaanbare paden

bijzondere beleving van het bos

kinder-routes

gebouw en gebruik passend bij ligging in natuurgebied

Horeca voorziening bij natuurpoort

aandacht voor educatie

veerkrachtig bos

Recreatieve voorzieningen goed bereikbaar vanuit de dorpen

Eerste maatregelenoverzicht Kempervennen e.o.

Maatregelen fysiek

- Bos- en natuurontwikkeling met hydrologische maatregelen
- Oude vuilstort landschappelijk inpassen in combinatie met recreatieve functie
- Landschappelijke inpassing N69
- Faunapassage i.s.m. N69.

Visiekaart deelgebied 6 Kempervennen e.o.

7 Beekerheide en het beekdal van de Beekloop

Het landschap

Het gebied

Dit deelgebied is als volgt begrensd:

- aan de gehele westzijde vormt de Beekloop de gemeentegrens met Bergeijk;
- aan de noordoostzijde zijn de bossen van De Malpie de grens;
- aan de zuidoostzijde is de provinciale weg N69 de grens;
- tegen de zuidzijde van het deelgebied ligt het natuurgebied de Plateaux.

De belangrijkste landschappelijke eenheden zijn:

- een grootschalig, weids en open agrarisch landschap in de vorm van de jonge heideontginning van de Beekerheide;
- twee buurtschappen, Heuvel en Klein Borkel, vooral bestaande uit op flinke afstand van elkaar liggende agrarische erven. Van clusters bebouwing is echter geen sprake.
- meerdere bossen: Berkheuvelds, Het Schut en het bos van De Plateaux. Ze maken alle drie deel uit van bossen die doorlopen buiten de grenzen van dit deelgebied.

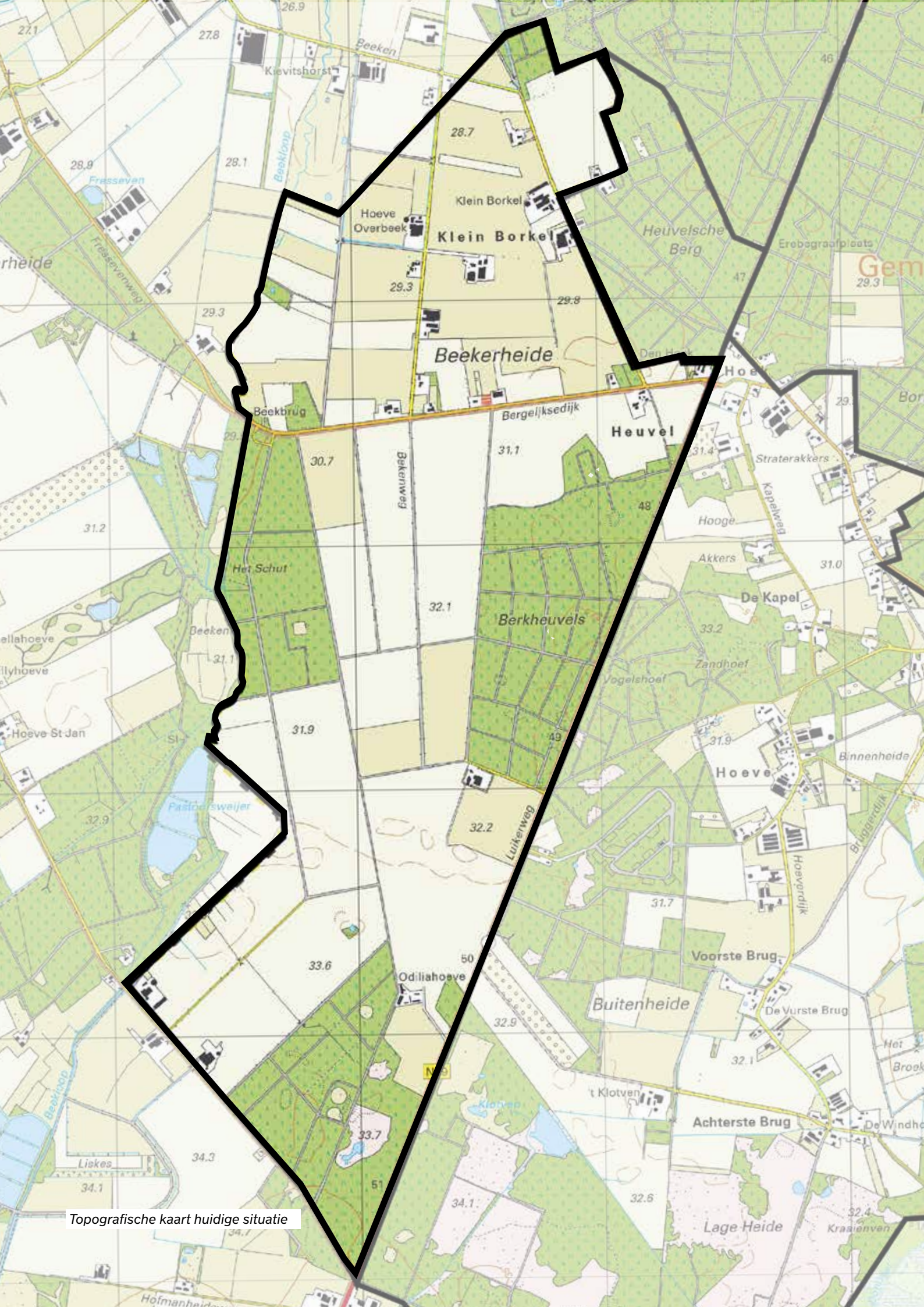
Kenschets van het landschap

Het landschap van de jonge heideontginningen kenmerkt zich door een rationele inrichting met een regelmatige blokverkaveling, rechte wegen en paden en een aantal grote agrarische bedrijven. Het landschap is erg open en weids, met lange doorzichten.

De bossen zijn productiebossen met van oorsprong naaldhoutsoorten. Ze zijn ruimtelijk van elkaar gescheiden door het landbouwgebied. Het gebied Klein Borkel, ten noorden van de Bergeijkse dijk, is landschappelijk meer verweven met het landelijk gebied van Westerhoven dan dat van Valkenswaard.

Landbouwgronden Beekerheide

Topografische kaart huidige situatie

Cultuurhistorie

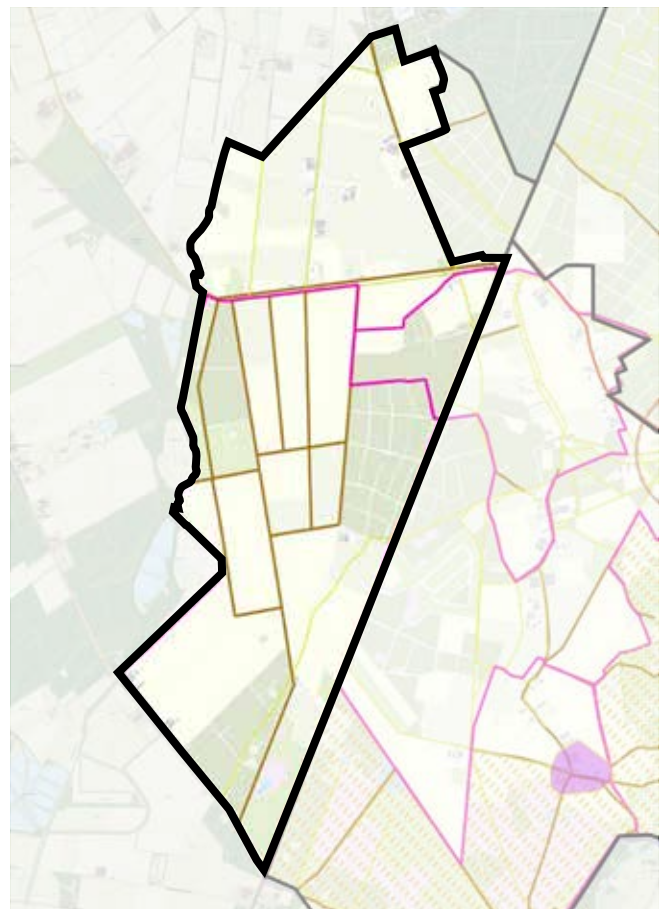
Beekerheide ligt op hoge, drogere gronden, die anders dan de beekdalen en de flanken daarvan van oorsprong niet geschikt waren voor landbouw. Ze behielden lang hun oorspronkelijke bosvegetatie om vanaf de late middeleeuwen te degenereren tot open heidevelden. Op verschillende plekken lagen nattere laagtes en vennen. Pas in de periode 1930-1945 is het gebied ontgonnen en verkaveld. Hiervoor zijn ook de sloten gegraven en de vennen drooggelegd.

De Beekloop is een gegraven beekstelsel en verbindt een reeks laagtes en vennen. Het wordt gevoed met ingelaten water uit België. Langs de loop lagen verschillende aangelegde vloeivelden en enkele kleinschalige clustertjes bestaande uit bouw- en hooilandjes met een kleinschalige percelering en omzoomd door beplantingen.

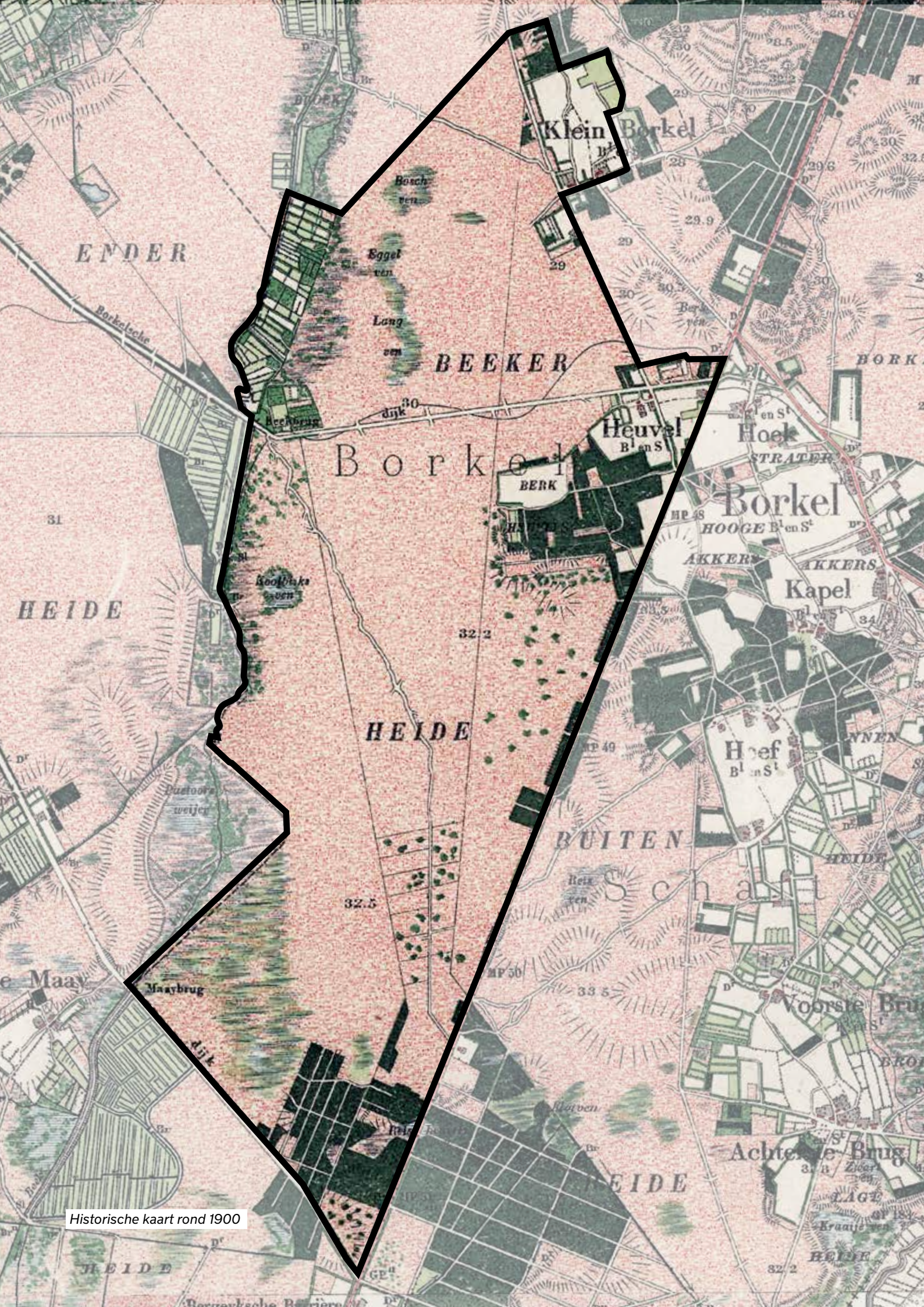
De buurtschappen Klein Borkel en Heuvel in het oostelijk deel van het deelgebied zijn kampongtingingen met enkele bouwlanden rondom de erven.

Cultuurhistorische waardenkaart

- Beekerheide is een jonge heideontginning. De rationele verkaveling ten zuiden van de Bergeijksedijk met de bijbehorende laanstructuren is opgenomen als cultuurhistorisch waardevol.
- Het oude akkercomplex Borkel, ten oosten van de Beekerheide, is een cultuurhistorische ensemble.
- De Luikerweg, N69, is onderdeel van de oude steenweg van 's-Hertogenbosch, via onder andere Valkenswaard, Hasselt en Tongeren naar Luik. Deze weg is aangeduid als cultuurhistorisch waardevol.

Cultuurhistorische waardenkaart (2021)

Historische kaart rond 1900

Bodem en Water

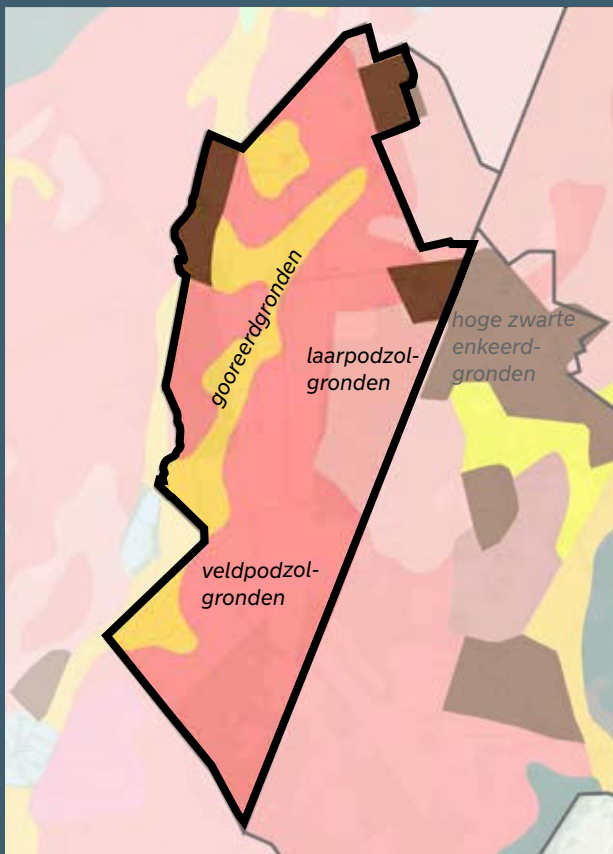
Huidig watersysteem

Het zuidelijk deel van dit deelgebied ligt op een hoger gelegen dekzandrug die naar het noorden toe afhelt. De perceelssloten wateren af richting de Beekloop. Alleen de noordelijke sloten worden als A-watergangen gekenmerkt.

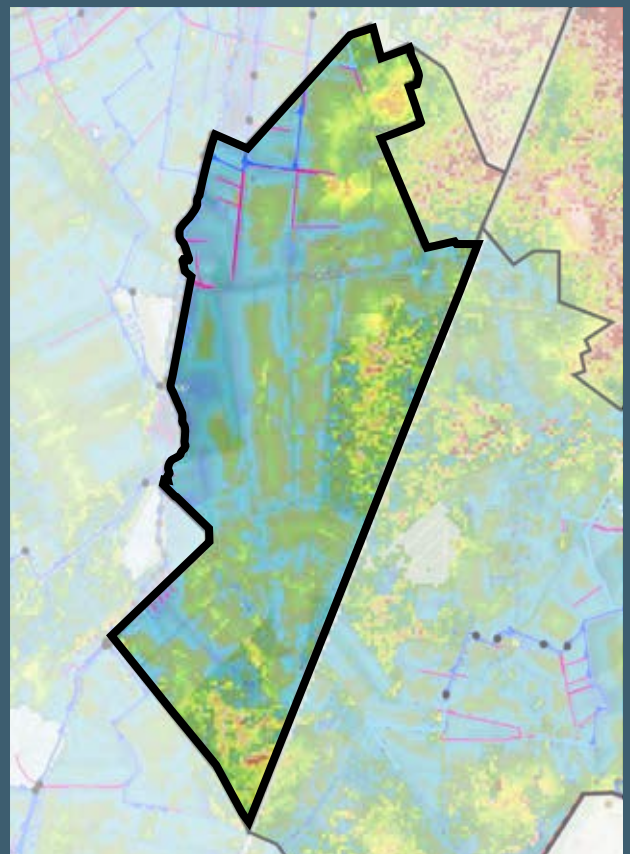
Bodem

Het gebied bestaat voornamelijk uit voedselarmere zandgronden op de hogere koppen. Oude vruchtbare akkergronden, de enkeerdgronden, zijn terug te vinden bij de oude buurtschappen van Klein Borkel en Heuvel en nabij de beekloop. De gooreerdgronden verwijzen naar de vroegere moerassige plekken, zij zijn natter en wat vruchtbaarder van aard.

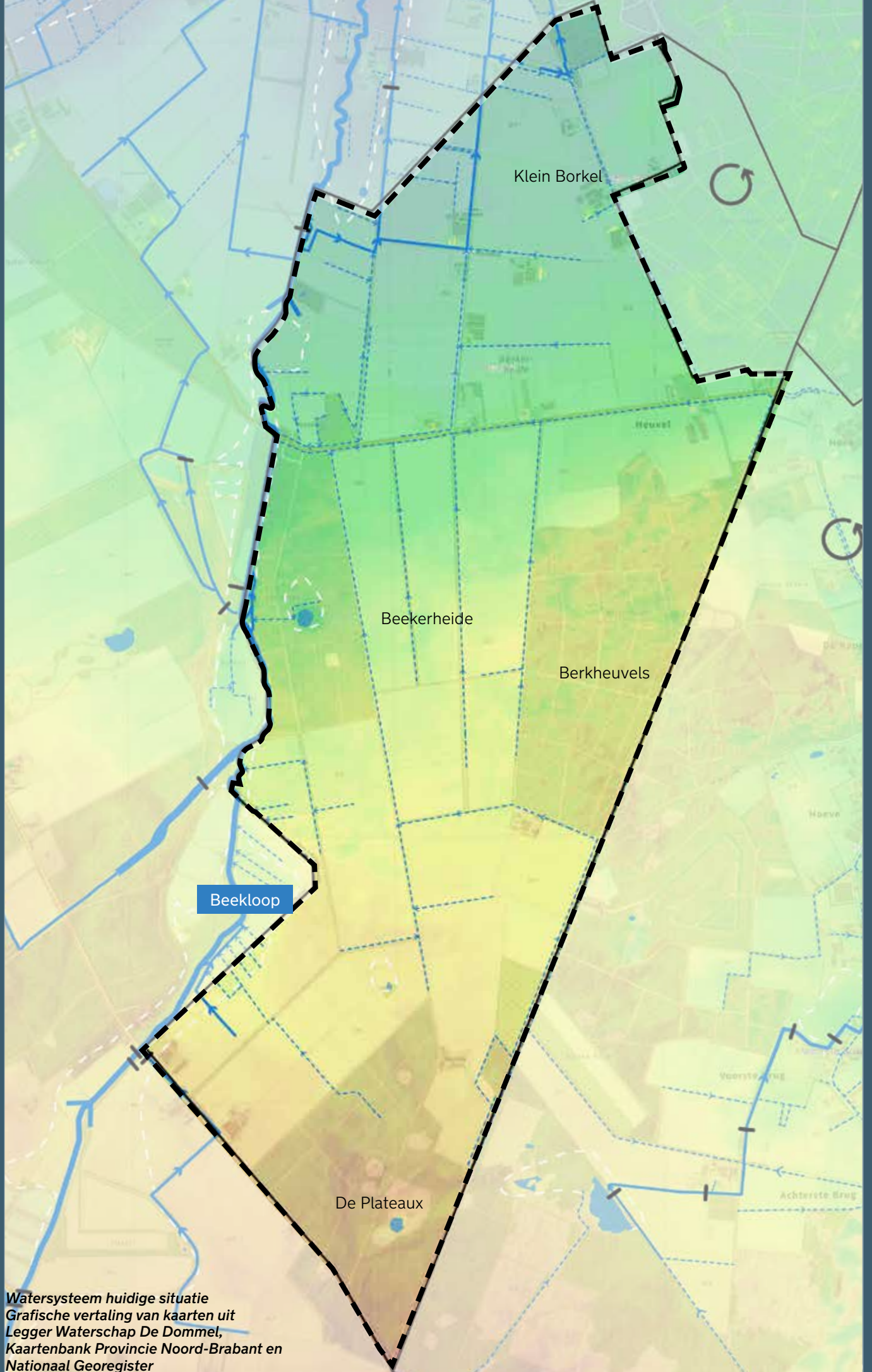
Ondergronden

Bodemkaart
Kaartenbank Provincie Noord-Brabant

Gemiddelde hoogste grondwaterstand (GHG)
met legger Waterschap De Dommel

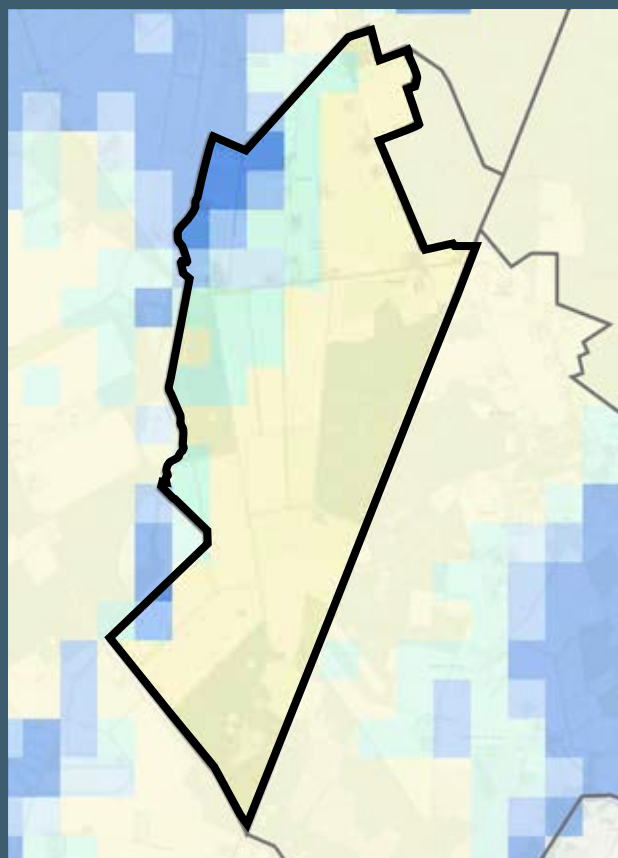

*Watersysteem huidige situatie
Grafische vertaling van kaarten uit
Legger Waterschap De Dommel,
Kaartenbank Provincie Noord-Brabant en
Nationaal Georegister*

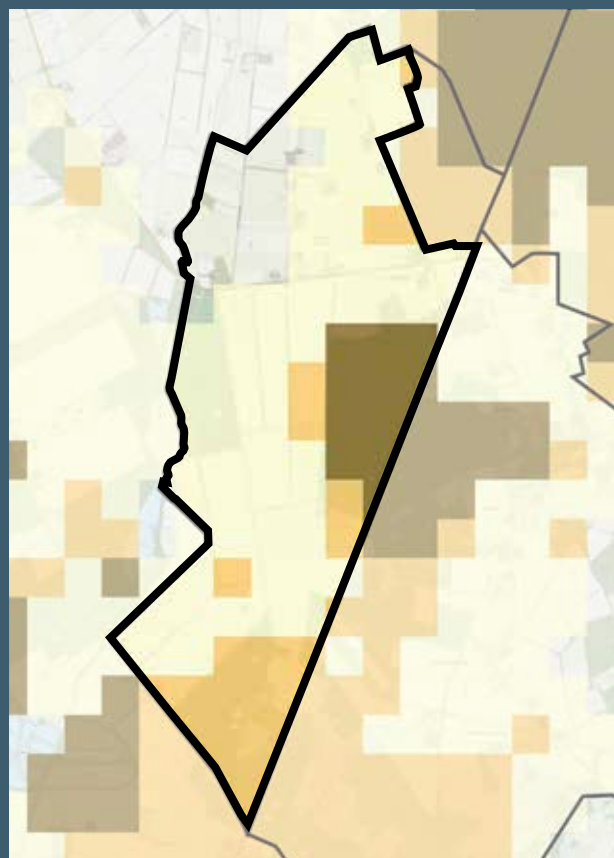
Aandachtspunten voor een klimaatrobuust watersysteem

- De gronden langs de Beekloop zijn kwelgevoelig. Op dit moment stroomt kwelwater via sloten direct naar de beek en wordt vervolgens afgevoerd.
- Op de oostelijke 'Berkheuvels' en de zuidelijke Plateaux zijn de gronden door de hogere ligging en lage grondwaterstanden droogtegevoelig;
- In het landbouwgebied liggen beregeningsputten waaruit bij droogte grondwater onttrokken wordt.

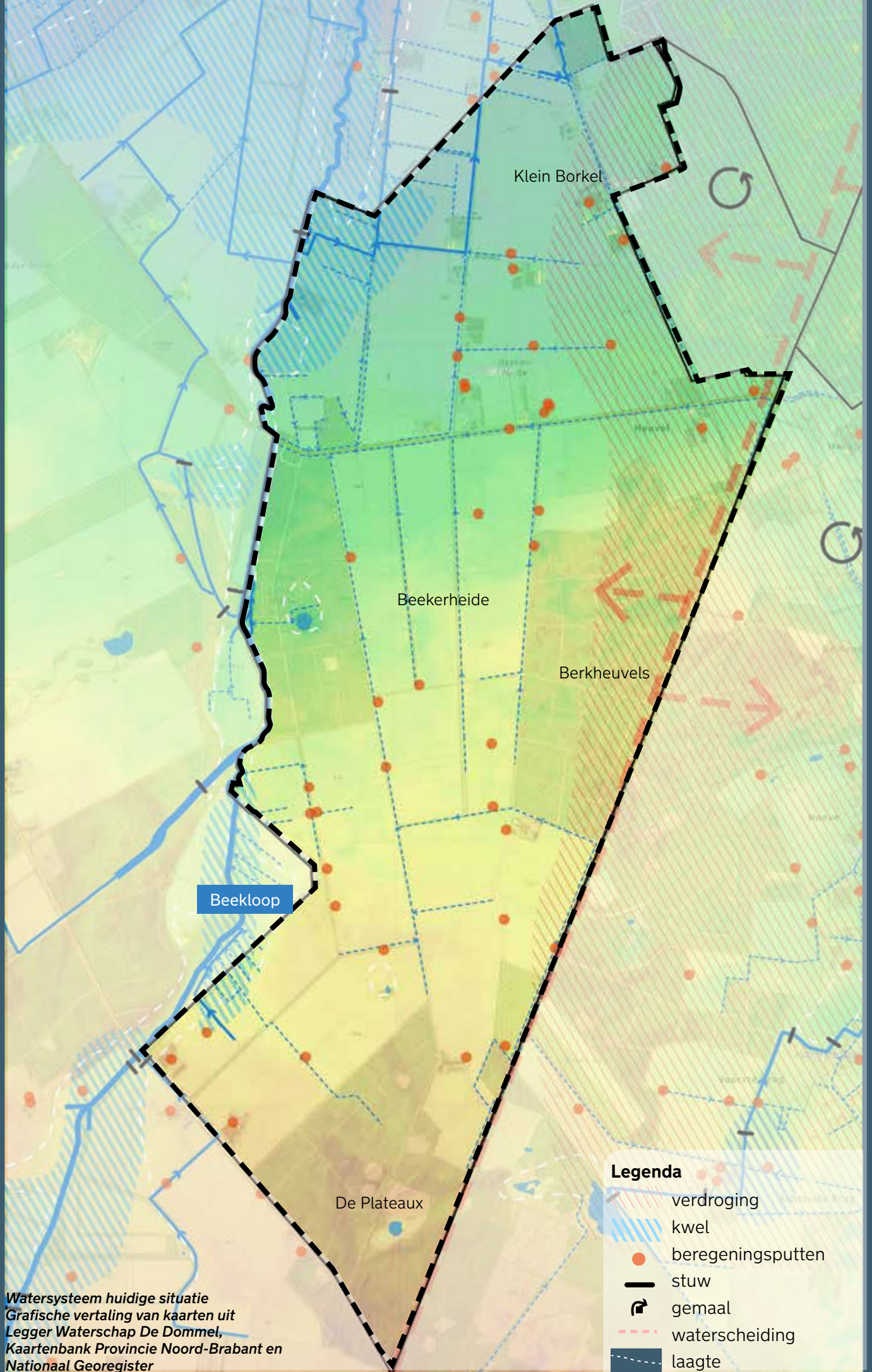
Ondergronden

Kwel en infiltratie
Kaartenbank Provincie Noord-Brabant

Droogtestress
Kaartenbank Provincie Noord-Brabant

Watersysteem huidige situatie
 Grafische vertaling van kaarten uit
 Legger Waterschap De Dommel,
 Kaartenbank Provincie Noord-Brabant en
 Nationaal Georegister

- Legenda**
- verdroging
 - kwel
 - beregeningsputten
 - stuw
 - gemaal
 - waterscheiding
 - laagte

Relevante beleidskaders en ambities

Provincie Noord Brabant

Interim omgevingsverordening (2022)

- De boscomplexen zijn opgenomen in het Natuur Netwerk Brabant. De bossen die onderdeel zijn van natuurgebied De Plateaux zijn aangeduid als Natura-2000 gebied.
- Een perceelsrand parallel aan de Bergeijksedijk is aangewezen als droge ecologische verbindingzone. Deze verbindt de bossen van Het Schut en de Berkheuvels.
- Alle overige gronden zijn geduid als groenblauwe mantel. Dit is een zone die als buffer fungeert voor natuurgebieden en die de ruimtelijke samenhang versterkt tussen natuurgebieden.
- Langs de Beekloop zijn enkele gronden aangewezen als (reservering voor) regionale waterberging.

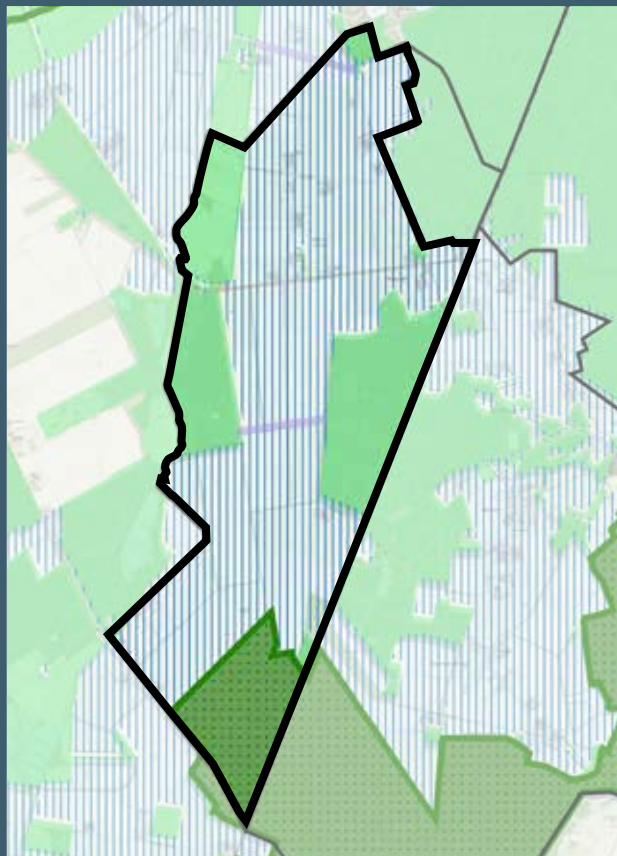
Natuurbeheerplan

- De gronden die onderdeel zijn van het Natura-2000 gebied zijn ook aangewezen als natte natuurparel. Dit zijn waterafhankelijke natuurgebieden met bijzondere ecologische waarden. Belangrijk hier is het verbeteren van de waterkwaliteit en het voorkomen van verdroging.

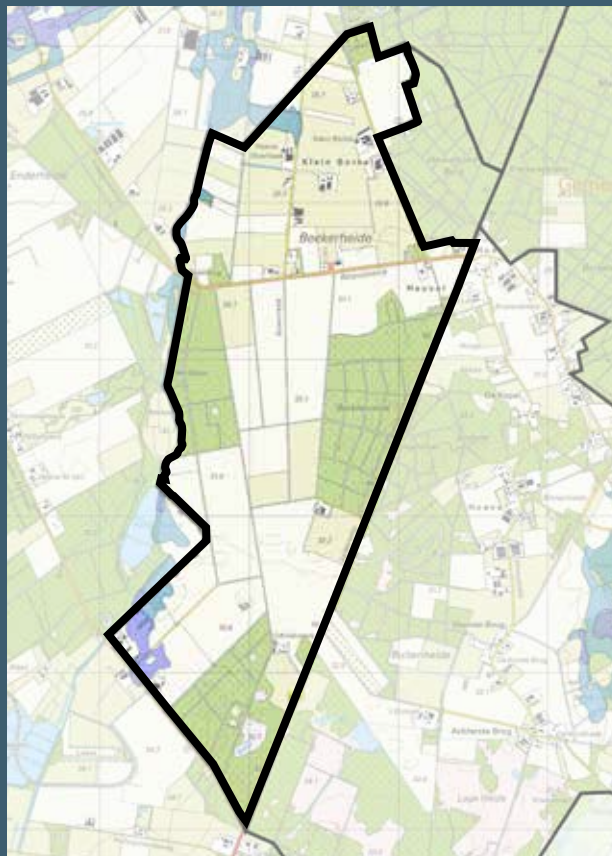
Overige aanleidingen

Recreatief routenetwerk

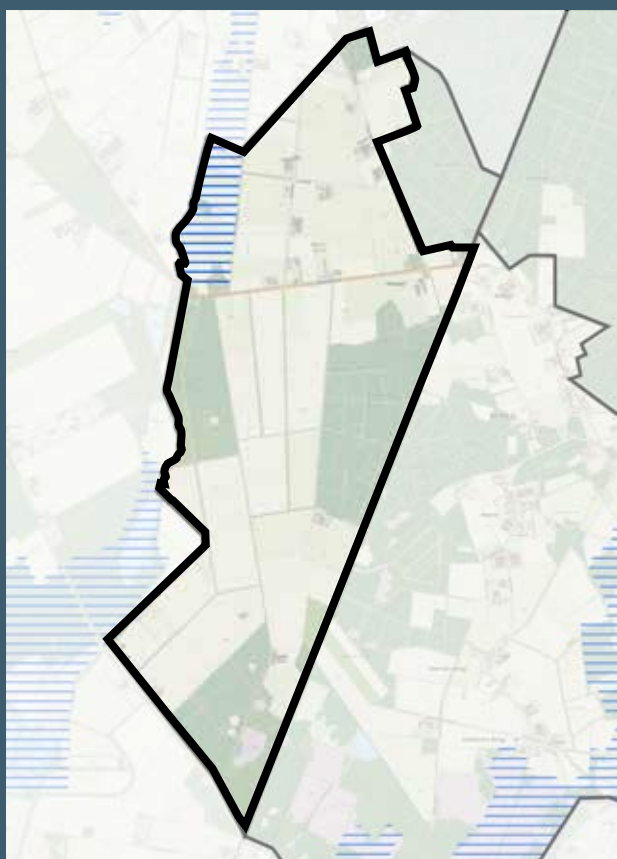
- Langs de Beekloop liggen enkele wandelroutes. Verder kent het gebied zandpaden tussen de akkers en door de boscomplexen. De Luikerweg vormt een barriere in de recreatieve dooradering van dit gebied. De verschillende routes komen samen bij de oversteekmogelijkheden.
- Naast de Bergeijksedijk ligt een fietspad. Verder zijn er geen (recreatieve) fietsroutes.

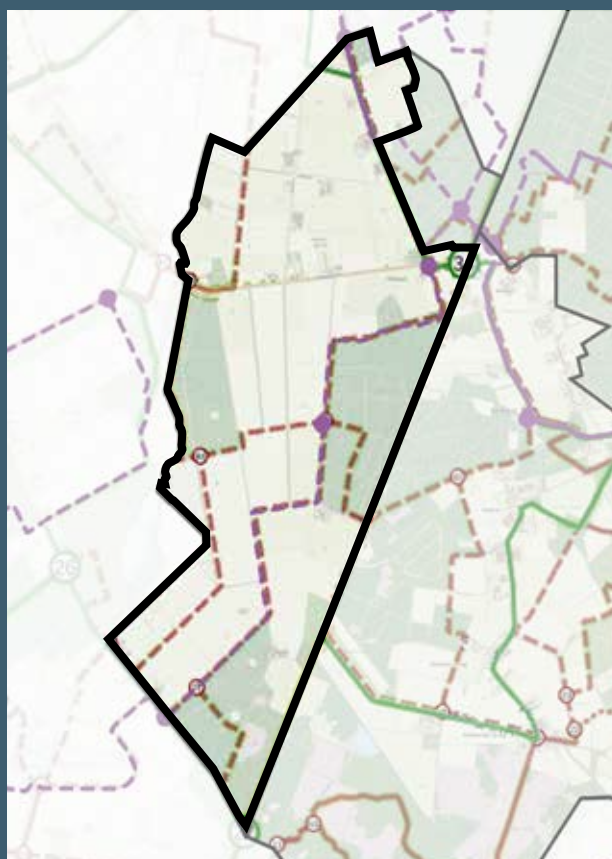
Interim omgevingsverordening (2022)
- Natuur Netwerk Brabant
- Groenblauwe mantel
- Natura2000

Interim omgevingsverordening (2022)
- Reservering waterberging
- Regionale waterberging

Natuurbeheerplan (2023)
- Natte natuur parel

Recreatieve routes
- Rood: wandelnetwerk
- Groen: fietsnetwerk
- Paars: ruiterroutes

Visie en plannen gebiedspartners

Streefbeeld Dommeldal Natuurmonumenten

Natuurlijk agrarisch landschap

- Transformeren van agrarisch gebied tot natuurrijke landschappen met ruimte voor natuurinclusieve landbouw. Een cultuurlandschap met soortenrijke akkers, graslanden, overhoekjes met bloemenweides en landschapselementen. Niet afhankelijk van grondwater.
- Een gevarieerd en aantrekkelijk landschap. Bebouwing en erven passen bij de kwaliteit, maat en schaal van het landschap.
- Gebied vormt daarmee een buffer voor de natuur rondom de Dommel.
- Een robuuste ecologische verbinding tussen het beekdal van de Beekloop en de boscomplexen rondom de N69.

Praatprent Gemeente Bergeijk en Lommel

De N69 (bovenlokaal verkeer) en de parallelwegen zijn gescheiden systemen. Voorstellen:

- Ongelijkvloerse recreatieve verbinding voor fiets en landbouwverkeer t.h.v. Maaij
- Nieuwe ecopassage noordelijk van Maaij

*Praatprent natuurmonumenten (2021)
- natuurlijk beekdallandschap*

*Praatprent Gemeente Bergeijk en Lommel
- Ambities opgesteld door werkgroepen met bewoners*

Ontwikkelrichting Beekerheide en het beekdal van de Beekloop

Beekerheide is een primair agrarisch gebied, waarbij het economisch landgebruik bijdraagt aan een gezonde bodem, schoon water en de versterking van de biodiversiteit.

Door water in het gebied vast te houden en te infiltreren wordt het grondwater aangevuld. Dit draagt bij aan het herstel van de aangrenzende Natura 2000-gebieden en de landbouw klimaatrobuuster te maken.

Een rationeel ingericht landschap met een robuuste dooradering

- Het gebied behoudt een groen-blauwe dooradering in de vorm van bomenrijen, singels, houtwallen en zandpaden met bermen. De maat en schaal van de agrarische ruimtes er tussen worden afgestemd op het rationele agrarische grondgebruik van het gebied. De singels en houtwallen breken de wind wat verdroging in een open landschap als dit beperkt. Ze vormen een habitat voor tal van diersoorten die nu niet of nauwelijks in het gebied voorkomen en die bijdragen aan natuurlijke gewasbescherming. Daarmee dragen ze bij aan de productiviteit van de akker.
- Daarnaast zorgt deze dooradering voor een verbinding voor planten en dieren tussen de omgeving van de Beekloop, de Berkheuvels en De Plateaux. Zo wordt het natuurlijk systeem veerkrachtiger en de biodiversiteit versterkt.

Klimaatrobuust landschap

Naast de groenblauwe dooradering zijn er andere maatregelen te nemen die dit deelgebied klimaatrobuuster kunnen maken:

- Het dempen en stuwen van de sloten zodat de oppervlakkige afvoer van regenwater verminderd en infiltratie vergroot wordt;
- Het versterken van het waterbergend vermogen van de bosbodems door het opbouwen van een hoger organisch stof gehalte in de bodem. Bijvoorbeeld door het vervangen van naaldhout door rijkestrooiselsoorten.
- Het beschikbaar houden van de natuurlijke overstromingsgebieden, gereserveerd voor periodieke waterberging;
- Het dempen van de sloot tussen De Plateaux en de Beekloop om daarmee de grondwaterstanden langs het natuurgebied te verhogen en verdere verdroging te voorkomen.

Versterken ecologisch systeem

- Robuuste ecologische verbinding tussen het beekdal van de Beekloop en de boscomplexen rondom de N69.
- Versterken biodiversiteit door groenblauwe dooradering

Duurzaam agrarisch ondernemerschap

- Agrarisch landgebruik gaat samen met biodiversiteitsherstel, schoon water en een gezonde bodem.
- Op de gronden op de overgang naar de Beekloop is door de toekomstige vernatting extensief grondgebruik mogelijk. Extensieve begrazing of nieuwe teelten zijn een alternatief.
- Op de hogere koppen in het zuiden zal in de toekomst geen of minder beregening mogelijk zijn, er dient rekening te worden gehouden met teelten die tegen droogte kunnen.

VRAAGSTUK

- Vernatting van het gebied heeft consequenties voor de landbouw, dit vraagt om een zorgvuldige aanpak

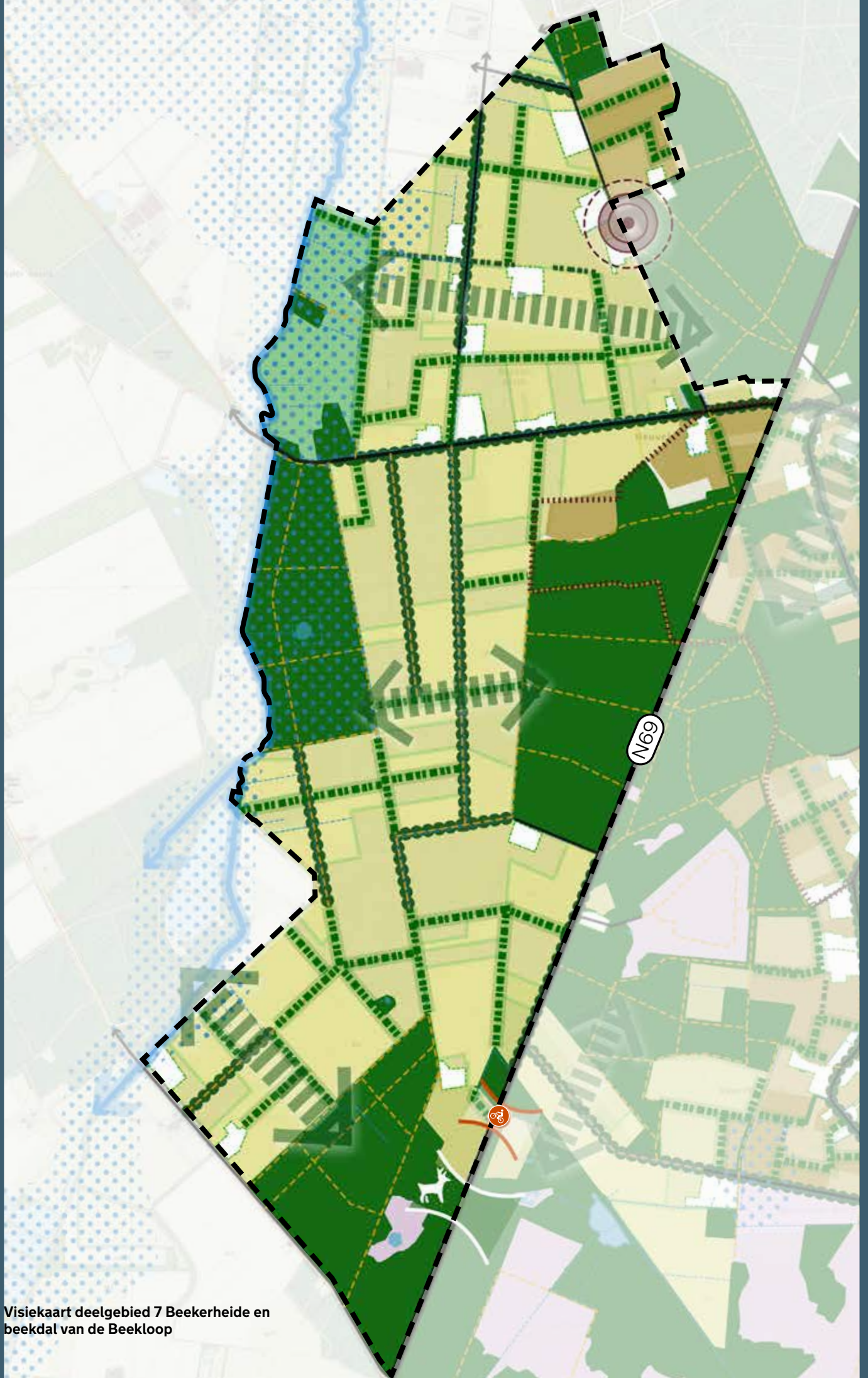
Referenties landschap en toekomstig agrarisch gebruik

Eerste maatregelenoverzicht Beekerheide en het beekdal van de Beekloop

Maatregelen fysiek

- Aanleg van 2 robuuste ecologische verbindingzones (noord en zuid) tussen Beekloop en de bossen bij de N69.
- Ongelijkvloerse recreatieve verbinding voor fiets en landbouwverkeer t.h.v. de straat Maaij
- Nieuwe ecopassage noordelijk van Maaij i.s.m. N69-zuid.
- Behoud en herstel van de beplante wegen en zandpaden.

Visiekaart deelgebied 7 Beekerheide en beekdal van de Beekloop

8 Omgeving Borkel en de Plateaux

Het landschap

Het gebied

Dit deelgebied ligt op de overgang van de hoger gelegen bossen en heide naar het lager gelegen beekdal van de Dommel. Het gebied wordt begrensd door:

- het bosgebied De Malpie in het noorden;
- de Dommel met de daarlangs liggende beekdalgronden in het oosten;
- de grens van met de gemeente Bergeijkse en met België in het zuiden;
- de provinciale weg N69 in het westen.

De belangrijkste landschappelijke eenheden zijn:

- de dorpskern Borkel en de buurtschappen De Kapel, Hoeve, en Voortse en Achterste Brug;
- agrarische landerijen rondom het dorp en de buurtschappen;
- de bossen langs de Luikerweg (N69) met daarin een MOB-complex;
- het natuurgebied (Natura2000) De Plateaux in het zuiden.

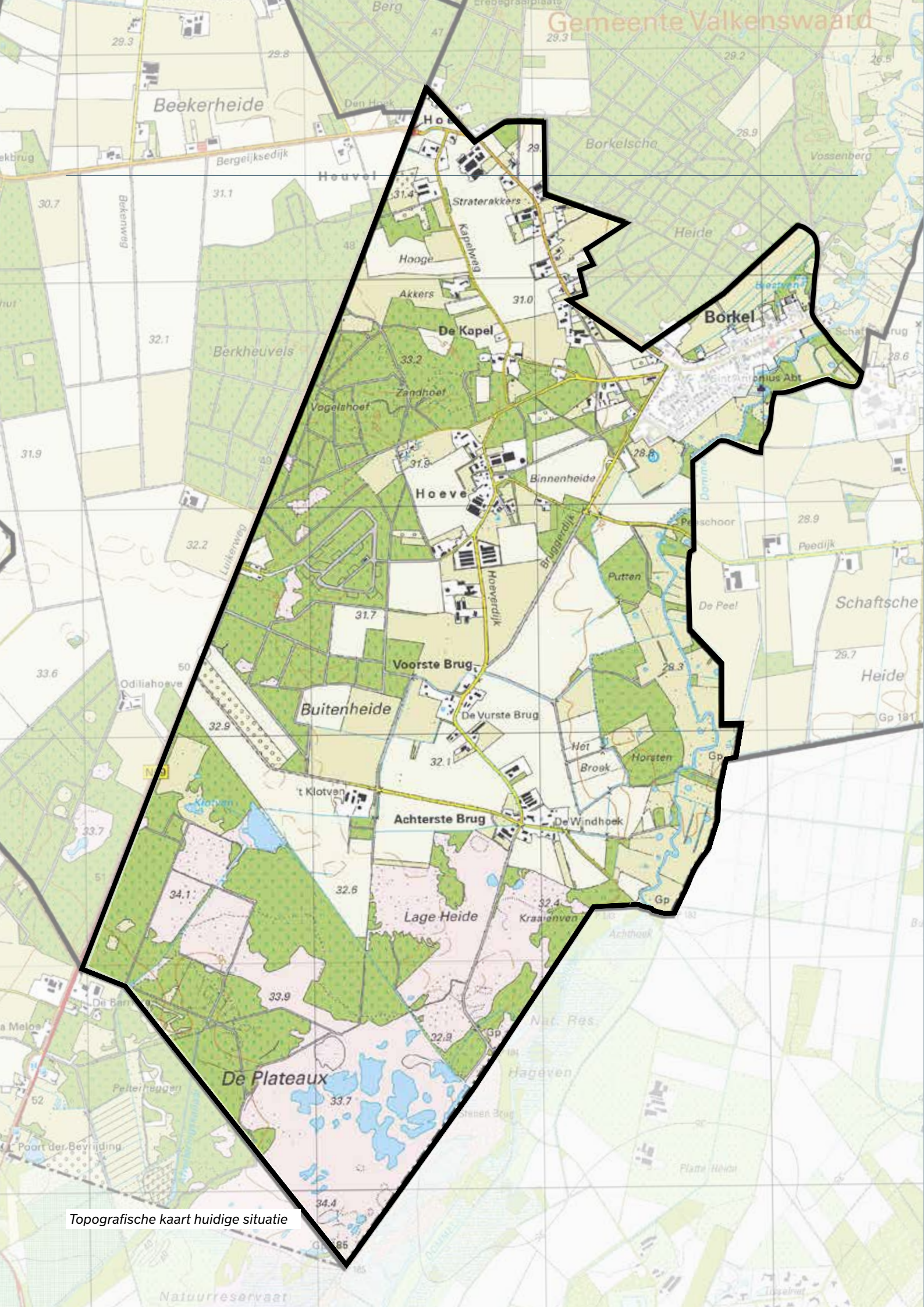
Kenschets van het landschap

De dorpskern Borkel ligt 'langs de Dommel temidden van een nog tamelijk 'authentiek' kleinschalig landschap. Ook De Kapel, Hoeve, Voorste Brug en Achterste Brug liggen op de overgang van hogere gronden naar het beekdal van de Dommel. Het zijn nog altijd herkenbare en cultuurhistorisch waardevolle buurtschappen die het landschap kwaliteit geven. Karakteristiek zijn ook de oude akkercomplexen (bolle akkers) die om de buurtschappen heen liggen. De bossen bij Hoeve zijn van waarde als verbinding tussen de Plateaux en de Malpie, en hebben een recreatieve waarde, voor zowel bewoners als kampeerders in het gebied.

Het landschap heeft door de ruilverkaveling in de jaren "70 een flinke schaalvergroting gekend. Veel perceelsbeplantingen zijn verdwenen waardoor het landschap opener is geworden, vooral in het zuidelijk deel van dit deelgebied. Veel agrarische erven zijn groter geworden met meer bebouwing en het natte landschap in het zuiden is ontwaterd ten behoeve van landbouw. Toch vertegenwoordigt dit deelgebied bijzondere landschappelijke kwaliteiten die vooral door bewoners en recreanten hoog gewaardeerd worden.

Natuurgebied Plateaux, Natura 2000

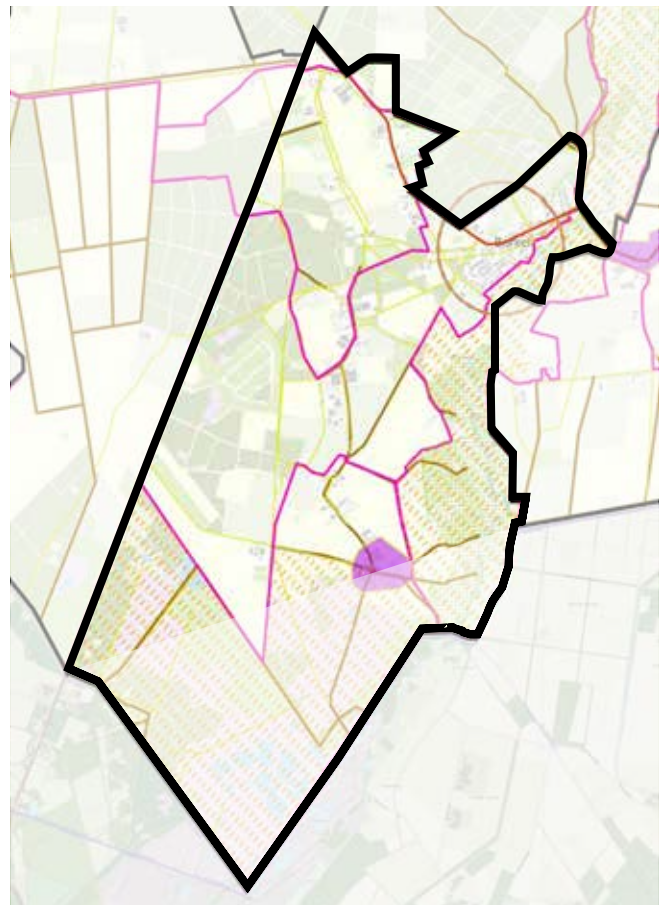
Topografische kaart huidige situatie

Cultuurhistorie

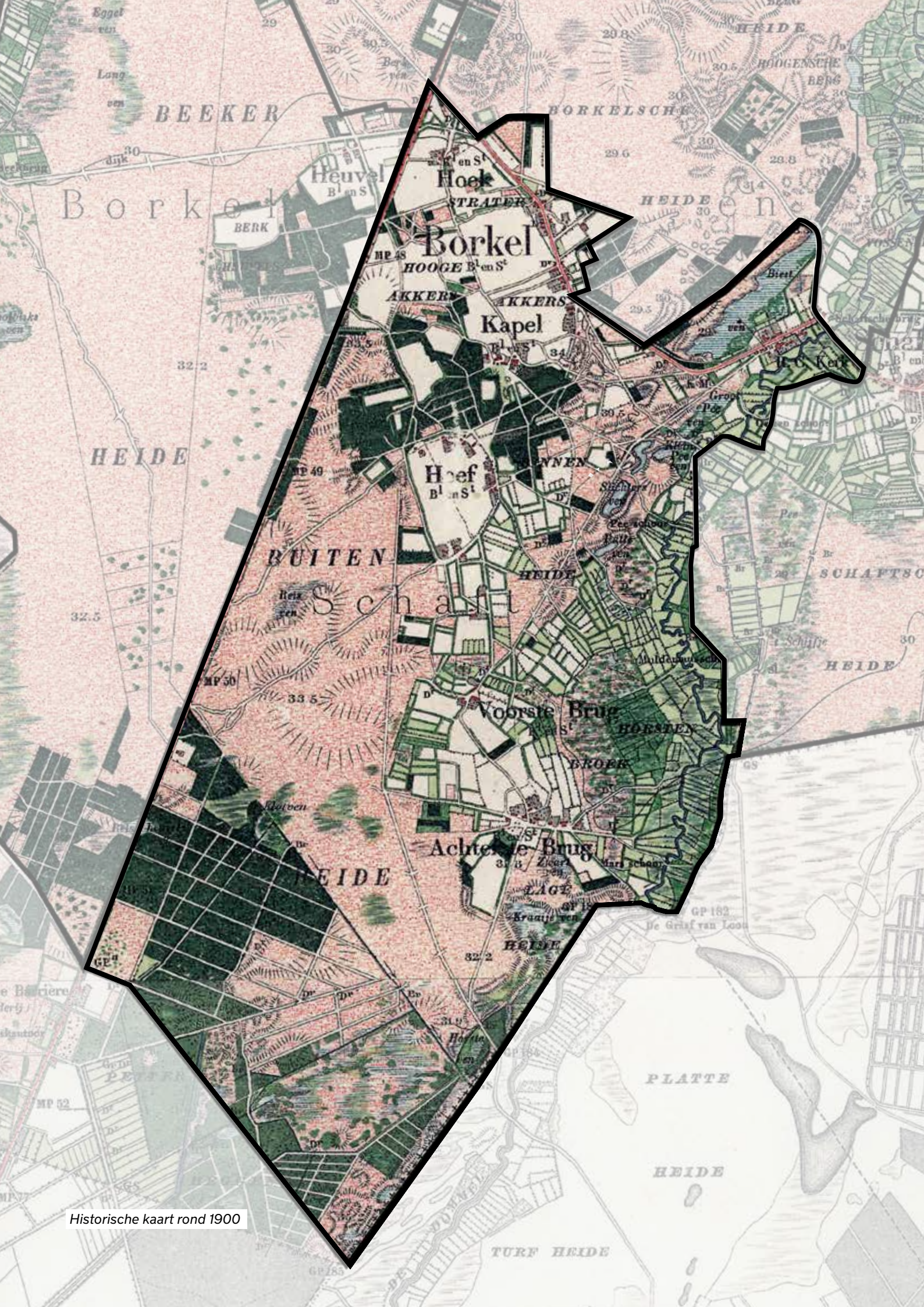
Borkel en de andere buurtschappen liggen op de overgang van de hogere en drogere voormalige heide naar het nattere beekdal waar de hooilandjes lagen. Rondom de dorpen liggen ook de oude bouwlanden: de akkers die eeuwenlang gebruikt zijn voor het verbouwen van gewassen en daarvoor bemest werden met een combinatie van schapenmest en plagsel. De bouw- en hooilandjes hadden een kleinschalige percelering omzoomd door beplantingen.

Cultuurhistorische waardenkaart

- Het oude akkercomplex Borkel, ten westen van het huidige buurtschap, is een cultuurhistorisch ensemble, net als het jonge ontginningen De Plateaux rondom Achterste Brug.
- Het buurtschap Achterste Brug wordt gewaardeerd als complex van cultuurhistorisch belang om zijn historische stedenbouw.
- Molenbiotop benadrukt het belang van zichtrelaties op molen in Borkel

Cultuurhistorische waardenkaart (2021)

Historische kaart rond 1900

Bodem en Water

Huidig watersysteem

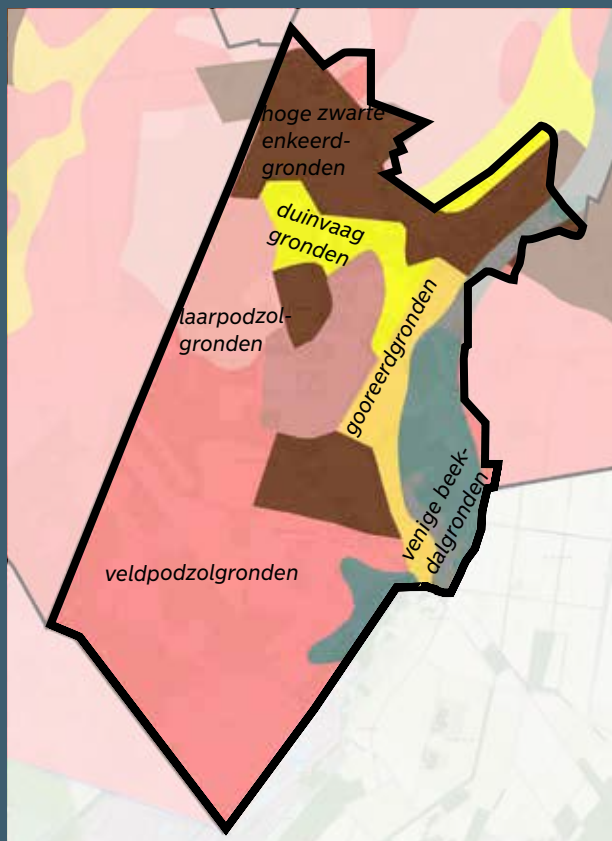
Dit deelgebied omvat het lager gelegen beekdal de Dommel, de hoge kop ten zuidwesten daarvan, ter hoogte van De Plateaux en daartussen de naar het beekdal aflopende flank. Het hele gebied watert af op de beek. Door het gebied loopt een (gestuwde) A-watergang die een groot deel parallel aan de Dommel loopt. Het gebied rondom Hoek heeft nauwelijks afwateringsloten, de landbouwgronden bij Hoeve, Voorste Brug en Achterste Brug wel. Het grootste deel van de afwatering van de Plateaux is afkoppeld op een (gestuwde) A-Watergang in het plangebied.

In het beekdal (venige beekdalgronden) ligt nauwelijks tot geen afwateringssysteem. Ten noorden van Borkel ligt ook een afvoerlose laagte, het Biestven. Middels twee gemalen wordt het water de Dommel ingepompt om (ten zuiden en ten noorden van Borkel) wateroverlast te voorkomen.

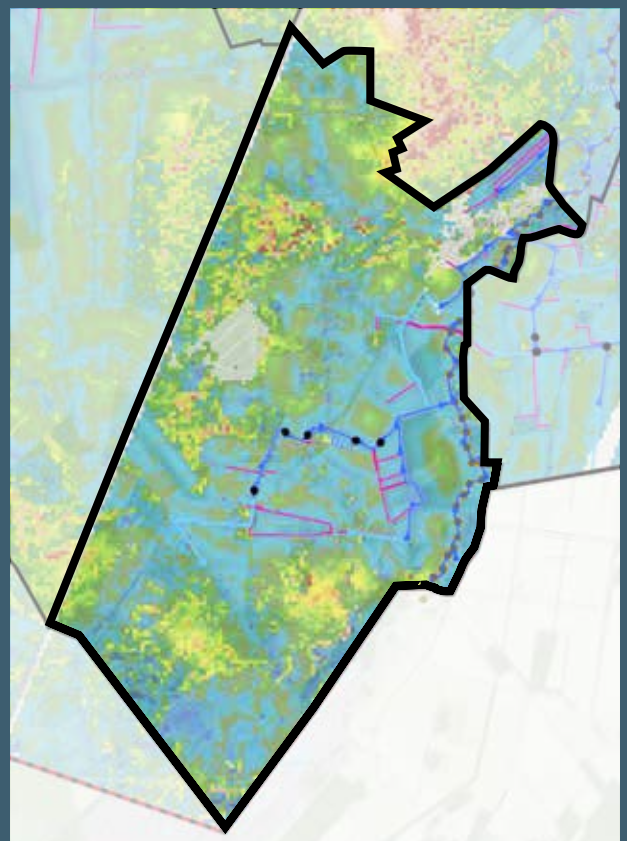
Bodem

Rondom Hoeve, Achterste brug, Hoek en Bokel liggen enkeerdgronden, dit zijn goede, vruchtbare akkergronden. Langs de beek liggende nattere beekdalgronden, de overige gronden bestaan met name uit voedselarme zandgronden.

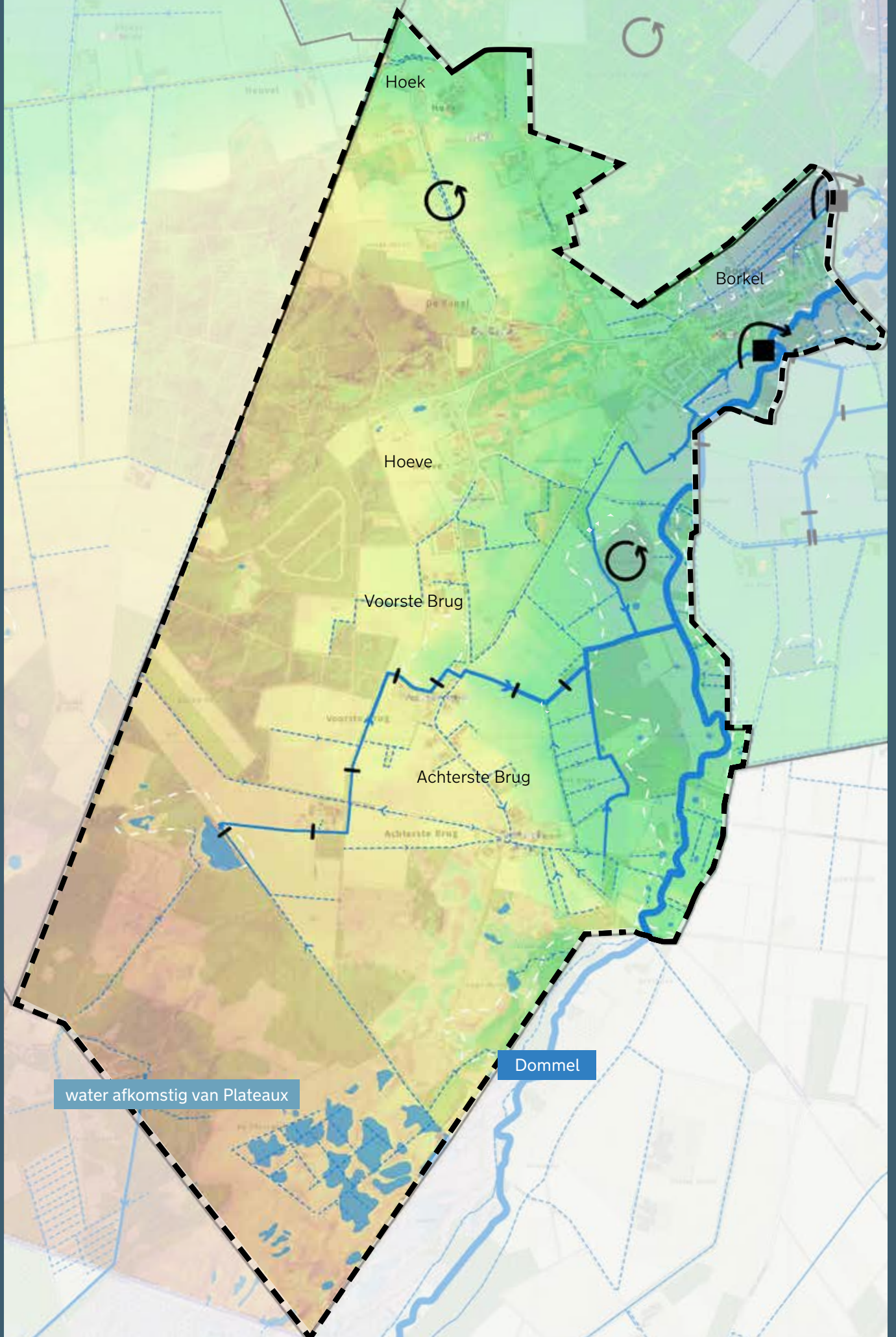
Ondergronden

Bodemkaart
Kaartenbank Provincie Noord-Brabant

Gemiddelde hoogste grondwaterstand (GHG)
met legger Waterschap De Dommel

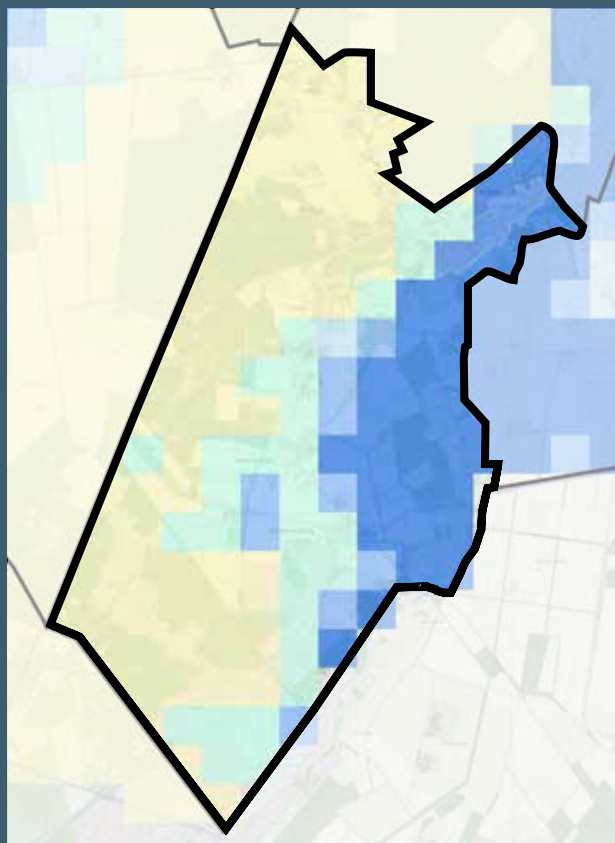

Watersysteem huidige situatie
 Grafische vertaling van kaarten uit Legger Waterschap De Dommel, Kaartenbank Provincie Noord-Brabant
 en Nationaal Georegister

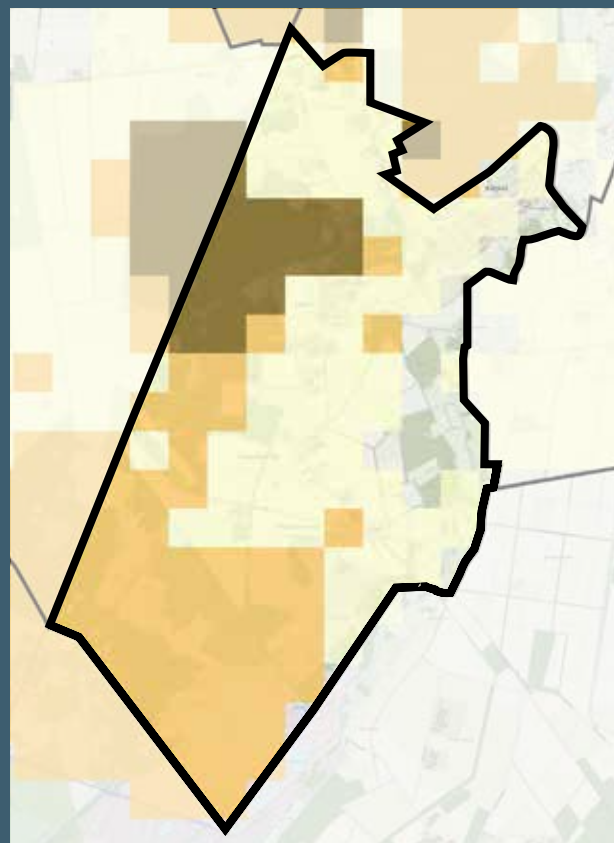
Aandachtspunten voor een klimaatrobuust watersysteem

- De beekdalgronden zijn kwelgevoelig net als de gronden van de ingesloten laagte ten noorden van Borkel. Het bemalen van dit gebied zorgt er voor dat de kwelstroom afkomstig van de hoger gelegen gronden afgevoerd wordt. Dit heeft een daling van het grondwater van de Borkelse Heide en Buitenheide tot gevolg.
- Op de oostelijk gelegen 'Berkheuvels' en De Plateaux zijn de gronden door de hogere ligging en lage grondwaterstanden droogtegevoelig;
- In het landbouwgebied liggen beregeningsputten waar bij droogte grondwater uit onttrokken wordt.

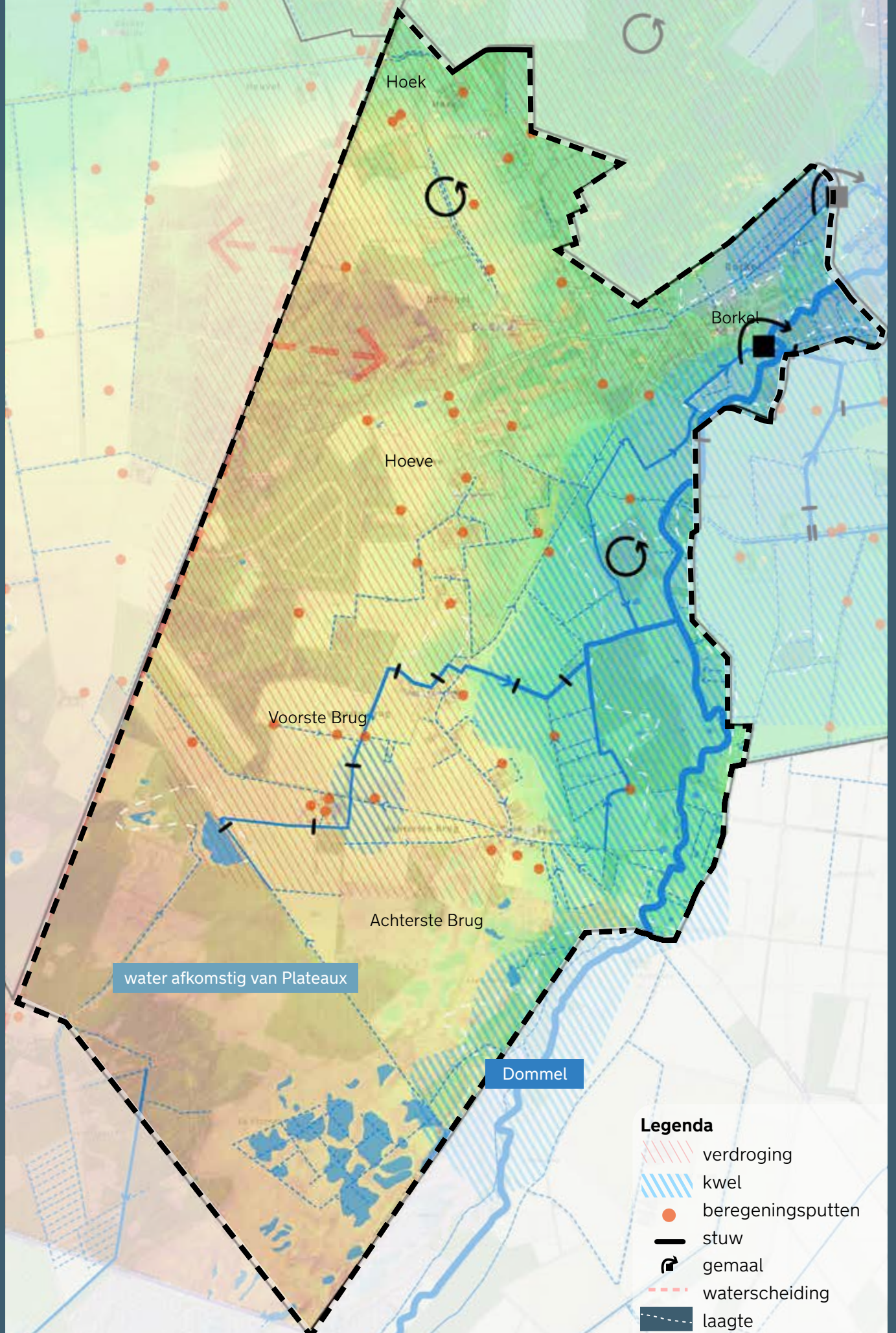
Ondergronden

*Kwel en infiltratie
Kaartenbank Provincie Noord-Brabant*

*Droogtestress
Kaartenbank Provincie Noord-Brabant*

Watersysteem huidige situatie

Grafische vertaling van kaarten uit Legger Waterschap De Dommel, Kaartenbank Provincie Noord-Brabant en Nationaal Georegister

Relevante beleidskaders en ambities

Provincie Noord Brabant

Interim omgevingsverordening (2019)

- Borkel is opgenomen als 'landelijke kern'.
- De boscomplexen zijn opgenomen in het Natuur Netwerk Brabant. De Plateaux in het zuiden, is aangeduid als Natura-2000 gebied. Evenals het beekdal van de Dommel dat de Plateaux met de Malpie in het noorde verbindt.
- Op het sportcomplex bij Borkel na zijn alle overige gronden binnen dit deelgebied aangeduid als groenblauwe mantel. Dit is een zone die als buffer fungeert voor de natuur en om de ruimtelijke samenhang tussen natuurgebieden te versterken.
- Langs de Dommel zijn diverse gronden aangewezen als (reservering voor) regionale waterberging.

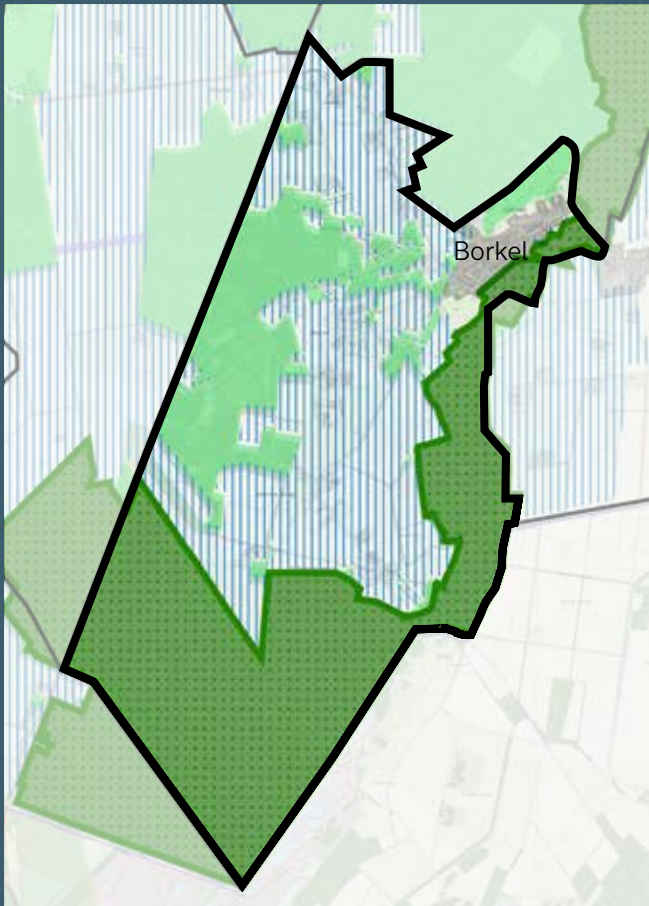
Natuurbeheerplan

- De NNB-gronden in het beekdal van de Dommelen op De Plateaux zijn aangewezen als natte natuurparel. Dit zijn waterafhankelijke natuurgebieden met bijzondere ecologische waarden. Belangrijk is het verbeteren van de waterkwaliteit en voorkomen van verdroging.

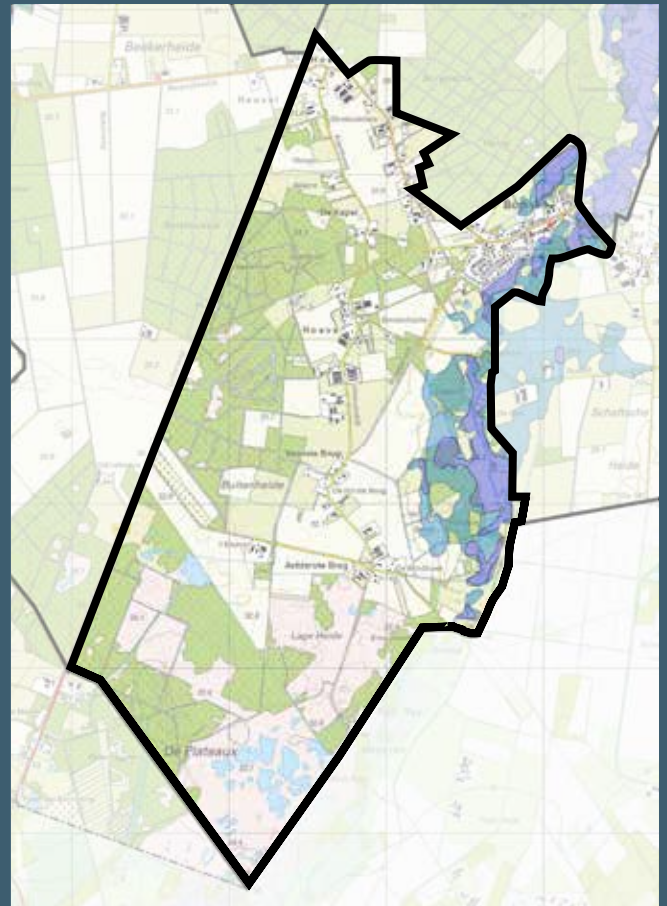
Overige aanleidingen

Recreatief routenetwerk

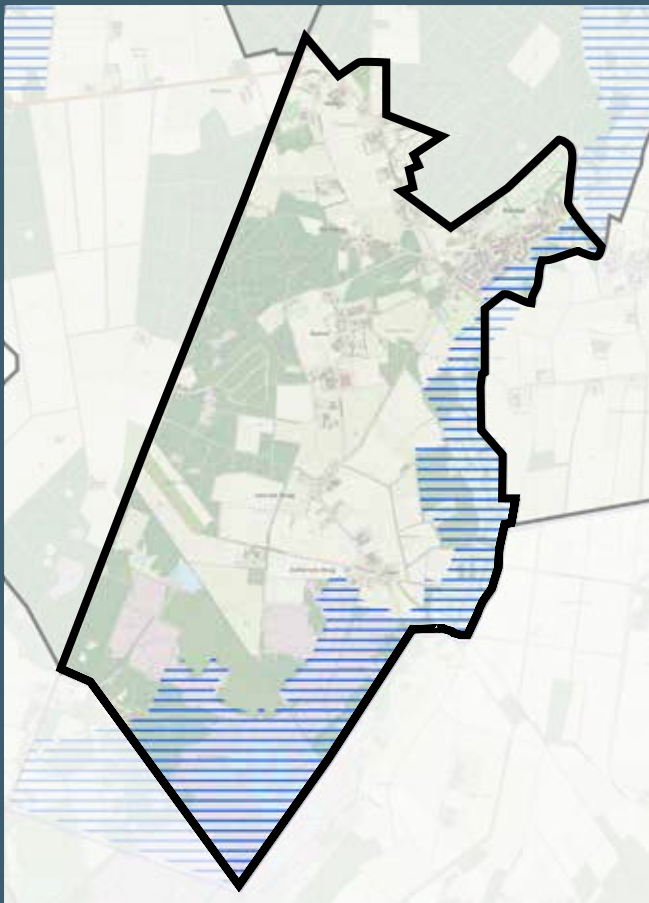
- In Borkel en Achterste Brug starten verschillende fiets- en wandelroutes naar de omliggende natuurgebieden. In het natura 2000 gebied de Plateaux lopen diverse aantrekkelijke wandelroutes. Daarnaast is er een ruiterroute door Borkel heen.

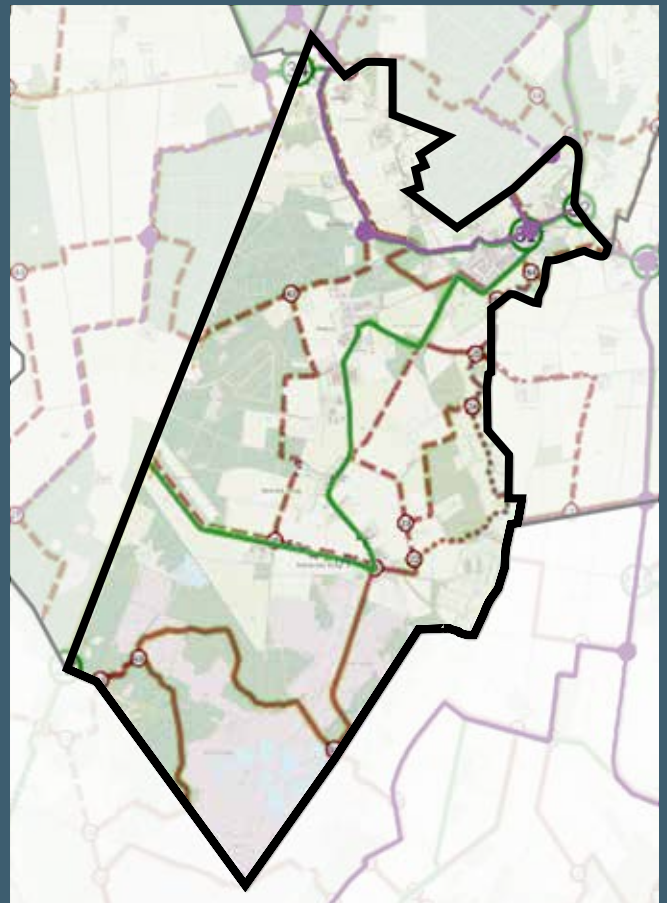
Interim omgevingsverordening (2022)
- Natuur Netwerk Brabant
- Groenblauwe mantel
- Natura2000

Interim omgevingsverordening (2022)
- Reservering waterberging
- Regionale waterberging

Natuurbeheerplan (2023)
- Natte natuur parel

Recreatieve routes
- rood: wandelnetwerk
- groen: fietsnetwerk
- paars: ruiterroutes

Uitvoeringsprogramma Dommelland

Gemeente Valkenswaard

Uitvoeringsprogramma Dommelland (2021)

Binnen dit gebied liggen twee deelgebieden uit het uitvoeringsprogramma Dommelland: Borkel en Schaft en de Groene entree. Met verschillende projecten wordt er invulling gegeven aan de volgende ambities:

Borkel en Schaft

- Er komt een goede recreatieve verbinding over de Malpie tussen het centrum van Valkenswaard en de kern van Borkel & Schaft. Daarnaast ook een verbinding tussen de Achterste Brug en Borkel & Schaft.
- Borkel en Schaft wordt een autoluwe omgeving. Er is volop ruimte voor recreatief verkeer en de auto is te gast. Sluipverkeer wordt ontmoedigd.
- Er wordt voortgebouwd op het bestaande recreatieve aanbod in Borkel en Schaft waardoor als recreatieve hotspot uitgebouwd wordt.
- Er wordt een ecologische verbinding tussen de Plateaux en de Malpie gerealiseerd.
- Er wordt aangehaakt op de bestaande plannen om met vernatting ecologische waarden te verhogen.
- Het landschap tussen Borkel en Schaft en de Achterste Brug wordt kleinschalig versterkt.

Groene entree

- De kwetsbare delen van Natura 2000 op de Plateaux worden versterkt.
- Er komt een goede recreatieve verbinding tussen de Achterste Brug en Borkel en Schaft en de Achterste Brug en de Achelse Kluis.
- Op een prima bereikbare locatie wordt een goed gefaciliteerde parkeerplaats gerealiseerd.
- Er wordt voortgebouwd op het bestaande recreatieve aanbod in de Groene Entree.
- Het landschap tussen Borkel en Schaft en de Achterste Brug wordt kleinschalig versterkt.
- De ruimtelijke kwaliteit van het dorpsgezicht Achterste Brug wordt gewaarborgd.

Reacties op Uitvoeringsprogramma Dommelland

Werkgroepen met bewoners (2021)

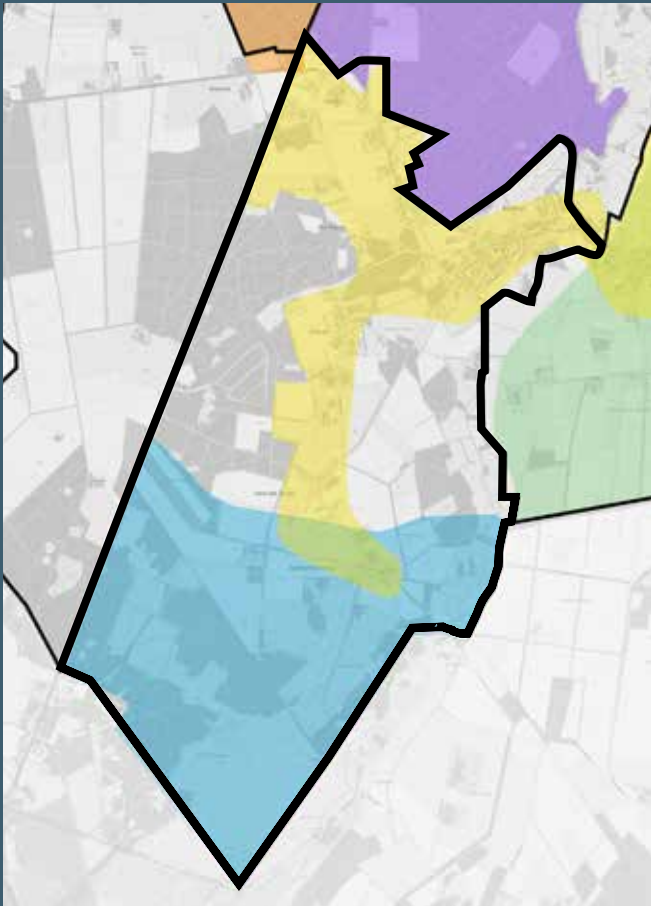
De belangrijkste uitkomsten van de werkateliers per deelgebied:

Borkel en Schaft

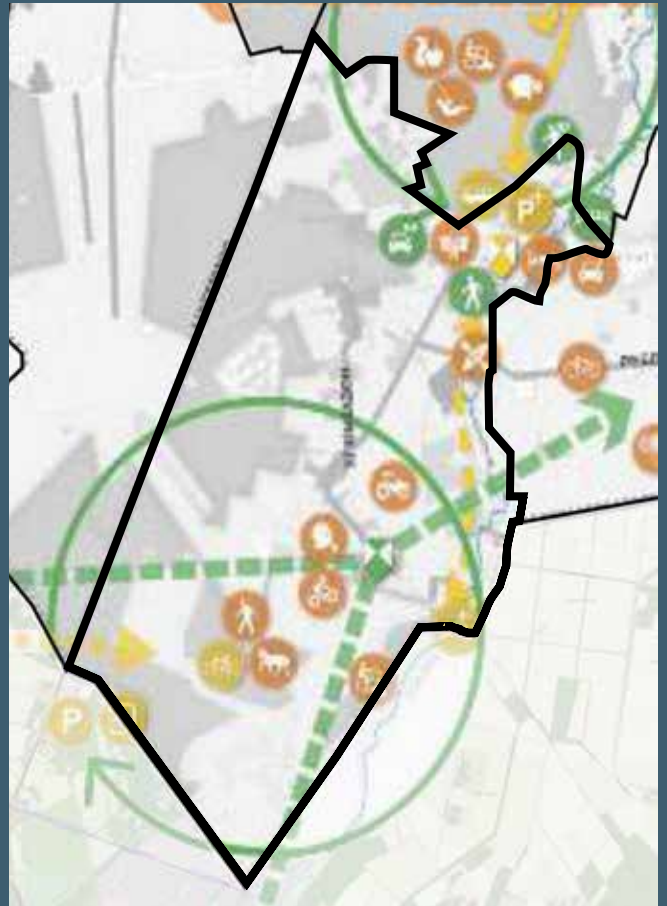
- Bewaar de balans tussen de ontwikkelingen van Dommelland en het behoud en de versterking van de leefbaarheid in Borkel en Schaft voor de eigen inwoners.
- Realiseer kleine parkeerplekken voor bewoners en recreanten en koppel deze aan recreatieve routes. Houd wel rekening met de toename van verkeer en voorkom verkeersoverlast.
- Zorg voor een goede bereikbaarheid per auto, fiets en openbaar vervoer, voor inwoners en recreanten.
- Verbeter de verbinding van het centrum van Borkel met de Malpie en de Plateaux.
- Verbeter het routenetwerk rond Borkel en Schaft.
- Ondersteun in het buitengebied kleine initiatieven die bij kunnen dragen aan het grotere doel zoals: bed- en breakfast, theehuis of minicamping.
- Faciliteer initiatieven die passen binnen de schaal en het karakter van Borkel en Schaft en een toegevoegde waarde hebben voor Dommelland en de inwoners.

Groene entree

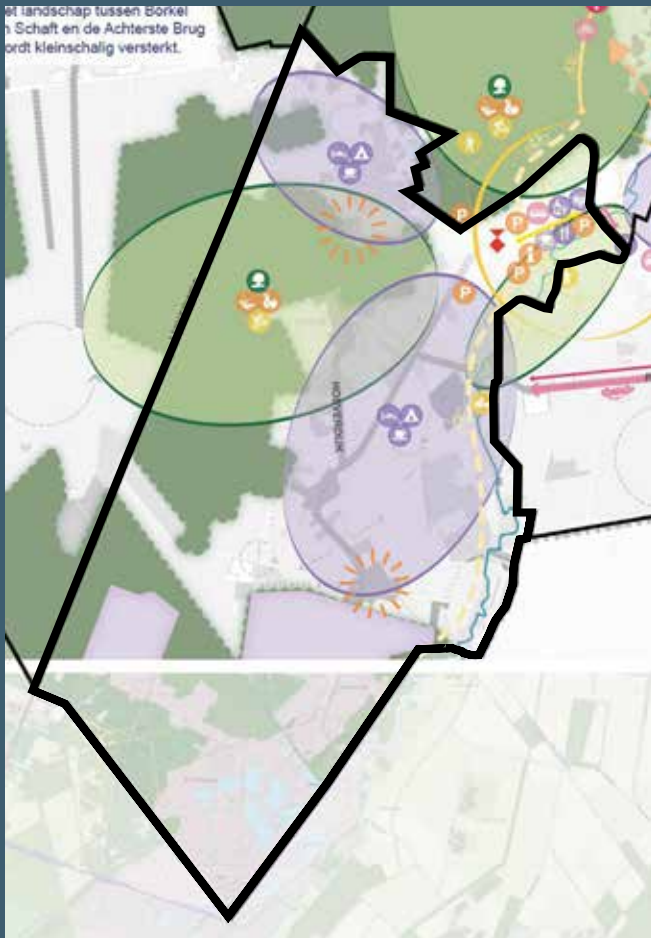
- Grote zorgen om ambities vanuit masterplan:
 - angst dat de rust verstoord wordt;
 - wens om het gebied te behouden zoals het nu is;
- Kritisch op de keuze om de groene entree nabij buurtschap de Achterste Brug te positioneren. Bekijk ook bestaande locaties zoals de werkschuur van natuurmonumenten, en/of bestaande parkeerplaatsen zoals die bij het sportcomplex.
- Presentatie historie door heemkundekring. Deze kennis kan integraal meegenomen worden in de ontwikkeling van het gebied.
- Verbeter het routenetwerk. Zorg voor kleine routes vanaf een startpunt. Zorg ook voor één of meerdere bruggen over de Dommel.
- Behoud de waardevolle natuur op de Plateaux.
- Voeg geen functies toe in het gebied die een grote aantrekkingskracht op mensen hebben waardoor de rust verstoord wordt.

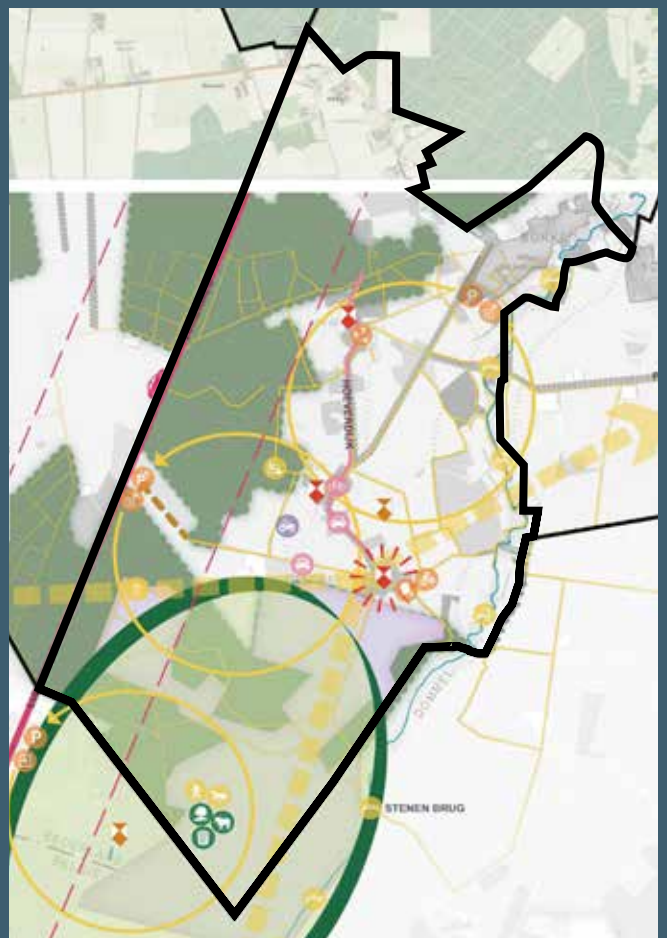
Deelgebieden uitvoeringsprogramma Dommelland
 - Ggeel: Borkel en Schaft
 - blauw: Groene entree

Uitvoeringsprogramma
 - Overzichtskaart van alle opgaven

Posters werkatelier uitvoeringsplan Dommelland
 - Ambities opgesteld door werkgroepen met bewoners

Posters werkatelier uitvoeringsplan Dommelland
 - Ambities opgesteld door werkgroepen met bewoners

Visie en plannen gebiedspartners

Waterschap de Dommel

Aandacht voor klimaatadaptatie & waterrobuustheid.

Ingrepen:

- Sloten dempen of verondiepen. Zowel in landbouw- en natuurgebied als bermsloten langs wegen.
- Stuwtejes plaatsen om in de winter water vast te houden. Voorkomt sproeien in het voorjaar.
- Afkoppelen van hemelwater van de riolering en ruimte voor infiltratie.
- Gebruik inheemse soorten. Beter voor de biodiversiteit en minder water nodig.
- Inzetten op toekomstbestendige teelten.

Streefbeeld Dommeldal Natuurmonumenten

Landschapspark Borkel & Achterste Brug

- Het agrarische landschap rondom Borkel en de Achterste Brug de status geven van een landschapspark om haar landschappelijke en natuurlijke waarden te behouden en te versterken. Herstelmaatregelen zijn nodig.
- Recreatie: bijzondere sfeer en cultuurhistorisch waardevolle elementen zijn goed beleefbaar per fiets of te voet. Intensieve recreatie in de vorm van een recreatieve poort en verharde doorgaande wegen passen hier niet.
- Watersituatie: landschappelijke en natuurwaarden een boost geven door het beeindigen van de onderbemaling bij Borkel.

Natuurlijke landschappen

- Natuurgebieden aaneen rijgen met stevige brede verbindingen en overgangszones. Barrierewerking N69 moet verdwijnen
- Behouden/bescherming van het vloeiveidensysteem bij De Plateaux (voorgedragen als erfgoed van UNESCO). Inzetten op het vasthouden van water en het versterken van de bodemvitaliteit en biodiversiteit.

De Plateaux-Hageven

- Bijzonder natuurgebied waarbij de natuurwaarden, natuurbeleving en rust centraal staan. Belangrijk: verlagen van stikstofbelasting op de vennen en waterhuishouding (verder) herstellen hersteld.
- In natte natuurgebieden is de fiets in mindere mate toegestaan, voor mountainbiken is de natuur te kwetsbaar.

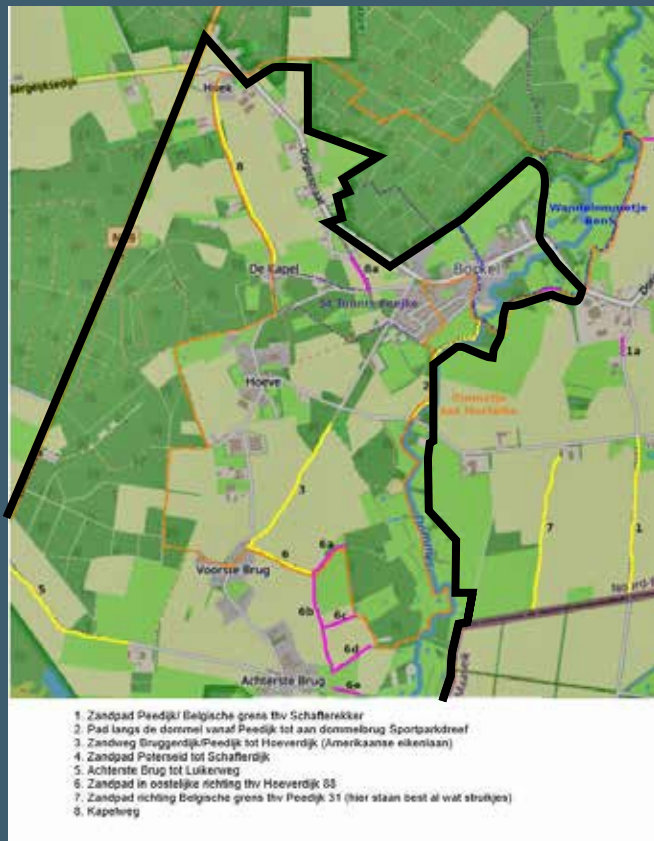
Dorpsinitiatief biodiversiteitswerkgroep Borkel & Schaft

- Plannen van biodiversiteitswerkgroep voor het versterken van de natuur door het versterken en verfraaien door het aanplanten van landschapselementen op verschillende locaties rondom de buurtschappen Borkel en Schaft.

Praatprent Gemeente Bergeijk en Lommel

De N69 (bovenlokaal verkeer) en de parallelwegen zijn gescheiden systemen. Voorstellen:

- Ongelijkvloerse recreatieve verbinding voor fiets en landbouwverkeer t.h.v. Maaij
- Nieuwe ecopassage noordelijk van Maaij

1. Zandpad Peedijk/Belgische grens thv Schafterekker
2. Pad langs de dorstmei vanaf Peedijk tot aan doninselerug Sportparkdreef
3. Zandweg Bruggendijk/Peedijk tot Heeverdijk (Amerikaanse eikenstaai)
4. Zandpad Peterseld tot Schaftereijk
5. Achterste Brug tot Lukenweg
6. Zandpad in oostelijke richting thv Heeverdijk 88
7. Zandpad richting Belgische grens thv Peedijk 31 (hier staan best al wat struikjes)
8. Kapeweg

Ecologische verbindingen aangedragen door biodiversiteitswerkgroep Borkel & Schaft

Landschapspark Borkel en Achterste Brug

Hieronder vindt u een overzicht van de verschillende gebieden die deel uitmaken van het landschapspark. Het gebied is verdeeld in verschillende zones die elk hun eigen karakteristiek hebben. Het landschapspark is een belangrijk onderdeel van de natuur en biedt veel mogelijkheden voor recreatie en sport. Het gebied is ook geschikt voor de horeca en de horeca is een belangrijk onderdeel van de natuur. Het gebied is ook geschikt voor de horeca en de horeca is een belangrijk onderdeel van de natuur.

Praatprent natuurmonumenten - Landschapspark Borkel en Achterste Brug

Praatprent Gemeente Bergeijk en Lommel - Ambities opgesteld door werkgroepen met bewoners

Ontwikkelrichting omgeving Borkel en de Plateaux

Leefbare buurtschappen in een aantrekkelijk, beleefbaar landschapspark, waar cultuurhistorie, een groen dooraderd landschap, het agrarisch grondgebruik en versterking van de biodiversiteit hand in hand gaan.

Door water in het gebied vast te houden wordt het grondwater aangevuld. Het landgebruik zorgt voor natuurherstel van de aangrenzende Natura 2000-gebieden.

Een landschapspark met levendige buurtschappen

- Door de aanleg van heggen en bloemrijke randen wordt de groen-blauwe dooradering van het gebied versterkt. Dit draagt bij aan het herstel van het authentieke cultuurlandschap rondom Borkel en de buurtschappen en aan het versterken van de biodiversiteit.
- Bestaande paden worden routes door een aantrekkelijk landschap voor wandelaars, waaronder het rondje rondom Borkel.
- Eventuele ontwikkelingen dienen de kwaliteit van de buurtschappen te versterken, bijvoorbeeld kleinschalige recreatieve voorzieningen en kleinschalige collectieve woonconcepten. Voor deze laatste is het van belang dat zij bijdragen aan de gemeentelijke woonopgave van betaalbare woningen: de provinciale maatwerkregeling biedt hiervoor de mogelijkheden. Ontwikkelingen dienen zorgvuldig ingebed te worden binnen het authentieke karakter van het landschap. De erven dienen kleinschalig en landelijk van opzet te zijn, zie daarvoor de handreikingen die het kwaliteitskader landschap van de gemeente biedt.

Klimaatrobuust landschap

- Het waar mogelijk en zinvol dempen en/of stuwen van de sloten zodat de oppervlakkige afvoer van regenwater richting de Dommel verminderd en infiltratie vergroot wordt;
- Vernatting van het beekdal door het eindigen van de onderbemaling ten zuidoosten van Borkel;
- Verdroging Malpie tegengaan door het eindigen van de onderbemaling ten noorden van Borkel;
- Het versterken van het waterbergend vermogen van de bosbodems op de hoge gronden door het opbouwen van een hoger organisch stof gehalte in de bodem. Bijvoorbeeld door het vervangen van naaldhout door rijke strooiselsoorten;
- Het beschikbaar houden van de natuurlijke overstromingsgebieden, gereserveerd voor periodieke waterberging;
- Het dempen van de sloot tussen De Plateaux en de Dommel om daarmee de verdroging van het natuurgebied te voorkomen.

Een veerkrachtig ecologisch systeem

- Door het ontwikkelen van een 'kamerlandschap' met brede perceelsrandbepantingen worden de bossen tussen het MOB-complex en de Malpie ecologisch verbonden.
- Extensief agrarisch landgebruik en groene dooradering op het perceel tussen Plateaux en bossen.

Extensief agrarisch ondernemerschap

- Het gebied leent zich en biedt ruimte voor extensieve en (biologisch) agrarisch ondernemerschap met kansen voor verbreding op het gebied van recreatie, zorg en dagbesteding.
- De oude, vruchtbare (goor-)enkeerdgronden blijven beschermd als goede akkerbouwgronden.
- Agrarisch landgebruik gaat samen met biodiversiteitsherstel, schoon water en een gezonde bodem.
- Op de gronden op de overgang naar het beekdalen is door de toekomstige vernatting enkel extensief grondgebruik mogelijk. Eventueel is extensieve begrazing of nieuwe teelten een alternatief.

VRAAGSTUK

- Vernatting van het gebied heeft consequenties voor de landbouw, dit vraagt een zorgvuldig proces

Referenties landschap

Referenties vitale buurtschappen en brede meerwaarde

Maatregelenoverzicht omgeving Borkel en de Plateaux

Maatregelen fysiek

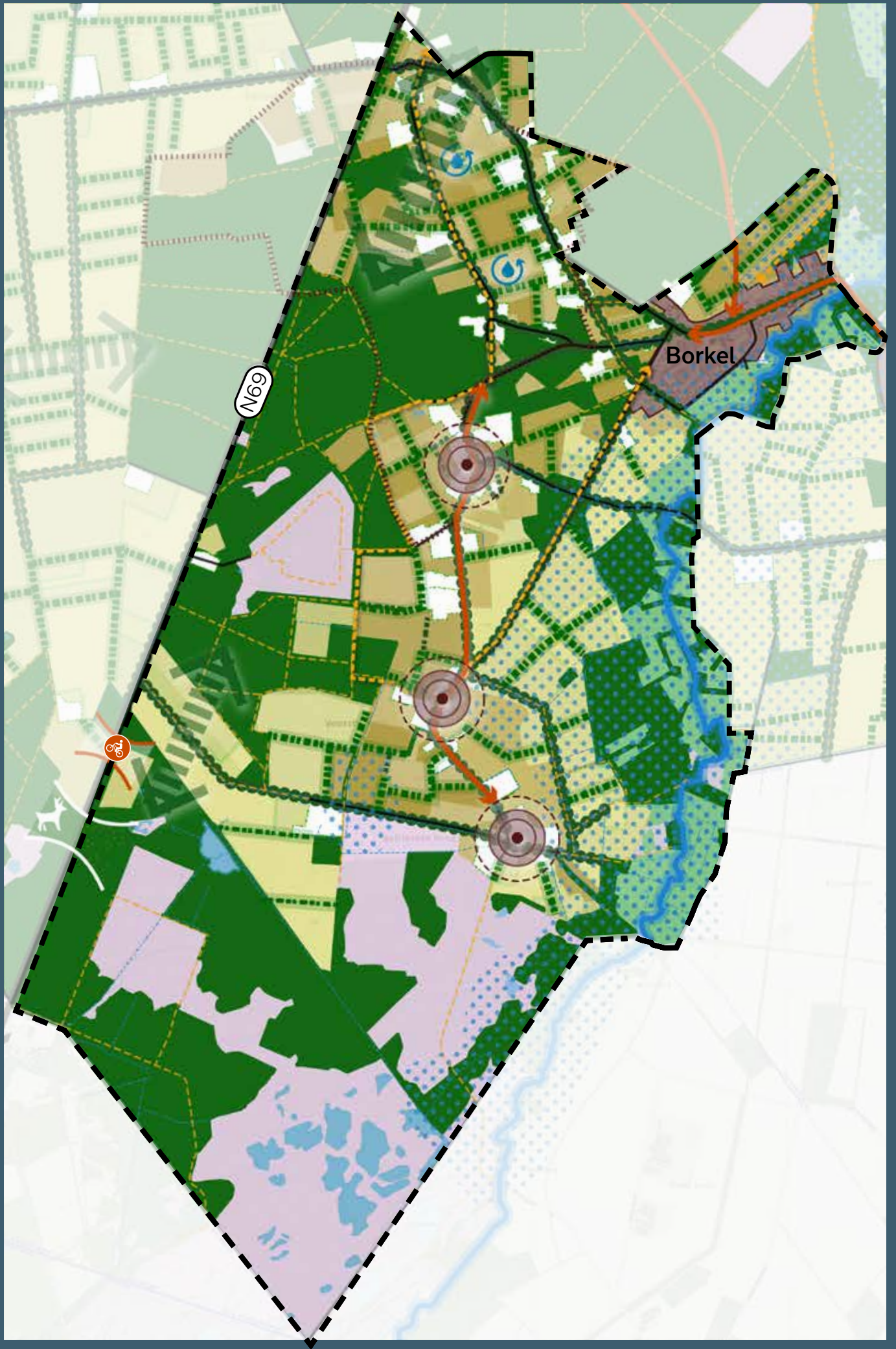
- Behoud en herstel van de (eiken)lanen langs wegen waaronder: Kapelweg, Hoeverdijk, Bruggerdijk, Achterste Brug.
- Aanleg erfbeplantingen
- Aanleg/verbeteren aangegeven fietsroutes, waaronder de realisatie van de fietsroute vanaf Achterste Brug, via een nieuwe brug (schoor) over de Dommel (waar er vroeger een heeft gelegen) België in.
- Natuurversterking bossen door omvorming van het MOB-complex naar droge heide.
- Aanleg ontbrekende onderdelen wandelnetwerk.
- Bemaling ten noorden van Borkel opheffen en drassige plek ter hoogte van het voormalig Bietsven herstellen.

Maatregelen beleid

- ontwikkelen visie bebouwingsconcentraties voor de buurtschappen: dit vormt het kader voor transformaties van erven, waaronder de spelregels voor eventueel toe te voegen bebouwing.
- actief VAB-beleid.

Projecten met ondernemers en bewoners

- Verkenning gebiedsperspectief, waaronder het agrarisch perspectief in relatie tot de water- en natuurdoelen voor het gebied tussen Hoeverdijk en de Plateaux.
- Project groenblauwe dooradering: aanleg landschapselementen samen met biodiversiteitswerkgroep Borkel/Brabants Landschap.

Ontwikkelrichting landschap Valkenswaard - Deel B

Gemeente Valkenswaard

opdrachtgever: Gemeente Valkenswaard
datum: december 2023
documentnaam: 2249_Deel B
contactpersoon gemeente: Chris Sandkuijl
auteur: Marianne Verhoeven en Maud Lansu
marianne@verhoevenderuijter.nl

verhoeven de ruijter
ideeën voor stad en land
Hoogstraat 301
5654 NB Eindhoven
+31 (0)40 293 95 90
www.verhoevenderuijter.nl